

Spis treści

1. Wprowadzenie i metodologia	5
Badanie osób niepełnosprawnych	8
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych	13
2. Podsumowanie	15
3. Problemy osób niepełnosprawnych	23
4. Instytucje pomagające niepełnosprawnym	41
5. Samorzady gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym	53
6. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej	69
7. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej	77
8. Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym	91
9. Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych	103

1. Wprowadzenie i metodologia

Wprowadzenie i metodologia

Niniejsza synteza stanowi prezentację głównych wyników i wniosków, w odniesieniu do województwa podkarpackiego, dwóch badań przeprowadzonych w ramach projektu „Gmino, jaka jesteś? Badanie działalności gmin na rzecz osób niepełnosprawnych”:

- ❑ **Badanie osób niepełnosprawnych.** Badanie osób niepełnosprawnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. Wzięły w nim udział osoby, które posiadają ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, niezdolności do pracy lub grupie inwalidzkiej. Zrealizowano 5018 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi.
- ❑ **Badanie przedstawicieli samorządów gminnych.** Badanie przedstawicieli jednostek samorządów gminnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. W badaniu udział wzięły niemal wszystkie gminy w Polsce. Uzyskaliśmy 2117 wywiadów z reprezentantami samorządów gminnych (wójtami/burmistrzami, ich zastępcami, czy sekretarzami gminy).

Oba badania zrealizowane zostały przez Pentor Research International S.A. na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie działania 1.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) schemat b).

To pierwsze w Polsce, na tak ogromną skalę, przedsięwzięcie badawcze konfrontujące potrzeby osób niepełnosprawnych z realiami, w jakich funkcjonują samorzady gminne. Wyniki obustronnych badań ukazują nie tylko dwie perspektywy widzenia na kwestie związane z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych, ale wskazują przede wszystkim na konieczność zmian systemowych. Zebrany materiał jest niezwykle bogaty i stanowi doskonałą podstawę do zainicjowania ogólnopolskiej dyskusji nad organizacją systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz wypracowania rozwiązań satysfakcjonujących wszystkie zaangażowane strony.

W syntezie prezentujemy zestawienie wyników dla województwa podkarpackiego, konfrontując je z wynikami na poziomie kraju.

Wprowadzenie i metodologia - badanie osób niepełnosprawnych

Zrealizowano 5018 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi w każdej z 250 losowo wybranych gmin, które stanowiły około 10% ogółu wszystkich gmin w Polsce. W celu zapewnienia dystrybucji ze względu na region kraju badanie zostało zrealizowane w gminach wszystkich województw (po około 15 gmin z każdego województwa) oraz w co najmniej 5 powiatach z danego województwa (czyli po około 3 gminy z każdego powiatu). Przy losowym wyborze 250 gmin, które wzięły udział w badaniu, kierowano się kryterium związanym z typem gminy.

- Gminy miejskie
- Gminy miejsko-wiejskie
- Gminy wiejskie

Dla potrzeb badania została wylosowana celowa próba badawcza, która prezentowała populację osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej (18-65 lat). Ustalono następujące kryteria doboru próby osób niepełnosprawnych w wylosowanych wcześniej gminach:

PODSTAWOWE KRYTERIA DOBORU PRÓBY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
Stopień niepełnosprawności	☐ Znaczny ☐ Umiarkowany ☐ Lekki (Definicja zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej, społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych)
Status osoby niepełnosprawnej na rynku pracy	☐ Osoby niepełnosprawne pracujące ☐ Osoby niepełnosprawne bezrobotne ☐ Osoby niepełnosprawne bierne zawodowo (Definicja przyjęta za GUS w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2002)
Płeć	☐ Kobieta ☐ Mężczyzna

Cechy te odzwierciedlały strukturę osób niepełnosprawnych na poziomie powiatu. Liczebność poszczególnych warstw ustalona została na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego z badania „Stan zdrowia ludności Polski w 2004 r.”

Wprowadzenie i metodologia - badanie osób niepełnosprawnych

Aby uzyskać pełny obraz (zdywersyfikowany na różne grupy) opinii osób niepełnosprawnych zastosowano dodatkowe kryteria doboru próby na poziomie gminy:

DODATKOWE KRYTERIA DOBORU PRÓBY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
Rodzaj schorzenia	☐ Narządu ruchu ☐ Narządu wzroku ☐ Narządu słuchu ☐ Psychiczne/umysłowe Zrealizowano minimum 3 wywiady w gminie z osobami z każdej grupy wyróżnionej ze względu na rodzaj schorzenia.
Wiek	☐ 18-29 ☐ 30-49 ☐ 50 + Zrealizowano minimum 3 wywiady w gminie z osobami z każdej grupy wyróżnionej ze względu na wiek.

Wprowadzenie i metodologia - badanie osób niepełnosprawnych

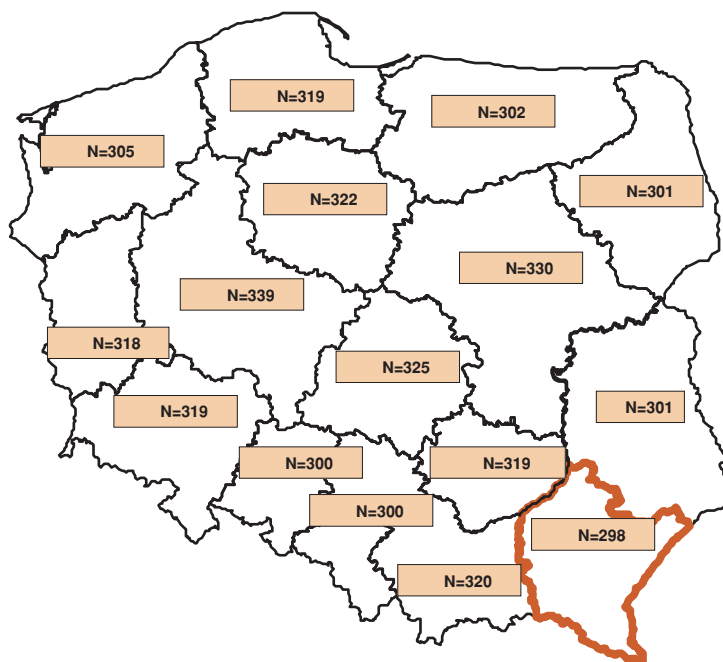
W województwie podkarpackim zrealizowano 298 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi. Poniższa tabela pokazuje rozkład zrealizowanej w badaniu próby, zarówno na poziomie całego kraju, jak również na poziomie województwa podkarpackiego (dane nieważone).

CHARAKTERYSTYKA PRÓBY (DANE NIEWAŻONE)				
	OGÓLEM		PODKARPACKIE	
	LICZEBNOŚĆ	PROCENTY	LICZEBNOŚĆ	PROCENTY
TYP GMINY				
Miejska	859	17%	40	13%
Miejsko-wiejska	1383	28%	61	20%
Wiejska	2776	55%	197	66%
STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				
znaczny	883	18%	35	12%
umiarkowany	1817	36%	100	34%
lekki	2318	46%	163	55%
RODZAJ SCHORZENIA				
narządu ruchu	1732	35%	96	32%
umysłowe	917	18%	47	16%
narządu wzroku	904	18%	48	16%
narządu słuchu	812	16%	47	16%
psychiczne	488	10%	56	19%
epilepsja	101	2%	2	1%
inne	64	1%	2	1%
PŁEĆ				
kobieta	2324	46%	134	45%
mężczyzna	2694	54%	164	55%
WIEK				
18-29	1475	29%	86	29%
30-49	1862	37%	131	44%
50+	1681	33%	81	27%
STATUS ZAWODOWY				
Pracujący	1046	21%	77	26%
Bezrobotny	328	7%	18	6%
Bierny zawodowo	3606	72%	201	67%
Nieokreślony	38	2%	2	1%

Wprowadzenie i metodologia - badanie osób niepełnosprawnych

*Liczba zrealizowanych wywiadów z osobami niepełnosprawnymi
ze względu na województwo (dane nieważone)*

Sposób prezentacji wyników

Wyniki prezentowane w niniejszym raporcie poddano procedurze ważenia tak, aby można było wnioskować o całej populacji osób niepełnosprawnych, zarówno na poziomie poszczególnych województw, jak również na poziomie całego kraju.

Zastosowano 4 rodzaje wag, ustalonych na podstawie danych o osobach niepełnosprawnych zaczerpniętych z „Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań z 2002 r.” Najpierw ustalono wagi dla każdego województwa, a następnie na poziomie każdego województwa dla stopnia niepełnosprawności, wieku oraz miejsca zamieszkania osób niepełnosprawnych.

Ze względu na zastosowaną procedurę ważenia liczebność całej próby uległa zmianie z N=5018 na N=5019. Ponadto zmieniły się rozkłady poszczególnych zmiennych.

Należy zaznaczyć, iż w wyniku działania programu do analizy statystycznej, a także procedury ważenia dane prezentowane w tabelach i na wykresach uległy zaokrągleniu. Stąd niekiedy suma wskazań nie wynosi 100%, wahając się od 98% do 102%.

Wprowadzenie i metodologia - badanie osób niepełnosprawnych

Poniższa tabela prezentuje rodzaje oraz wartości zastosowanych wag dla każdego województwa.

WOJEWÓDZTWO	RODZAJE WAG								
	Województwo	stopień niepełnosprawności			WIEK			Miejsce zamieszkania	
		znacznym	umiarkowany	lekki	18-29	30-49	50+	MIASTO	WIEŚ
DOLNOŚLĄSKIE	0,075677764	0,161915	0,349825651	0,488259	0,090791	0,317919	0,59129	0,693376	0,30662436
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,058244244	0,136834	0,363686834	0,499479	0,090791	0,317919	0,59129	0,607217	0,39278295
LUBELSKIE	0,069113548	0,147011	0,372509605	0,480479	0,090791	0,317919	0,59129	0,411161	0,58883933
LUBUSKIE	0,034478996	0,120147	0,356734728	0,523118	0,090791	0,317919	0,59129	0,616489	0,38351108
ŁÓDZKIE	0,064093375	0,166	0,345033385	0,488967	0,090791	0,317919	0,59129	0,629784	0,37021599
MAŁOPOLSKIE	0,104395744	0,13522	0,422786102	0,441993	0,090791	0,317919	0,59129	0,494162	0,5058381
MAZOWIECKIE	0,095624929	0,157481	0,393388748	0,44913	0,090791	0,317919	0,59129	0,626669	0,37333067
OPOLSKIE	0,017278641	0,193196	0,369914632	0,436889	0,090791	0,317919	0,59129	0,536219	0,46378088
PODKARPACKIE	0,057706405	0,115693	0,349067625	0,535239	0,090791	0,317919	0,59129	0,369854	0,63014557
PODLASKIE	0,025091377	0,180597	0,376563606	0,44284	0,090791	0,317919	0,59129	0,533945	0,46605459
POMORSKIE	0,056319613	0,190203	0,35305773	0,456739	0,090791	0,317919	0,59129	0,674487	0,32551347
ŚLĄSKIE	0,163830555	0,150209	0,340775532	0,509016	0,090791	0,317919	0,59129	0,790311	0,20968913
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,031769464	0,153982	0,350987317	0,495031	0,090791	0,317919	0,59129	0,425938	0,57406151
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,039623546	0,165618	0,348943155	0,485438	0,090791	0,317919	0,59129	0,57894	0,42106034
WIELKOPOLSKIE	0,064365175	0,122657	0,362740036	0,514603	0,090791	0,317919	0,59129	0,578009	0,4219912
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,042386624	0,180529	0,36434463	0,455127	0,090791	0,317919	0,59129	0,66662	0,33338045

Procedurze ważenia zostały poddane następujące zmienne.

- Płeć, liczba osób w gospodarstwie domowym – ważone przez wszystkie wagi
- Typ gminy, gminy wiejskie, gminy miejskie/miejsko-wiejskie – ważone przez województwo, stopień niepełnosprawności oraz wiek
- Województwo – ważone przez stopień niepełnosprawności, wiek, miejsce zamieszkania
- Stopa bezrobocia w gminie – ważone przez stopień niepełnosprawności oraz wiek osób niepełnosprawnych
- Wiek, status zawodowy – ważone przez województwo, stopień niepełnosprawności oraz miejsce zamieszkania
- Stopień i rodzaj niepełnosprawności – ważone przez województwo, wiek oraz miejsce zamieszkania
- Wiek oraz status zawodowy ze względu na typ gminy – ważone przez województwo i stopień niepełnosprawności
- Stopień i rodzaj niepełnosprawności ze względu na typ gminy – ważone przez województwo i wiek

Wprowadzenie i metodologia - badanie przedstawicieli samorządów gminnych

Badanie przedstawicieli jednostek samorządów gminnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. Wzięły w nim udział osoby z każdej gminy, które zajmują się merytorycznie zakresem spraw osób niepełnosprawnych. **W województwie podkarpackim zrealizowano wywiady w 134 gminach, na 159 wszystkich gmin w tym województwie.**

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji badania na dzień zamknięcia zbioru.

STAN REALIZACJI BADANIA NA DZIEŃ ZAMKNIĘCIA ZBIORU	
Założona próba	2478 wywiadów (cała populacja)
Próba zrealizowana	2117 wywiadów
Odmowy z podstemplowaną kartą odmowy wzięcia udziału w badaniu	176 gmin
Odmowy bez podstemplowanej karty (urząd odmówi także podstemplowania)	185 gmin

Uzyskany odsetek realizowalności próby – na poziomie 85% jest wynikiem nadzwyczaj dobrym. Rzadko w badaniach możemy poszczycić się taką efektywnością. Obecna praktyka badawcza traktuje już 75% jako rzetelny i wysoki poziom realizowalności.

Ponadto, biorąc pod uwagę fakt, że badanie obejmowało całą populację, osiągnięta próba pozwala na wnioskowanie o prawidłowościach z maksymalnym błędem statystycznym na poziomie 0,8%. Taka dokładność wnioskowania jest niezwykle rzadko dostępna w badaniach.

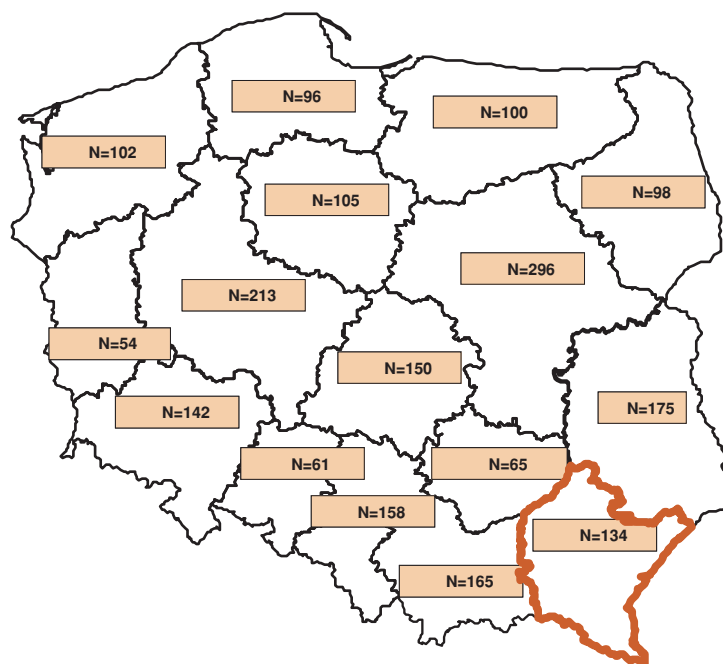
W przypadku, gdyby jakaś gmina wyraziła chęć wzięcia udziału w badaniu, pomimo że realizacja oficjalnie została zakończona, kwestionariusz zostanie zrealizowany i włączony do zbioru.

Wprowadzenie i metodologia - badanie przedstawicieli samorządów gminnych

Poniższa tabela pokazuje rozkład zrealizowanej w badaniu próby na poziomie całego kraju oraz województwa podkarpackiego.

CHARAKTERYSTYKA BADANYCH GMIN				
	OGÓLEM		PODKARPACKIE	
	LICZEBNOŚĆ	PROCENTY	LICZEBNOŚĆ	PROCENTY
TYP GMINY				
Miejska	414	20%	24	18%
Miejsko-wiejska	465	22%	26	19%
Wiejska	1238	58%	84	63%
SYTUACJA FINANSOWA GMINY				
dobra	1234	58%	94	70%
ani dobra, ani zła	710	34%	35	26%
zła	158	7%	4	3%

Liczba zrealizowanych wywiadów z przedstawicielami jednostek samorządów gminnych ze względu na województwo

Należy zaznaczyć, iż w wyniku działania programu do analizy statystycznej dane prezentowane w tabelach i na wykresach uległy zaokrągleniu. Stąd niekiedy suma wskazań nie wynosi 100%, wahając się od 98% do 102%.

2. Podsumowanie

Podsumowanie

Zrealizowane badanie daje bardzo szczegółowy wgląd w sytuację niepełnosprawnych, a zarazem w działalność samorządów gminnych na rzecz tej grupy. Przyjęta metodologia i wielkości prób umożliwiają analizę danych zarówno na poziomie całego kraju, jak również na poziomie poszczególnych województw. Wyniki badań pokazują nie tylko ogrom problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne w porównaniu z ogółem Polaków, ale wskazują też na olbrzymie dysproporcje wynikające z miejsca zamieszkania (rozumianego jako region kraju i wielkość miejsca zamieszkania).

Na podstawie uzyskanych danych można stwierdzić, że województwo podkarpackie niestety, należy do województw, w których sytuacja osób niepełnosprawnych jest trudna, a ich satysfakcja z życia niższa, niż wśród mieszkańców innych regionów. Wśród osób niepełnosprawnych na Podkarpaciu odnotowano jeden z najniższych wskaźników zadowolenia z jakości życia.

Należy jednak zaznaczyć, że przedstawiciele podkarpackich samorządów gminnych, choć, podobnie jak w całym kraju, oceniają swoją działalność na rzecz osób niepełnosprawnych dużo bardziej pozytywnie, niż sami zainteresowani, to jednak w swych ocenach wykazują nieco większy realizm, niż przedstawiciele pozostałych regionów.

Analizując uzyskane wyniki widać wyraźnie, że w przypadku województwa podkarpackiego ma zastosowanie większość prawidłowości i wniosków odnotowanych dla całego kraju.

- ❑ Tak więc, wyniki badania pokazują, że osoby niepełnosprawne powszechnie skarżą się na brak zainteresowania ich sytuacją oraz na brak orientacji samorządów gminnych w ich problemach. Co więcej, badani przez nas przedstawiciele samorządów gminnych nie odcinają się od tych opinii. Przyznają oni, iż mają jedynie bardzo ogólne i dość słabe rozpoznanie problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne. Wykazują również bardzo umiarkowaną aktywność w gromadzeniu informacji o niepełnosprawnych mieszkańcach. W województwie podkarpackim, jedynie **8% urzędów gminnych prowadzi szczegółowo badania w tym zakresie, 13% posiada dokładną wiedzę o liczbie niepełnosprawnych mieszkańców gminy, a tylko 3% zna stopę bezrobocia wśród niepełnosprawnych.**
- ❑ **Samorzady gminne, niedysponujące żadnymi twardymi danymi, niestety, nie zawsze zdają sobie z tego sprawę i często mają niepełne wyobrażenie o tym, co tak naprawdę „boli” niepełnosprawnych.** Wydaje się, że przede wszystkim marginalizują one znaczenie problemów natury psychologicznej i zdrowotnej. Mają również tendencję do niedoszacowywania odsetka niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy. **I tak, w województwie podkarpackim w chwili badania, podczas gdy 79% niepełnosprawnych w wieku 18-65 lat pozostawało bez pracy, samorzady szacowały skalę tego problemu na 40,1%.**

Podsumowanie

- ❑ **Główny wysiłek w uzyskaniu pomocy leży po stronie niepełnosprawnego.** Tylko nieliczne gminy samodzielnie podejmują inicjatywę w tym zakresie, a większość czeka, aż osoba potrzebująca pomocy sama się do nich zwróci – w przypadku części osób niepełnosprawnych, zwłaszcza o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności jest to bardzo utrudnione.
- ❑ Niepełnosprawni mają dość niską świadomość tego, gdzie mogą zwrócić się o pomoc, a sami urzędnicy bardzo rzadko wykazują zainteresowanie ich sytuacją. W województwie podkarpackim świadomość ta jest jeszcze niższa, niż w skali całego kraju. **W konsekwencji niepełnosprawni swoją uwagę skupiają praktycznie wyłącznie na najbliższych im Ośrodkach Pomocy Społecznej**, gdzie najczęściej kierują swoje pierwsze kroki. Dla wielu niepełnosprawnych są one jedyną znaną, a dla jeszcze większego grona jedyną dostępną instytucją wsparcia. W województwie podkarpackim korzystanie z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej deklaruje 37% niepełnosprawnych, podczas gdy w przypadku PFRON odsetek ten wynosi 20%, samorządów gminnych 17%, PCPR – 14% oraz ZUSu - 11%.
- ❑ **Działalność instytucji powiatowych, na których spoczywa główny obowiązek świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym, w przypadku województwa podkarpackiego, oceniana jest podobnie jak w skali kraju.** Choć z pomocy płynącej ze szczebla powiatowego niepełnosprawni, podobnie jak w całym kraju, korzystają rzadko, to jednak jakość pomocy udzielanej przez PCPR-y oceniają dobrze. Najwyżej jednak, spośród „pozarządowych” źródeł pomocy, oceniany jest PFRON.
- ❑ **Bardzo ważna, a zarazem nie w pełni wykorzystywana wydaje się rola organizacji pozarządowych w procesie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.** Ich działanie pozytywnie oceniają zarówno samorządy, jak i osoby niepełnosprawne, tymczasem w województwie podkarpackim, podobnie zresztą jak w całym kraju, nadal działa ich niewiele.
- ❑ **Samorządy gminne są bez wątpienia najważniejszym i najbardziej dostępnym, nie licząc rodziny, źródłem wsparcia dla osób niepełnosprawnych.** Wydaje się jednak, że w ocenie swej aktywności na rzecz osób niepełnosprawnych znacznie przeszacowują swój wkład i są dalekie od realizmu. Na Podkarpaciu, 81% przedstawicieli samorządów gminnych ocenia, że w ramach pomocy osobom niepełnosprawnym robią dużo lub bardzo dużo, podczas gdy taką opinię potwierdza jedynie 18% osób niepełnosprawnych.

Podsumowanie

- ❑ **Wyniki badania pokazują, iż działalność samorządów gminnych na rzecz osób niepełnosprawnych jest niewspółmierna do oczekiwań tej grupy.** Dotyczy to przede wszystkim zadań związanych z rehabilitacją zawodową, a także wymagających większych nakładów i zaangażowania działań związanych z rehabilitacją społeczną. Prowadzenie działań w ramach rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim deklaruje 12% przedstawicieli samorządów gminnych.
- ❑ **Jedynie niewielki procent gmin może pochwalić się jakimikolwiek działaniami lub inicjatywami, a także posiadaniem instytucjonalnych ram w postaci programów lub strategii na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych.** W województwie podkarpackim taki plan opracowany i zatwierdzony ma jedynie 5% samorządów.
- ❑ **Pod względem aktywności na polu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, województwo podkarpackie plasuje się nieco powyżej średniej, szczególnie jeśli chodzi o edukację niepełnosprawnych dzieci i młodzieży – wspiera ją co czwarta gmina.** Biorąc pod uwagę pozostałe aspekty związane z aktywnością zawodową osób niepełnosprawnych, na Podkarpaciu 7% gmin łożyło środki na pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe, a 4% dofinansowywało szkolenia zawodowe dla niepełnosprawnych. Opinie samych zainteresowanych są inne i świadczą o niezaprzeczalnym braku zaangażowania podkarpackich gmin w aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych - praktycznie żaden niepełnosprawny nie doświadczył zainteresowania i nie spotkał się z inicjatywą pracowników gmin.
- ❑ **Na Podkarpaciu, podobnie jak w całym kraju, działania w zakresie rehabilitacji społecznej podejmowane są częściej, niż w przypadku rehabilitacji zawodowej, ale ich skala jest nadal mniejsza, niż oczekiwania ze strony osób niepełnosprawnych.** Warto jednak zaznaczyć, iż skala tej pomocy w województwie podkarpackim jest wyższa, niż przeciętnie.
- ❑ **Do częściej udzielanych form wsparcia należy zaliczyć likwidację barier architektonicznych, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny i ortopedyczny oraz pomoc prawną i turnusy rehabilitacyjne.** Pozostałe działania podejmowane są sporadycznie, przez co najwyżej 13% gmin, co przy 134 przebadanych w województwie podkarpackim gminach daje najwyżej 17 samorządów.
- ❑ **Wsparcie udzielane przez samorzady gminne ma charakter pomocy podstawowej – choć najbardziej potrzebnej, to jednak nieadresowanej specyficznie do niepełnosprawnych.** Gminy obejmują opieką i pomocą jedynie część tej grupy – osoby kwalifikujące się najczęściej do pomocy społecznej lub socjalnej. Nie wychodzą także z inicjatywą, nie kontaktują się z osobami potrzebującymi pomocy, ale czekają, aż zainteresowani sami się po nią zgłoszą.

Podsumowanie

- ❑ Należy zwrócić uwagę, iż zarówno **na Podkarpaciu**, jak i w innych regionach, zasadnicza, największa część pomocy udzielanej przez gminy osobom niepełnosprawnym, czyli podstawowe wsparcie pieniężne, materialne i bytowe, nie jest adresowana specyficznie do nich. Pod względem obsługi petenta i źródła finansowania pomoc ta powinna być traktowana jako społeczna lub socjalna (która wchodzi w zakres zadań gminy).
- ❑ **W województwie podkarpackim obserwujemy rozbieżności pomiędzy gminami różnego typu w zakresie działalności podejmowanej na rzecz osób niepełnosprawnych, która to prawidłowość pojawiła się na poziomie kraju. Widoczne są również różnice w aktywności gmin ze względu na ich wielkość.**
- ❑ Zdecydowanie częściej gminy miejskie, niż wiejskie podejmują różnego typu działania w zakresie rehabilitacji społecznej w województwie podkarpackim. Odsetek gmin angażujących się w zadania dotyczące rehabilitacji społecznej, w przypadku gmin miejskich i miejsko-wiejskich rośnie wraz z wielkością gminy. Wśród gmin wiejskich aktywność ta jest podobna, przy czym najmniejszą obserwujemy wśród gmin największych. Zauważmy też, iż w województwie podkarpackim najbardziej niezadowoleni z aktywności swoich gmin są mieszkańcy najmniejszych gmin, zarówno miejskich i miejsko-wiejskich, jak i wiejskich.
- ❑ Wyniki badań wskazują, iż pomimo wysokich oczekiwań niepełnosprawnych wobec samorządów gminnych, jednostki te nie są obecnie odpowiednio przygotowane do świadczenia pomocy tej grupie osób – nie dysponują odpowiednim potencjałem, zapleczem, przygotowaniem i organizacją do efektywnego wsparcia osób niepełnosprawnych.
- ❑ **W województwie podkarpackim obserwujemy na tym samym poziomie, co w skali kraju, braki w tym zakresie.** Jednocześnie obserwujemy podobne jak w innych województwach zależności pomiędzy przygotowaniem samorządów do świadczenia pomocy, a sytuacją (wielkością, organizacją, zasobami) gminy.
- ❑ **W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych. Samorządy gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych. Urzędy gmin w ogromnej większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych.**
- ❑ **Brak jest w większości gmin planowania zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji. W części gmin środki te w ogóle nie są uwzględniane, ale wygospodarowywane na bieżąco.**

Podsumowanie

- ❑ **Samorządy gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w znacznej części z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań.**
- ❑ **Niezależnie jednak od wszystkiego, wyniki badań pokazują, iż samorządy gminne są i będą instytucją bez wątpienia najbliższą osobom niepełnosprawnym. Wobec braku wiedzy na temat alternatywnych źródeł pomocy, wobec własnej bezradności, choroby czy innych trudności, niepełnosprawni skazani są na gminy. Od skuteczności ich działania będzie zatem zależeć jakość życia tej grup społecznej. Już dziś niepełnosprawni w zdecydowanej większości (w województwie podkarpackim 71%) przekonani są o tym, iż samorządy gminne mają ustawowy obowiązek pomocy osobom niepełnosprawnym (i mają na ten cel budżety), co więcej chcą rozszerzenia ich kompetencji w tym zakresie. Ponad połowa badanych w województwie podkarpackim uważa, że pomoc osobom niepełnosprawnym w całości lub w części powinna leżeć po stronie gminy. Niestety, przeważająca większość gmin (województwo podkarpackie – 88%) nie chce przyjęcia na siebie tego obowiązku.**

3. Problemy osób niepełnosprawnych

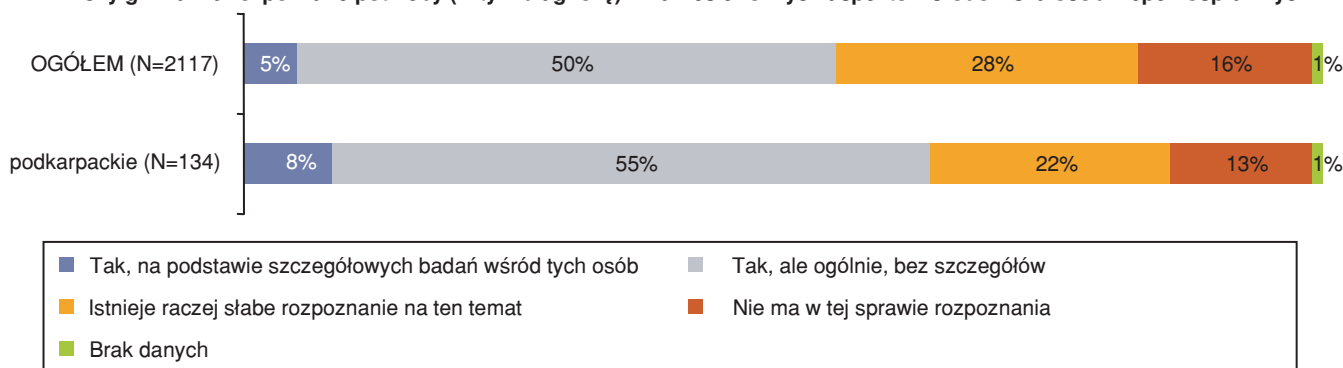

Problemy osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne, mieszkańcy województwa podkarpackiego, podobnie jak ogół osób niepełnosprawnych powszechnie skarżą się na brak zainteresowania ich sytuacją oraz na brak orientacji samorządów gminnych w ich problemach. Badani przez nas przedstawiciele samorządów gminnych nie odcinają się od tych opinii. Jak pokazują wyniki badań, przyznają oni, iż mają jedynie bardzo ogólne i dość słabe rozpoznanie problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne. Sytuacja w województwie podkarpackim nieznacznie różni się od sytuacji w całym kraju. Przedstawiciele samorządów gminnych województwa podkarpackiego, w porównaniu do ogółu, są nieco mniej krytyczni w ocenie swojej wiedzy na temat potrzeb środowiska osób niepełnosprawnych – 35% deklaruje, że ma słabe rozpoznanie lub nie ma go w ogóle (ogółem 44%). Nieco większy odsetek gmin deklaruje również, że ma dokładne rozpoznanie na podstawie szczegółowych badań (województwo podkarpackie – 8%, ogółem 5%).

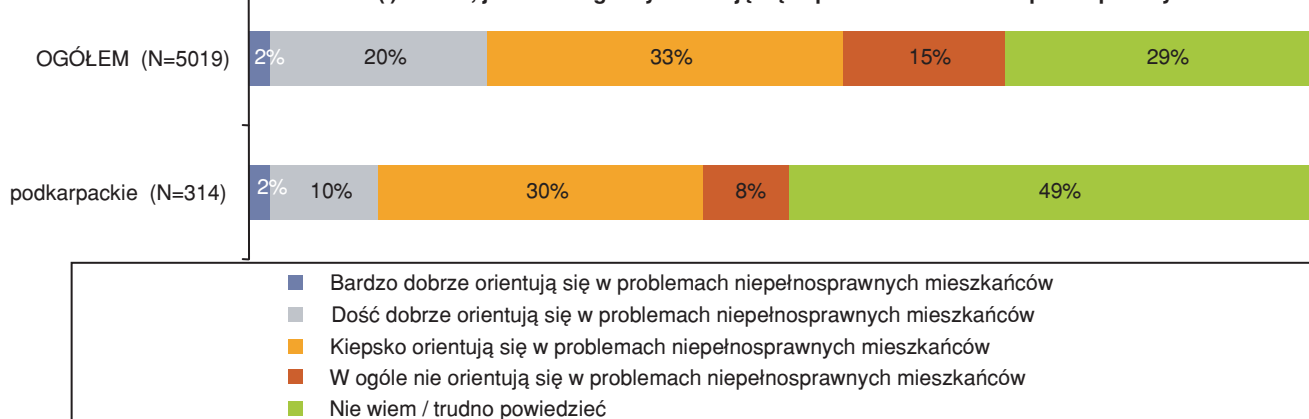
Prawie połowa osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim nie była w stanie ocenić, czy gminy orientują się w ich problemach – odsetek ten był o 20% wyższy, niż w przypadku ogółu badanych. Ponadto dwukrotnie rzadziej, niż przeciętnie, wskazywano, że gminy dobrze orientują się w tej kwestii. Warto zwrócić również uwagę, że zarówno w przypadku przedstawicieli gmin, jak również osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim odnotowano nieco niższy, niż ogółem, odsetek odpowiedzi określających wiedzę gmin na temat osób niepełnosprawnych jako żadną.

Czy gmina ma rozpoznane potrzeby (w tym diagnozę) w zakresie różnych aspektów środowiska osób niepełnosprawnych?

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Jak Pan(i) ocenia, jak władze gminy orientują się w problemach osób niepełnosprawnych?

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Przechodząc na poziom bardziej szczegółowych informacji na temat niepełnosprawnych mieszkańców gminy widzimy również, że sytuacja w województwie podkarpackim nieznacznie różni się od sytuacji w całym kraju. Przedstawiciele tego regionu dysponują nieco lepszą, niż przeciętnie, wiedzą na temat tej grupy mieszkańców, chociaż nadal pozostaje ona głównie na poziomie szacunków. Jedynie 13% gmin województwa podkarpackiego (ogółem 10%) dysponuje dokładną wiedzą na temat liczby ich niepełnosprawnych mieszkańców, a co czwarty z samorządów nie posiada szacunkowych danych w tym zakresie. Gorzej jest w przypadku bardziej szczegółowych informacji na temat tej grupy. Gminy w większości nie gromadzą nawet szacunkowych danych o rodzaju i stopniu niepełnosprawności, a także miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych. Co więcej, zdecydowana większość badanych nie ma nawet najogólniejszego wyobrażenia o stopie bezrobocia wśród niepełnosprawnych. Samorzady gminne niewiele wiedzą również o problemach, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne i potrafią jedynie szacować krąg niepełnosprawnych potrzebujących pomocy finansowej, bytowej, w zakresie warunków mieszkaniowych czy znalezienia pracy.

Tabela 1. Stan statystyki gminnej. Rodzaj posiadanej wiedzy.

	Rodzaj posiadanych danych		
	Dokładne	Szacunkowe	Brak wiedzy
WIEDZA O LICZBIE NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY			
OGÓŁEM OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	13%	61%	25%
wg wieku			
Pełnoletnich	10%	57%	32%
Dzieci i młodzieży	12%	58%	30%
wg stopnia niepełnosprawności			
O znacznym stopniu niepełnosprawności	8%	38%	54%
O umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	7%	38%	54%
O lekkim stopniu niepełnosprawności	6%	34%	60%
wg rodzaju niepełnosprawności			
Z niepełnosprawnością ruchową	8%	26%	66%
Z niepełnosprawnością wzrokową	7%	28%	65%
Z niepełnosprawnością słuchową	8%	29%	63%
Z niepełnosprawnością umysłową	9%	26%	65%
Z niepełnosprawnością psychiczną	8%	28%	64%
Epileptycy (chorzy na padaczkę)	7%	25%	68%
wg miejsca zamieszkania			
Mieszkających w mieście	14%	33%	53%
Mieszkających na wsi	15%	43%	42%
WIEDZA O STOPIE BEZROBOCIA WŚRÓD NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Stopa rejestrowanego bezrobocia	3%	13%	87%
Stopa całkowitego bezrobocia	1%	13%	85%
WIEDZA O PROBLEMACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Niepełnosprawni potrzebujący pomocy bytowej i opieki	1%	62%	37%
Niepełnosprawni potrzebujący pomocy finansowej i materialnej	1%	63%	35%
Niepełnosprawni borykający się z problemami mieszkaniowymi	1%	57%	43%
Niepełnosprawni borykający się z problemami na rynku pracy	1%	58%	40%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

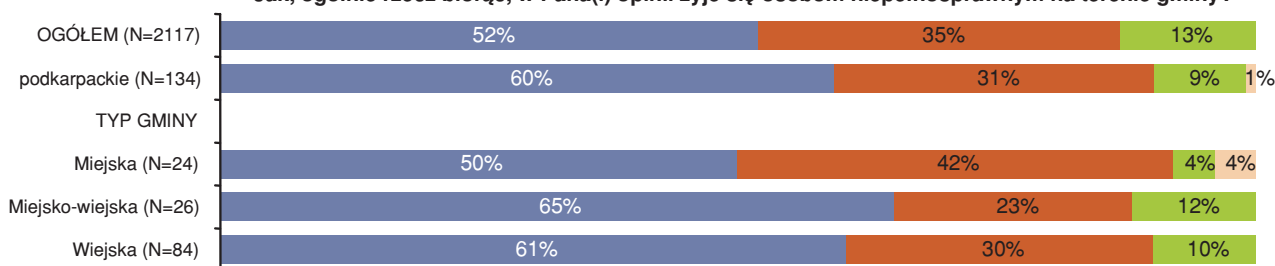

Problemy osób niepełnosprawnych

Pomimo bardzo ograniczonej i fragmentarycznej wiedzy, przedstawiciele samorządów gminnych województwa podkarpackiego, podobnie jak ogół, raczej optymistycznie oceniają jakość życia osób niepełnosprawnych na terenie ich gminy. Trzeba jednak podkreślić, że w swoich opiniach są bardziej krytyczni, niż same osoby niepełnosprawne. W przypadku osób niepełnosprawnych odsetki oceniających swą sytuację jako złą lub bardzo złą, zarówno wśród mieszkańców województwa podkarpackiego, jak również wśród ogółu osób niepełnosprawnych są niższe, niż podobne szacunki wśród przedstawicieli samorządów gminnych.

Niepełnosprawni mieszkańcy województwa podkarpackiego, w stosunku do ogółu niepełnosprawnych oceniają swą sytuację nieco mniej optymistycznie (województwo podkarpackie – 37% ocen pozytywnych, ogółem – 46% ocen pozytywnych).

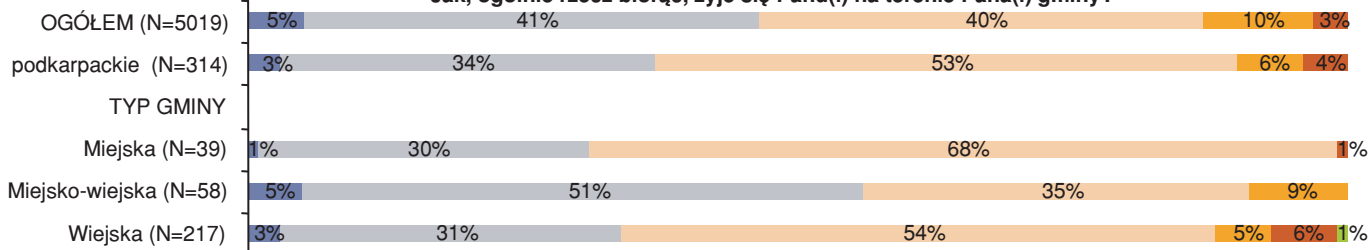
Jak, ogólnie rzecz biorąc, w Pana(i) opinii żyje się osobom niepełnosprawnym na terenie gminy?

■ Bardzo dobrze + Raczej dobrze ■ Raczej źle + Bardzo źle ■ Nie wiem ■ Brak danych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

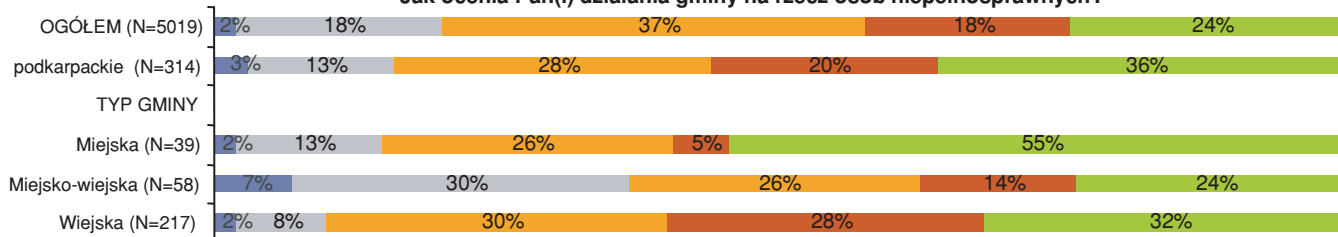
Jak, ogólnie rzecz biorąc, żyje się Panu(i) na terenie Pana(i) gminy?

■ Bardzo dobrze ■ Raczej dobrze ■ Ani dobrze, ani źle ■ Raczej źle ■ Bardzo źle ■ Nie wiem / trudno powiedzieć

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Jak ocenia Pan(i) działania gminy na rzecz osób niepełnosprawnych?

■ Gmina robi bardzo dużo w tym zakresie ■ Gmina robi dość dużo w tym zakresie ■ Gmina robi raczej niewiele w tym zakresie ■ Gmina praktycznie nic nie robi w tym zakresie ■ Nie wiem / trudno powiedzieć

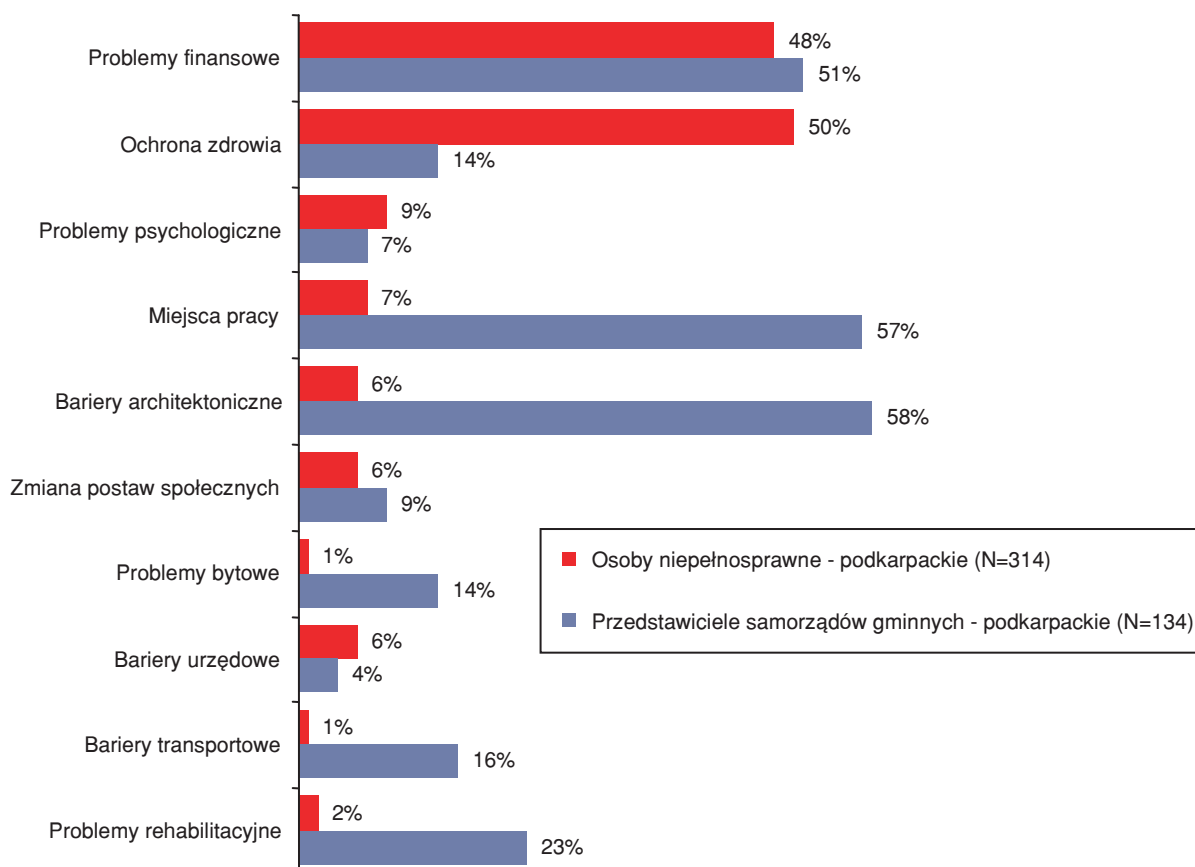
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Choć osoby niepełnosprawne wykazują bardzo wysoki optymizm życiowy oraz dość pozytywnie wyrażają się o jakości życia w swojej gminie, to jednak gdy mówią o konkretnych działaniach gminy na rzecz osób niepełnosprawnych ich oceny nie są już tak pozytywne. Opinie mieszkańców województwa podkarpackiego nie odbiegają tutaj od ocen ogółu badanych.

Dodatkowo samorządy gminne, niedysponujące żadnymi twardymi danymi, niestety, nie zawsze zdają sobie sprawę z potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych, często mają niepełne wyobrażenie na temat tego, co tak naprawdę „boli” niepełnosprawnych. Dla przedstawicieli samorządów gminnych problemy osób niepełnosprawnych skupiają się przede wszystkim wokół barier architektonicznych, problemów z zatrudnieniem oraz problemów rehabilitacyjnych czy transportowych. Wyraźnie zaś nie doszacowują problemów związanych z ochroną zdrowia. Z obrazu tego można wnioskować, że osoba niepełnosprawna, to dla przedstawicieli samorządów gminnych przede wszystkim osoba niepełnosprawna fizycznie, mająca kłopoty z poruszaniem. Ten obraz skutkuje znacznym zawężeniem perspektywy.

Najważniejsze problemy, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne
- wskazania spontaniczne niepełnosprawnych oraz przedstawicieli samorządu gminnego

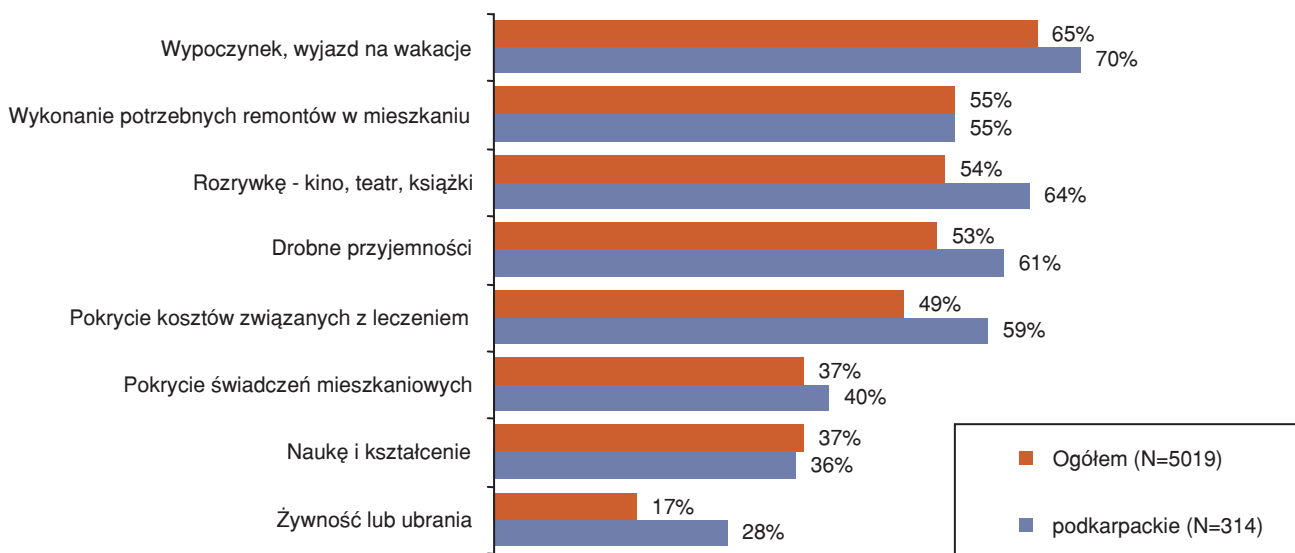
Problemy osób niepełnosprawnych

Jak pokazują wyniki badań, największą bolączką osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim są **problemy związane z ochroną zdrowia oraz problemy finansowe**.

W województwie podkarpackim na problemy z ochroną zdrowia wskazuje zdecydowanie większy odsetek niepełnosprawnych, niż wśród ogółu osób badanych (województwo podkarpackie – 50%, ogółem – 33%). Co druga osoba niepełnosprawna boryka się również z problemami finansowymi. Porównując wyniki do ogółu respondentów, w województwie podkarpackim odnotowano nieco wyższy odsetek osób niepełnosprawnych wskazujących, iż w ciągu ostatniego roku miały problemy z pokryciem kosztów leczenia, ubrania i żywienia, a także z wygospodarowaniem środków na wypoczynek, kulturę, rozrywkę, czy też drobne przyjemności znacznie podnoszące jakość życia.

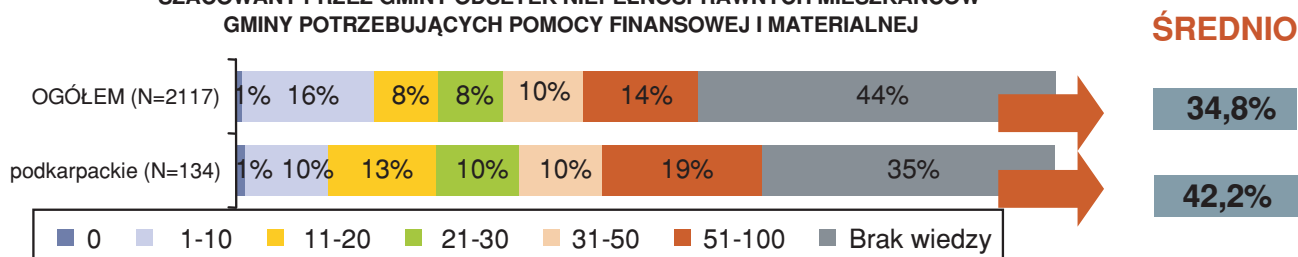
Wydaje się, że samorzady gminne nie doceniają w pełni wagi problemu finansowego wśród osób niepełnosprawnych. Szacują one odsetek niepełnosprawnych potrzebujących pomocy finansowej jedynie na 34,8%. W województwie podkarpackim szacunki te są co prawda wyższe (42,2%), ale nadal nie odzwierciedlają rzeczywistej skali problemu.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się w Pana(i) gospodarstwie domowym, że nie starczyło pieniędzy na:

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

SZACOWANY PRZEZ GMINY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY POTRZEBUJĄCYCH POMOCY FINANSOWEJ I MATERIALNEJ

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Problemy osób niepełnosprawnych

Brak lub niedostatki środków finansowych stanowią bez wątpienia główny problem, z którym borykają się osoby niepełnosprawne. Jego skalę doskonale obrazują poniższe wykresy. Zdecydowana większość badanych negatywnie ocenia własną sytuację finansową – zarówno indywidualną (72%), jak i całego gospodarstwa domowego (67%). Województwo podkarpackie nie wyróżnia się pod tym względem na tle reszty kraju.

Szanse na odłożenie jakichkolwiek oszczędności są oceniane jeszcze niżej – w skali kraju negatywnie ocenia je 84% osób niepełnosprawnych, zaś w województwie podkarpackim odsetek ten wynosi 74%.

W każdym z 16 województw odsetek osób niezadowolonych znacznie przekracza połowę populacji. Z najlepszą sytuacją pod względem finansowym mamy do czynienia w północno-zachodniej i centralnej Polsce, z najgorszą zaś na północnym wschodzie, południowym zachodzie kraju oraz w województwie podkarpackim.

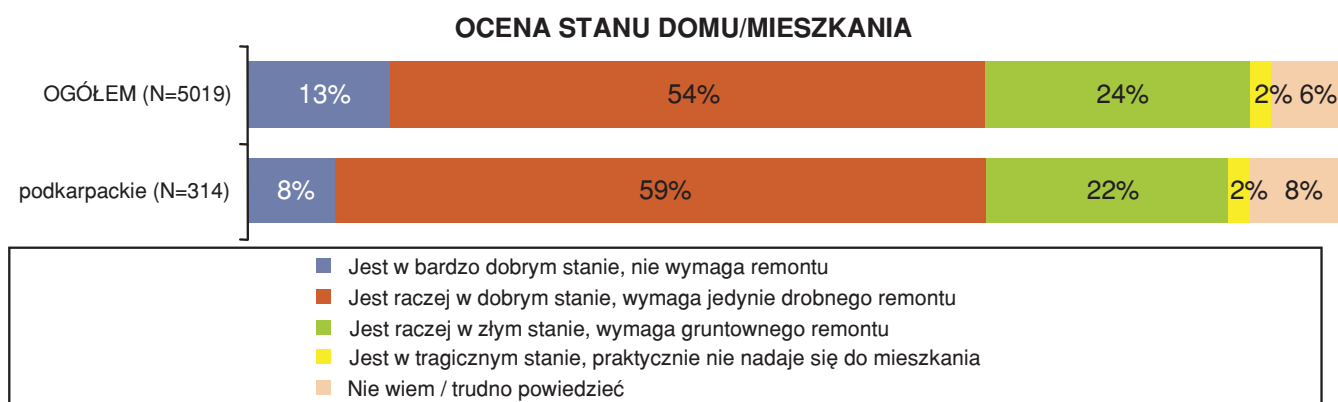

Problemy osób niepełnosprawnych

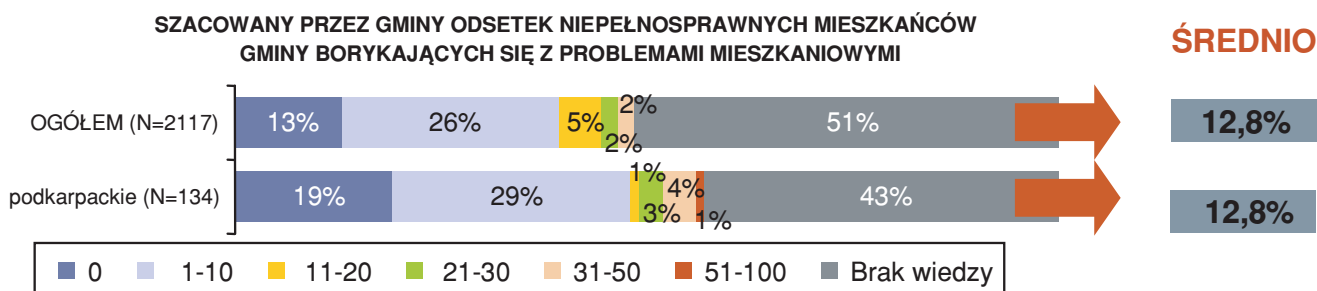
Z podobną sytuacją mamy do czynienia w przypadku **oceny obecnych warunków mieszkaniowych** przez osoby niepełnosprawne. Jak pokazują wyniki badań, samorządy gminne zdecydowanie zaniżają odsetek niepełnosprawnych borykających się z problemami mieszkaniowymi. Prawidłowość ta dotyczy również województwa podkarpackiego, w podobnym stopniu co całego kraju.

W województwie podkarpackim swoje warunki mieszkaniowe jako złe lub tragiczne określa 24% niepełnosprawnych, podczas gdy przedstawiciele samorządów gminnych szacują odsetek osób niepełnosprawnych borykających się z problemami mieszkaniowymi na niespełna 13%.

Warto również zauważyć, że zadowolenie z sytuacji mieszkaniowej (posiadania oraz wyposażenia mieszkania lub domu) jest zdecydowanie niższe, niż w skali kraju – co drugi niepełnosprawny nie jest usatysfakcjonowany pod tym względem.

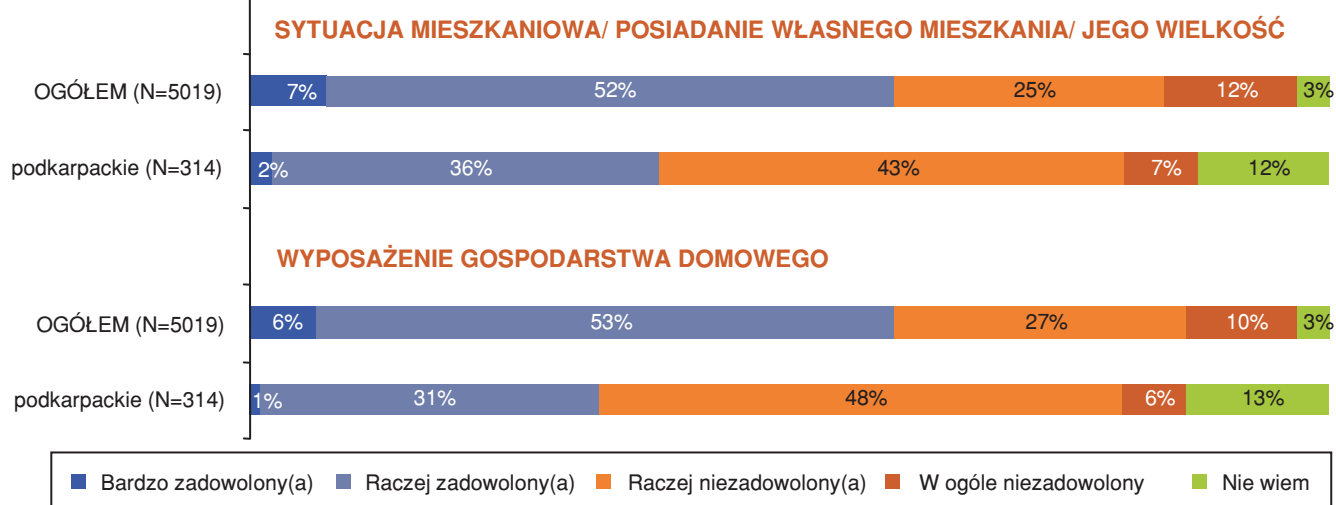
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

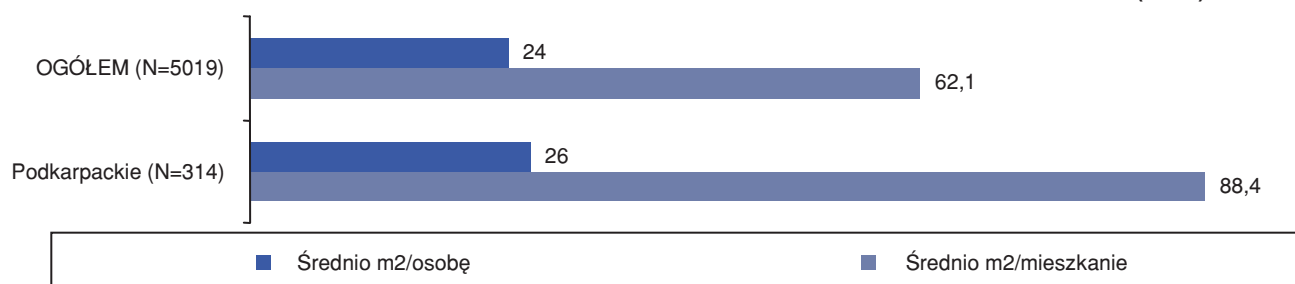
Problemy osób niepełnosprawnych

ZADOWOLENIE Z SYTUACJI MIESZKANIOWEJ

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

POWIERZCHNIA MIESZKALNA ZAJMOWANA PRZEZ OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE (W M2)

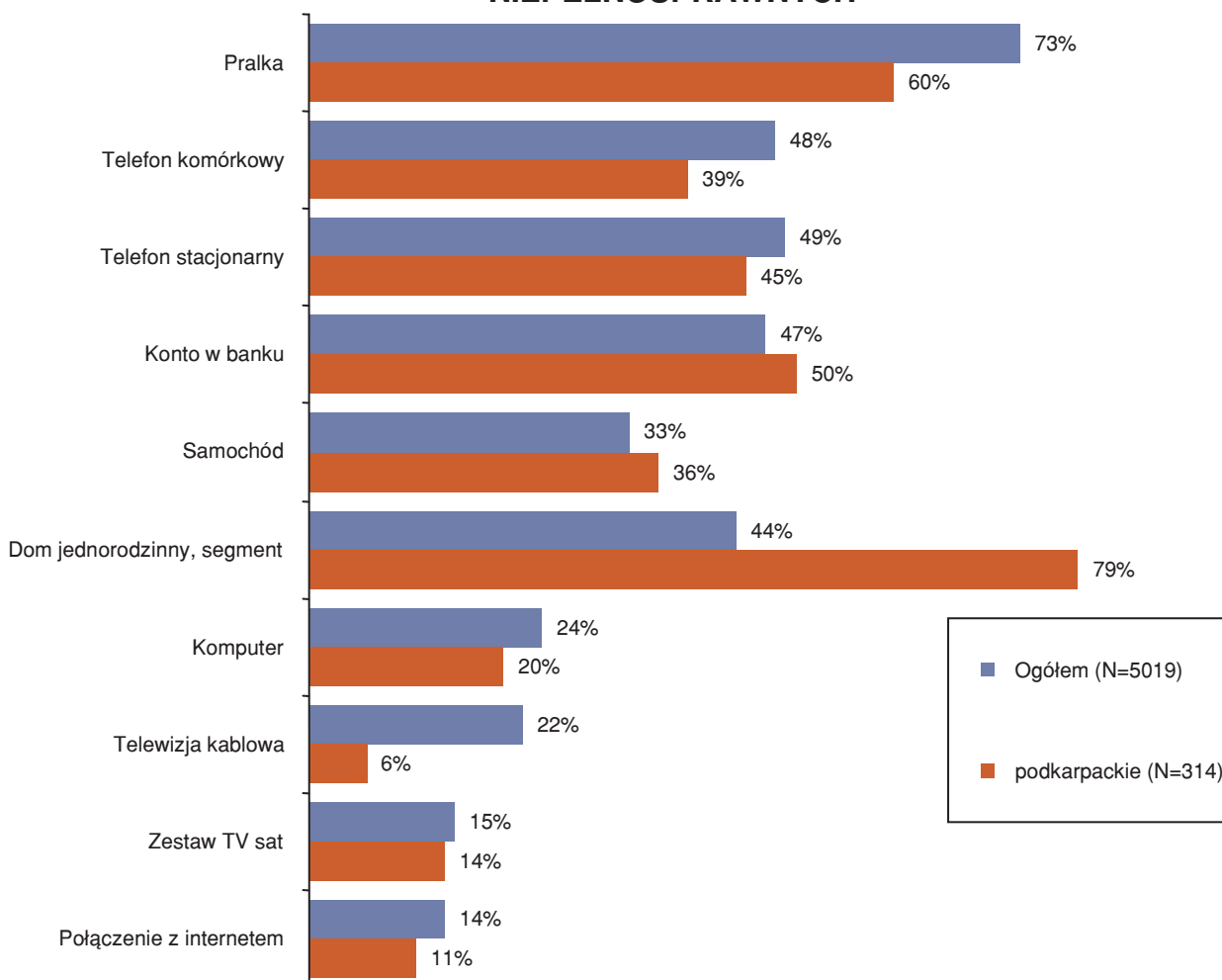
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Gospodarstwa domowe osób niepełnosprawnych nie tylko zajmują mniejszą powierzchnię mieszkaniową w odniesieniu do ogółu Polaków, lecz również są zdecydowanie gorzej wyposażone w sprzęty RTV – AGD, a przede wszystkim w nowe technologie, ułatwiające codzienne funkcjonowanie (szczególnie osobom niepełnosprawnym). Jedynie co czwarte gospodarstwo domowe (24%) osób niepełnosprawnych ma dostęp do komputera, a niespełna co szóste (14%) do Internetu. Wśród ogółu Polaków odsetki te są dwukrotnie większe. Dostęp do nowych technologii nie jest jednakowy na poziomie całego kraju. Możemy mówić o istotnych różnicach na poziomie województw, oraz ze względu na typ oraz wielkość gminy.

Województwo podkarpackie pod względem większości wskaźników wypada poniżej średniej. Zdecydowanie wyróżnia się na tle całego kraju pod względem posiadania przez osoby niepełnosprawne domu jednorodzinnego, a także samochodu i konta w banku.

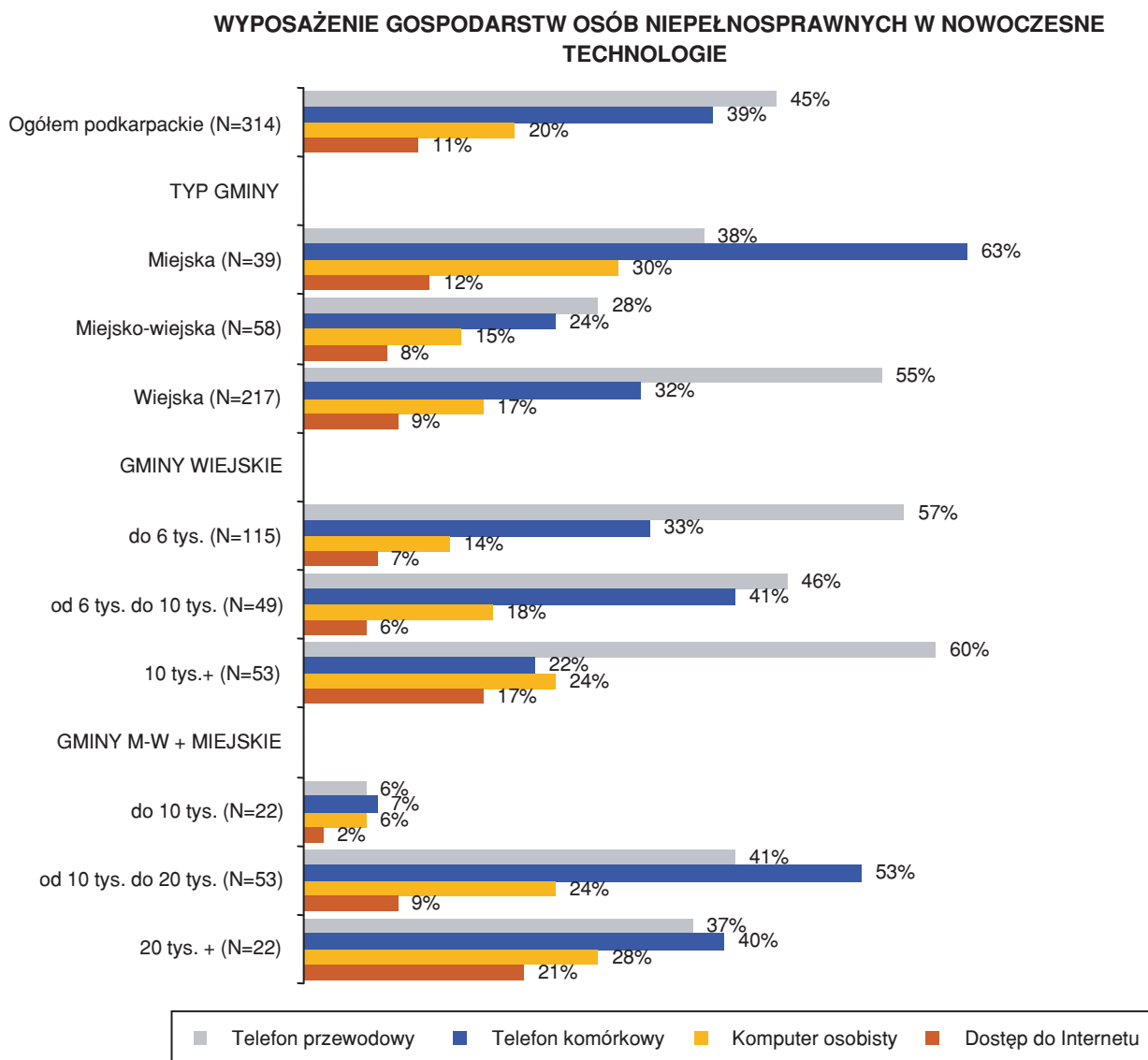
STAN POSIADANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Problemy osób niepełnosprawnych

Na poziomie całego kraju zanotowano istotne różnice w dostępie do nowych technologii między mieszkańcami gmin wiejskich oraz gmin miejskich. W wojewódzkie podkarpackim najlepiej pod tym względem wypadają gminy miejskie, w których najczęściej gospodarstwa domowe wyposażone są w telefon komórkowy, komputer oraz posiadają dostęp do Internetu. Najgorzej pod tym względem wypadają gminy miejsko-wiejskie.

Na Podkarpaciu, podobnie jak na poziomie całego kraju, dostępność komputera oraz Internetu wzrasta wraz ze wzrostem wielkości gminy. Natomiast w przypadku posiadania telefonu komórkowego, czy też stacjonarnego trudno mówić o wyraźnych tendencjach. Jedynie warto zaznaczyć, że pod względem dostępu do nowoczesnych technologii najgorzej wypadają najmniejsze gminy miejskie i miejsko-wiejskie.

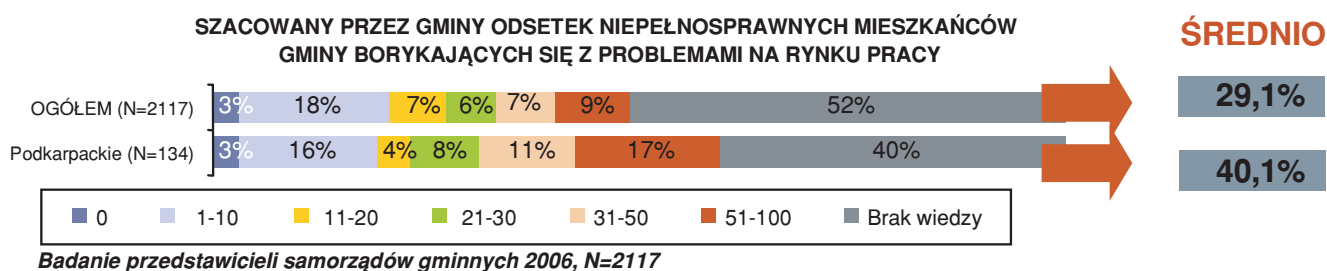
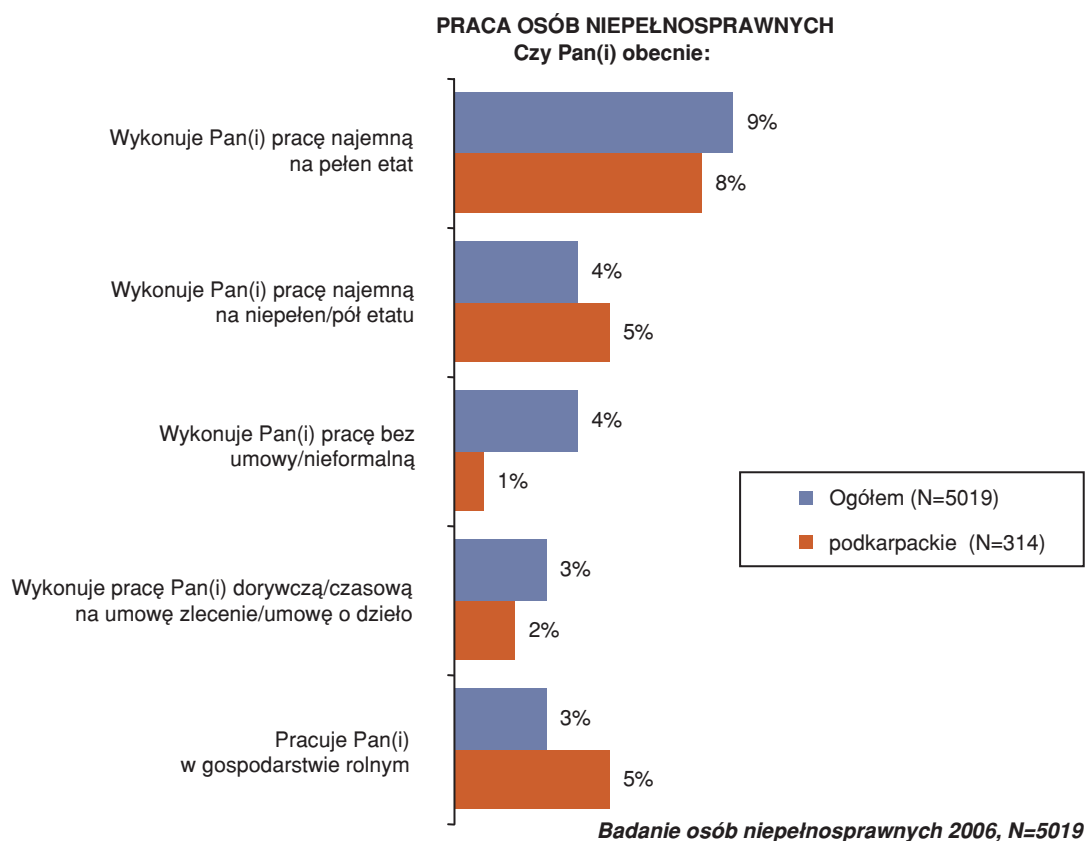
Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

Problemy osób niepełnosprawnych

Gminy nie do końca zdają sobie również sprawę z bardzo trudnego położenia osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Co więcej, nie potrafią nawet oszacować stopy bezrobocia wśród tej grupy. Podczas gdy samorządy gminne szacowały, iż z problemami na rynku pracy boryka się jedynie 29% niepełnosprawnych, w chwili badania trzech na czterech niepełnosprawnych (77%) w wieku 18-65 lat pozostawało bez pracy, a tylko niespełna co dziesiąty badany deklarował posiadanie pracy najmniejszej na pełen etat.

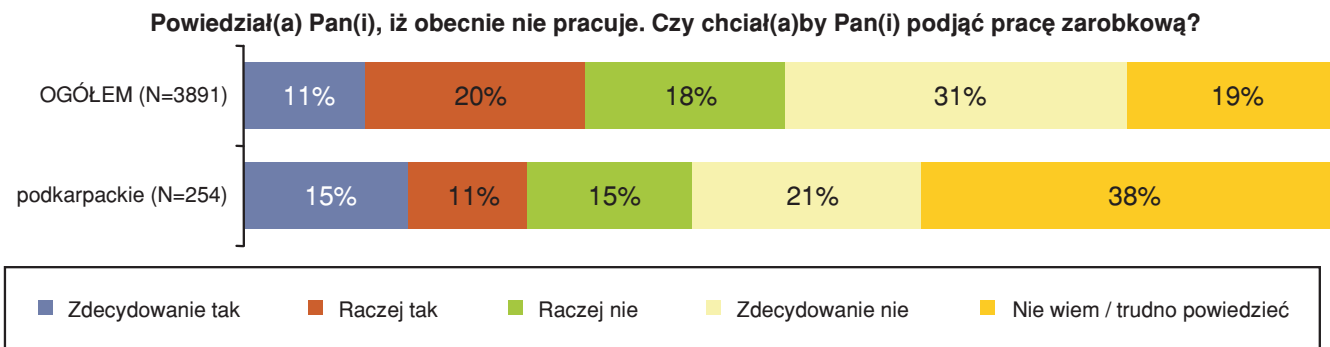
W województwie podkarpackim sytuacja pod względem zatrudnienia wygląda podobnie - odsetek osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy kształtował się w dniu badania na poziomie takim, jak w całym kraju (79%), a pracę na pełen etat wykonywało 8% badanych. Wbrew tym danym, podkarpackie gminy, szacują, iż problemy na rynku pracy dotyczą 40% niepełnosprawnych mieszkańców województwa. Jest to dużo więcej, niż w skali kraju, ale nadal nie oddaje rzeczywistego poziomu tego problemu.

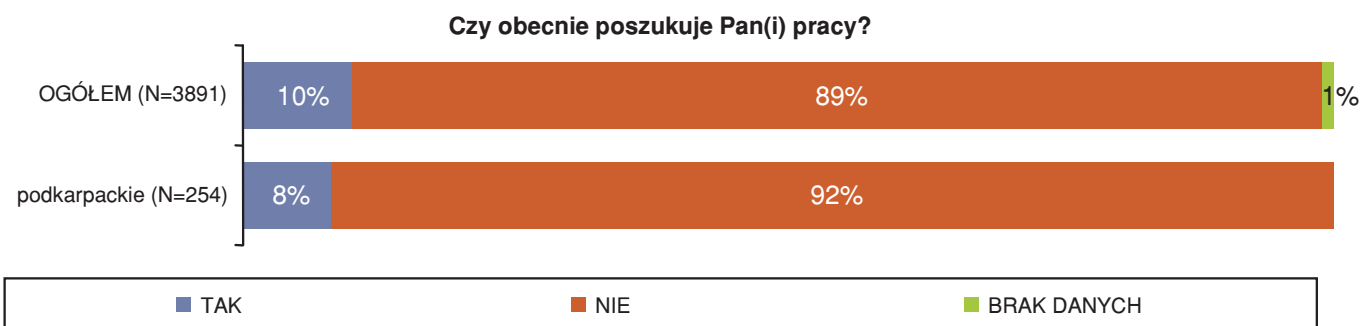
Problemy osób niepełnosprawnych

Skali tego problemu w żadnym wypadku nie powinien także umniejszać fakt, iż jedynie co trzeci niepracujący (31%) wyraża chęć podjęcia pracy zarobkowej, a tylko co dziesiąty (10%) aktywnie jej poszukuje. Wyniki te świadczą jedynie o bierności i bezradności niepełnosprawnych na rynku pracy, przekonanych (czy raczej wierzących) o swojej niezdolności i niekompetencji. Tym bardziej, konieczne wydają się działania na rzecz aktywizacji tej grupy.

Sytuacja w województwie podkarpackim niewiele różni się tu od sytuacji w całym kraju. Bezrobotni niepełnosprawni mieszkańcy województwa podkarpackiego wydają się nieco bardziej zagubieni na rynku pracy niż badani ogółem. Nieco mniej (województwo podkarpackie - 26%, ogółem - 31%) chciałoby podjąć pracę, natomiast co trzeci niepełnosprawny nie jest tym zainteresowany. Duże grono stanowią osoby, które nie wiedzą czy chciałyby pracować czy nie – jest ich dwukrotnie więcej niż wynosi średnia krajowa.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=3891

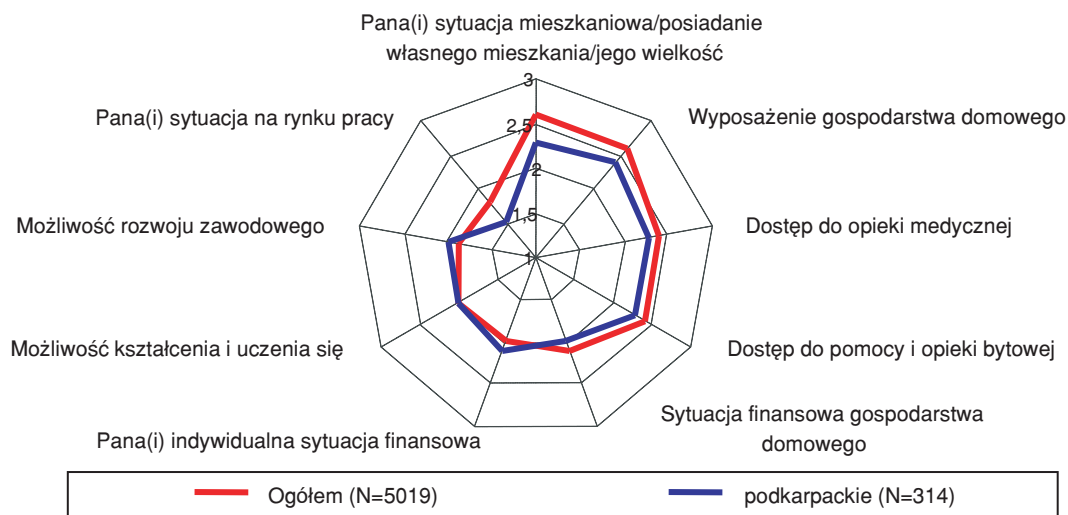
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=3891

Problemy osób niepełnosprawnych

Odnosząc satysfakcję z różnych dziedzin życia niepełnosprawnych mieszkańców województwa podkarpackiego do odpowiednich danych w skali całego kraju widać, że w przypadku większości dziedzin województwo podkarpackie wypada nieco poniżej średniej. Najbardziej wyraźną różnicę zanotowano w ocenie sytuacji na rynku pracy oraz w sytuacji mieszkaniowej.

Nieznacznie lepiej, niż w skali całego kraju niepełnosprawni w województwie podkarpackim oceniają jedynie możliwości rozwoju zawodowego oraz indywidualną sytuację finansową.

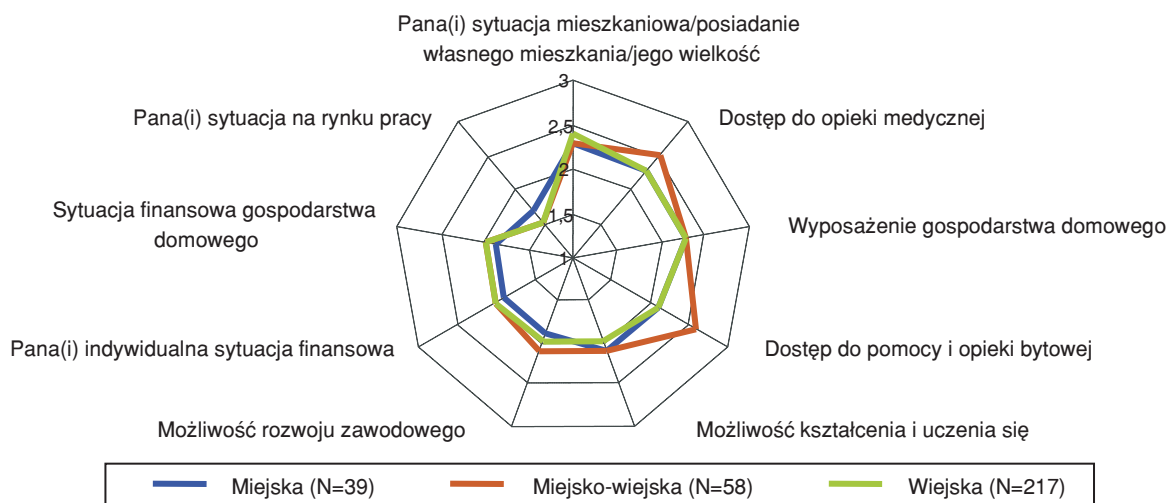
OCENA ZADOWOLENIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH

SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

OCENA ZADOWOLENIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY

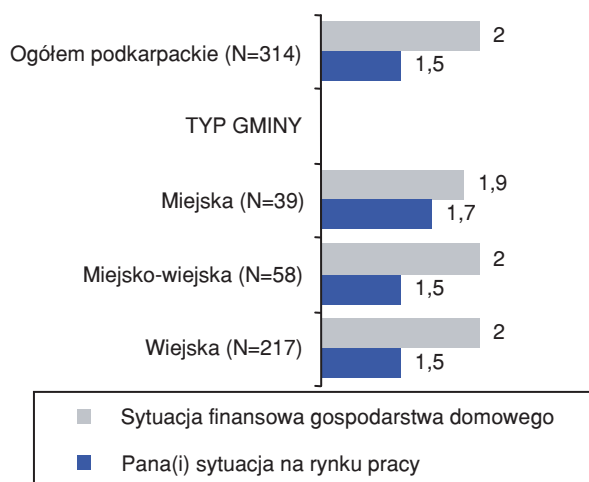

SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)

Problemy osób niepełnosprawnych

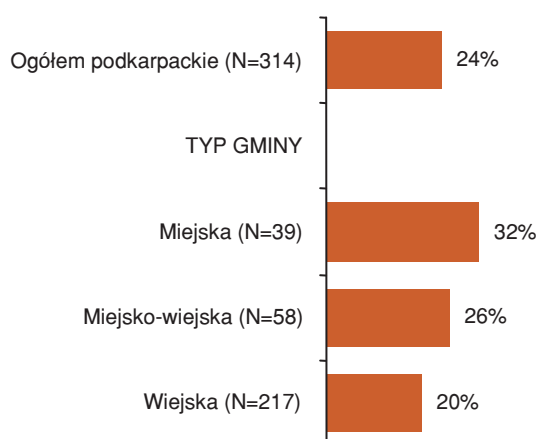
Jak widać na poniższych rysunkach, osoby niepełnosprawne w województwie podkarpackim nie są zadowolone ani ze swej sytuacji finansowej, ani z sytuacji na rynku pracy. Również ocena własnej sytuacji mieszkaniowej nie napawa optymizmem – co czwarta osoba niepełnosprawna określa własne warunki mieszkaniowe jako złe bądź tragiczne. Z najgorszą sytuacją pod tym względem mamy do czynienia w gminach miejskich, gdzie blisko jeden na trzech respondentów uskarża się na warunki mieszkaniowe. Wydaje się, że samorzady gminne wyraźnie nie doszacowują skali tych problemów. W największym stopniu bagatelizują problemy mieszkaniowe w województwie podkarpackim samorzady gmin miejsko-wiejskich.

OCENA ZADOWOLENIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH

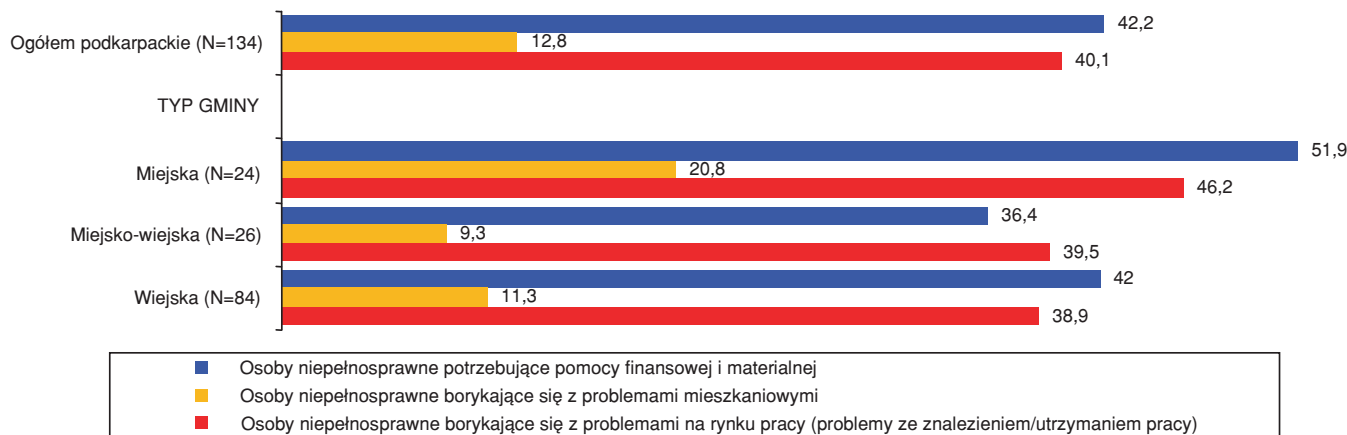
Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

OCENA STANU DOMU/MIESZKANIA JEST RACZEJ W ZŁYM STANIE + JEST W TRAGICZNYM STANIE

Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

Szacowany przez gminy odsetek niepełnosprawnych mieszkańców gminy borykających się z następującymi problemami - ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

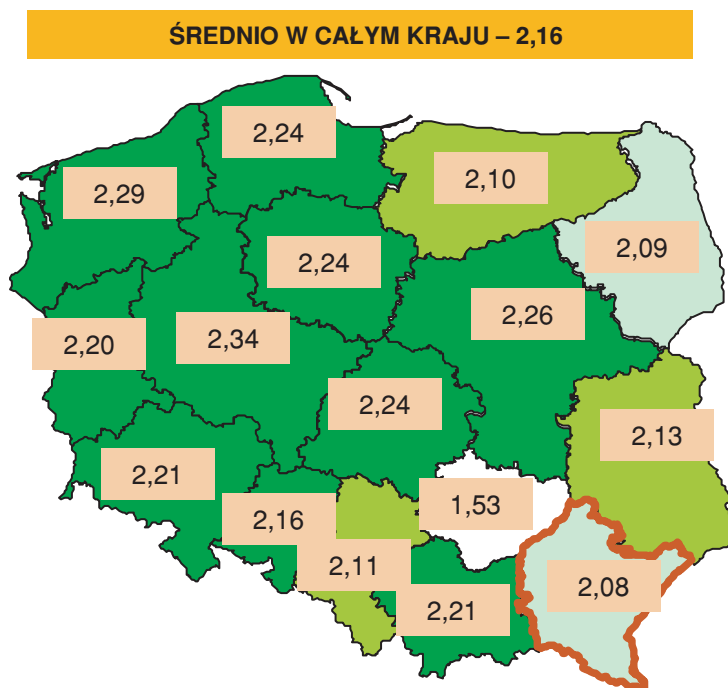
Problemy osób niepełnosprawnych

Biorąc pod uwagę osiem następujących wymiarów, stworzyliśmy ogólny wskaźnik **zadowolenia z jakości życia**. Wskaźnik ten jest średnią arytmetyczną zadowolenia wskazywanego przez respondenta w każdym z ośmiu obszarów.

- Wyposażenie gospodarstwa domowego
- Dostęp do opieki medycznej
- Dostęp do pomocy i opieki bytowej
- Sytuacja finansowa gospodarstwa domowego
- Możliwość kształcenia i uczenia się
- Pana(i) indywidualna sytuacja finansowa
- Możliwość rozwoju zawodowego
- Pana(i) sytuacja na rynku pracy

Poniższa mapa wskazuje na regionalne różnice w ocenie jakości życia w badanych przez nas ośmiu obszarach. Relatywnie największe zadowolenie deklarują niepełnosprawni mieszkańcy Polski północno-zachodniej oraz Polski centralnej. Jakość swojego życia najgorzej oceniają zaś mieszkańcy województw wschodnich oraz województwa świętokrzyskiego. **Województwo podkarpackie należy do grupy województw o najniższym wskaźniku zadowolenia z jakości życia.**

WSKAŹNIK ZADOWOLENIA Z JAKOŚCI ŻYCIA - ŚREDNIE W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH

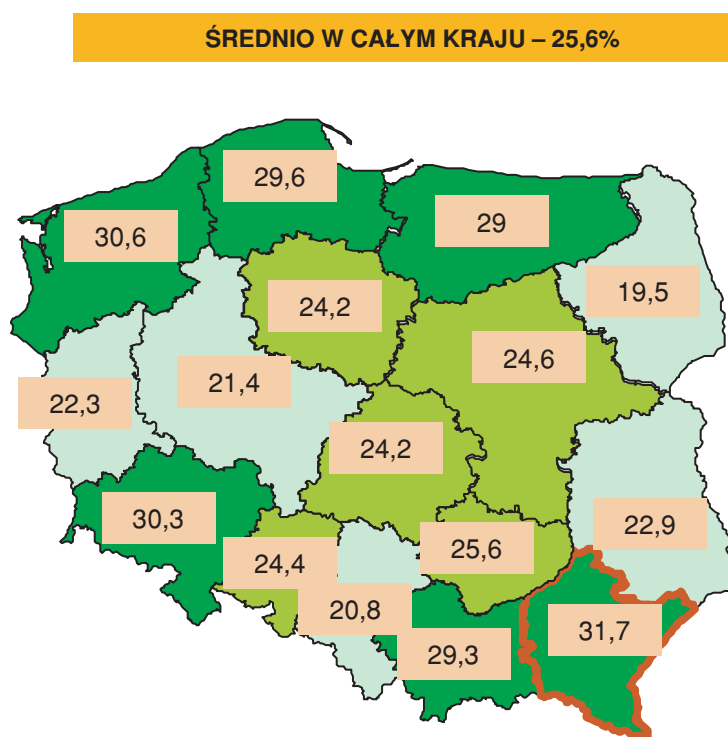
SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Obserwowane między województwami różnice w jakości życia osób niepełnosprawnych nie wszędzie przekładają się również na przekonania samorządów gminnych w tym zakresie. W szczególności dotyczy to województwa podlaskiego, lubuskiego, świętokrzyskiego oraz śląskiego. Podczas gdy mieszkańcy tych województw relatywnie najgorzej oceniają jakość swojego życia, samorządowcy relatywnie najniżej szacują odsetek niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy.

Ze złej sytuacji życiowej swoich mieszkańców dość dobrze zdają sobie sprawę gminy z województwa warmińsko-mazurskiego oraz **podkarpackiego**. W przypadku województwa zachodniopomorskiego, pomorskiego oraz dolnośląskiego świadomość problemów osób niepełnosprawnych jest najwyższa i najwyższe jest też zadowolenie niepełnosprawnych.

SZACOWANY PRZEZ GMINY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH BORYKAJĄCYCH SIĘ Z PROBLEMAMI FINANSOWYMI, MIESZKANIOWYMI I PROBLEMAMI NA RYNKU PRACY

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

4. Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W kontekście skali problemów, szczególnie w przypadku gmin wiejskich, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne, dostępność i jakość oferowanego wsparcia, a zarazem system informowania o nim, wydają się zdecydowanie niewystarczające. Wnioski te dotyczą zarówno całej Polski, jak również województwa podkarpackiego. Wyniki badań wskazują na niedostosowanie obecnego systemu organizacji wsparcia osób niepełnosprawnych do ich potrzeb i możliwości.

- ❑ Po pierwsze, podkreślić należy, iż **osoby niepełnosprawne mają dość niską świadomość tego, gdzie mogą zwrócić się o pomoc, a sami urzędnicy bardzo rzadko wykazują zainteresowanie ich sytuacją.** W województwie podkarpackim świadomość ta jest jeszcze niższa niż w skali całego kraju, z wyjątkiem znajomości Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych (PFRON).
- ❑ Po drugie, **instytucje powiatowe, na których spoczywa główny obowiązek świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym, zarówno w opinii samych osób niepełnosprawnych, jak i samorządów gminnych, nie wywiązują się należycie ze swoich zadań.** Z drugiej strony natomiast **samorządy gminne nie radzą sobie z ciężarem spływających na nie obowiązków.** Choć same często chwalą się swoimi dokonaniem w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym, to w oczach niepełnosprawnych jest to tylko kropla w morzu ich potrzeb.
- ❑ Wreszcie, **niedoceniona pozostaje rola organizacji pozarządowych.** Ich działanie pozytywnie oceniają zarówno samorządy, jak i osoby niepełnosprawne, tymczasem w skali całego kraju (przede wszystkim w gminach wiejskich i we wschodniej części) nadal działa ich niewiele.

Mówiąc o instytucjach pomocy, osoby niepełnosprawne swoją uwagę skupiają prawie wyłącznie na najbliższych im **Ośrodkach Pomocy Społecznej**, gdzie najczęściej kierują swoje pierwsze kroki. Dla wielu niepełnosprawnych są one jedyną znaną, a dla jeszcze większego grona jedyną dostępną instytucją wsparcia – do tego stopnia, iż osoby niepełnosprawne często przypisują pomoc uzyskaną z innych źródeł miejskim i gminnym Ośrodkom Pomocy Społecznej.

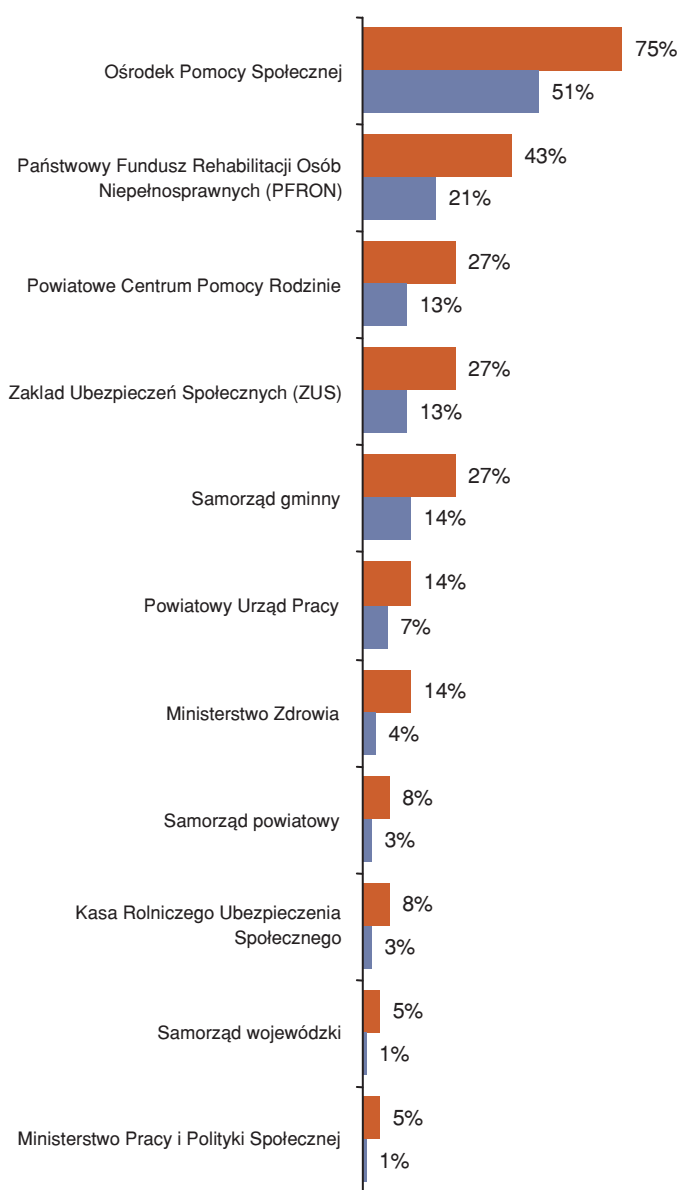
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie kojarzone są z pomocą dopiero w trzeciej kolejności, daleko w tyle za Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. PCPR'y swoją ofertę kierują również do dość określonej grupy – przede wszystkim mieszkańców gmin miejskich, pozostając praktycznie poza zasięgiem mieszkańców gmin wiejskich.

Instytucje centralne i wojewódzkie, poza Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pozostają praktycznie niedostępne dla osób niepełnosprawnych.

Jak pokazują wyniki badań, **podmioty niepubliczne** – organizacje pozarządowe, parafie, czy wreszcie osoby prywatne odgrywają nadal dość ograniczoną, choć niezwykle ważną, rolę w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Nie dotyczy to jednak **rodzin osób niepełnosprawnych**, które wydają się niezastąpionym źródłem pomocy dla tej grupy.

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

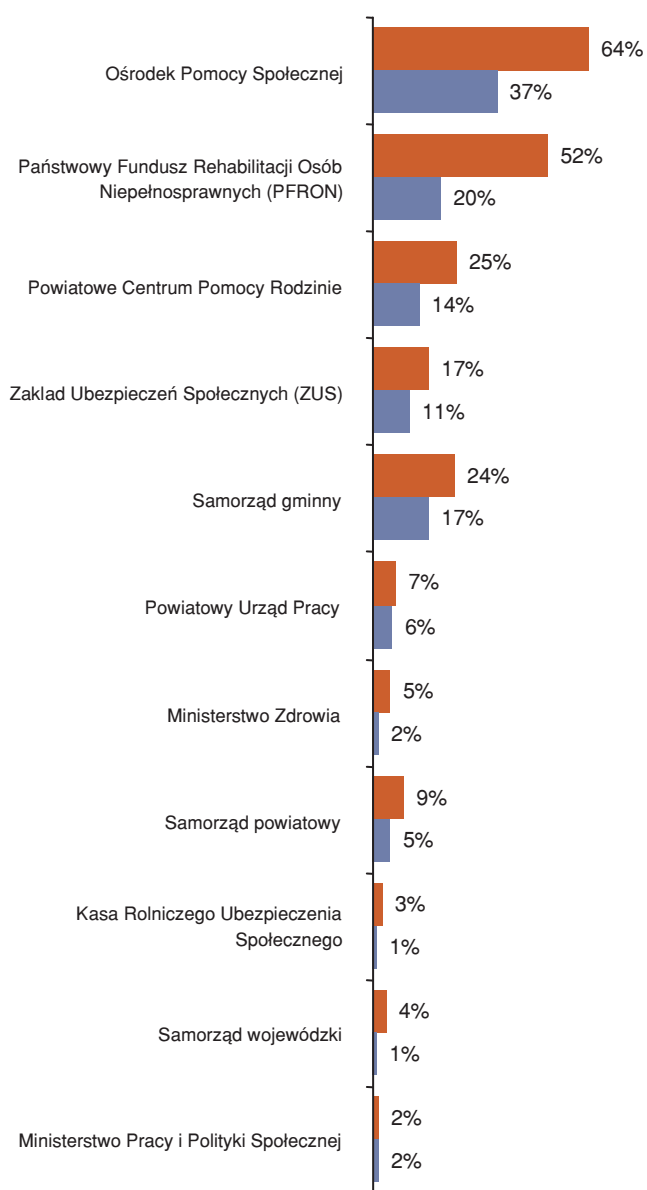
ZNAJOMOŚĆ INSTYTUCJI WSPARCIA I KORZYSTANIE Z TYCH INSTYTUCJI WSKAZANIA SPONTANICZNE

■ ZNAJOMOŚĆ - Ogółem
■ KORZYSTANIE Z POMOCY - Ogółem

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

ZNAJOMOŚĆ INSTYTUCJI WSPARCIA I KORZYSTANIE Z TYCH INSTYTUCJI WSKAZANIA SPONTANICZNE

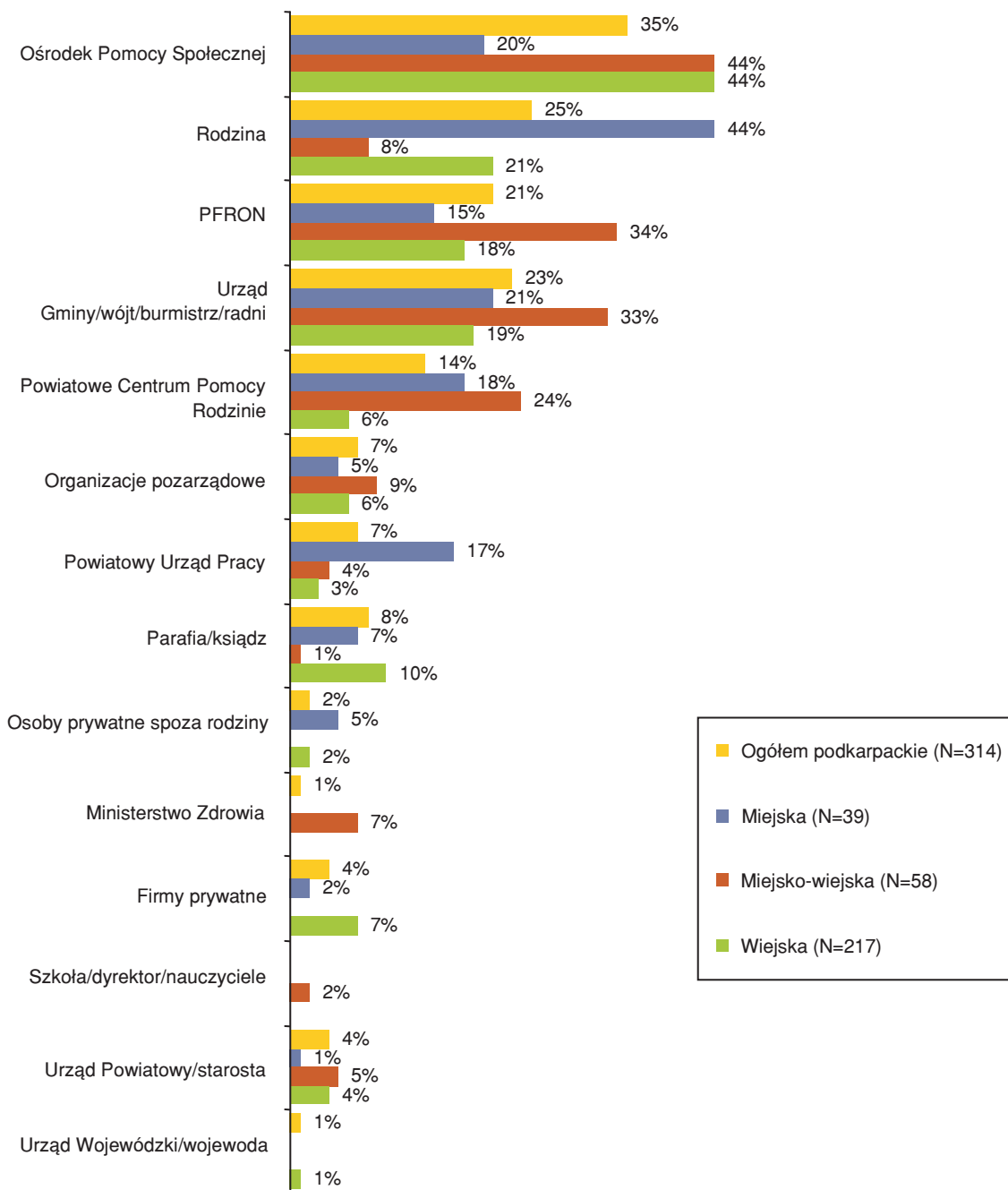

■ ZNAJOMOŚĆ - podkarpackie
■ KORZYSTANIE Z POMOCY - podkarpackie

Badanie osób niepełnosprawnych 2006.
Województwo podkarpackie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

KORZYSTANIE Z POMOCY INSTYTUCJI WSPARCIA W CIĄGU OSTATNICH TRZECH LAT ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY

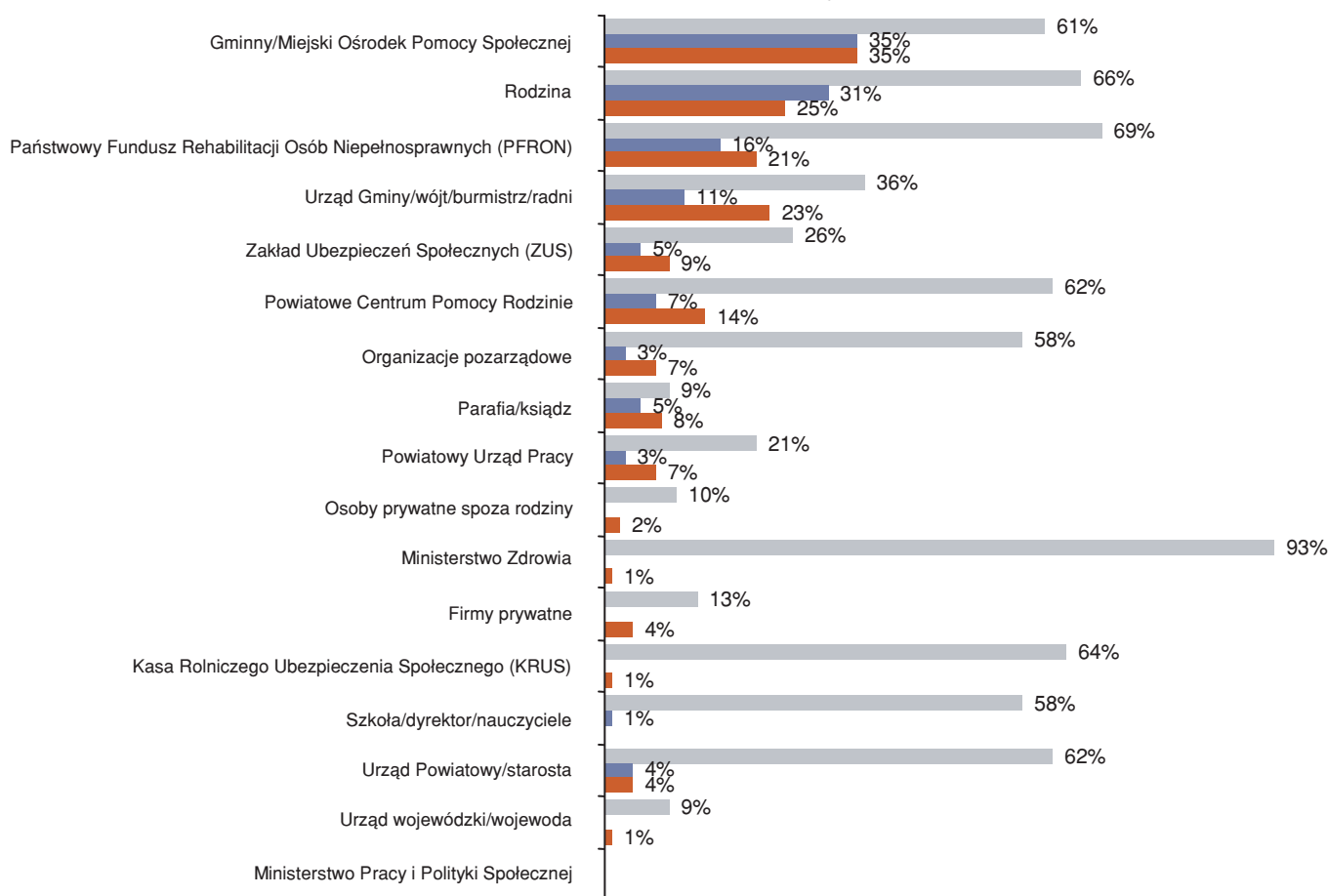
Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Obserwujemy też duże **rozbieżności pod względem oceny ilości i jakości** otrzymanej pomocy. Wyjątkiem jest tu oczywiście pomoc w ramach rodziny – jedno z najsilniejszych i wysoko ocenianych źródeł pomocy.

Biorąc pod uwagę źródła pomocy, z których korzystało przynajmniej 10% respondentów w województwie podkarpackim bardzo wysoko oceniana jest pomoc płynąca z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), z powiatowego szczebla – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz pomoc płynąca z najczęściej wykorzystywanego źródła pomocy jakim są najbliższe respondentom Urzędy Gminne i Ośrodki Pomocy Społecznej.

ZESTAWIENIE KORZYSTANIA Z POMOCY INSTYTUCJI Z ODSETEKIEM DOBRZE OCENIAJĄCYCH DANĄ INSTYTUCJĘ (WŚRÓD OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z JEJ POMOCY) ORAZ ODSETEKIEM OSÓB UWAŻAJĄCYCH, DANĄ INSTYTUCJĄ NAJWIĘCEJ POMAGA

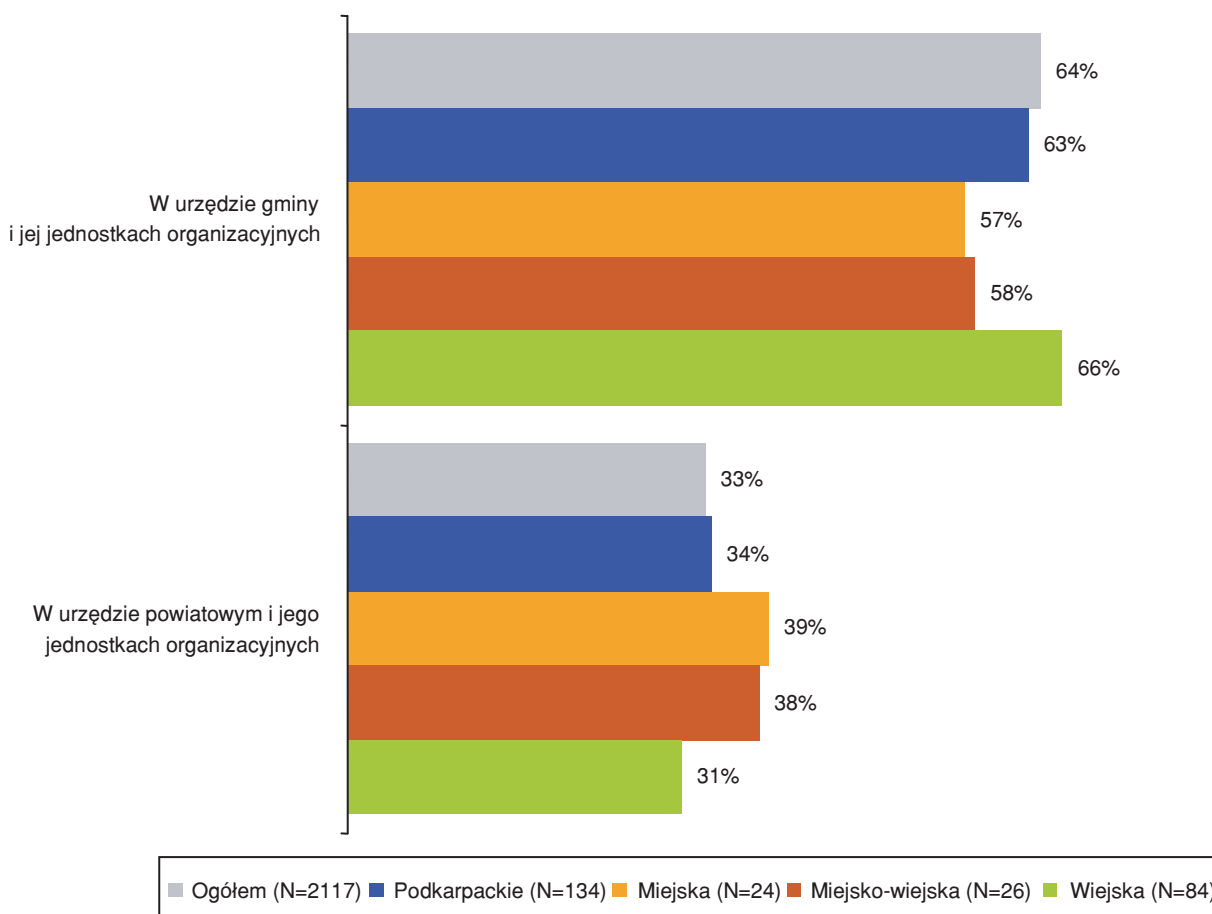
■ Odsetek pozytywnie oceniających źródło pomocy (bardzo + raczej dobrze) (N=osoby, które korzystały z pomocy tego źródła) - podkarpackie
■ Odsetek oceniających, iż instytucja najwięcej pomaga (w pierwszej, drugiej i trzeciej kolejności) (N=ogółem, wszyscy badani) - podkarpackie
■ Odsetek korzystających z pomocy instytucji (N=ogółem, wszyscy badani) - podkarpackie

Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Znaczenie urzędu gminy i jej jednostek administracyjnych dla osób niepełnosprawnych bez wahania potwierdzają również samorządy gminne. W województwie podkarpackim szacują one, iż blisko dwóch na trzech niepełnosprawnych szuka pomocy i wsparcia właśnie u nich, a nie w samorządach powiatowych. W przypadku gmin wiejskich odsetek ten jest jeszcze wyższy. Samorządy gminne wykazują jednak tendencję do znacznego przeszacowywania roli instytucji na szczeblu powiatowym, jako źródła wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Dane w sposób dobitny pokazują, że osoba niepełnosprawna szukając pomocy, poza rodziną, pierwsze kroki kieruje zwykle do urzędu gminnego, a znacznie rzadziej dociera aż do szczebla powiatowego.

**Gdzie zgłaszają się niepełnosprawni mieszkańcy Pana(i) gminy szukając pomocy i wsparcia?
Proszę zaznaczyć jaki procent niepełnosprawnych szuka pierwszego wsparcia w gminie,
a jaki w powiecie?**

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

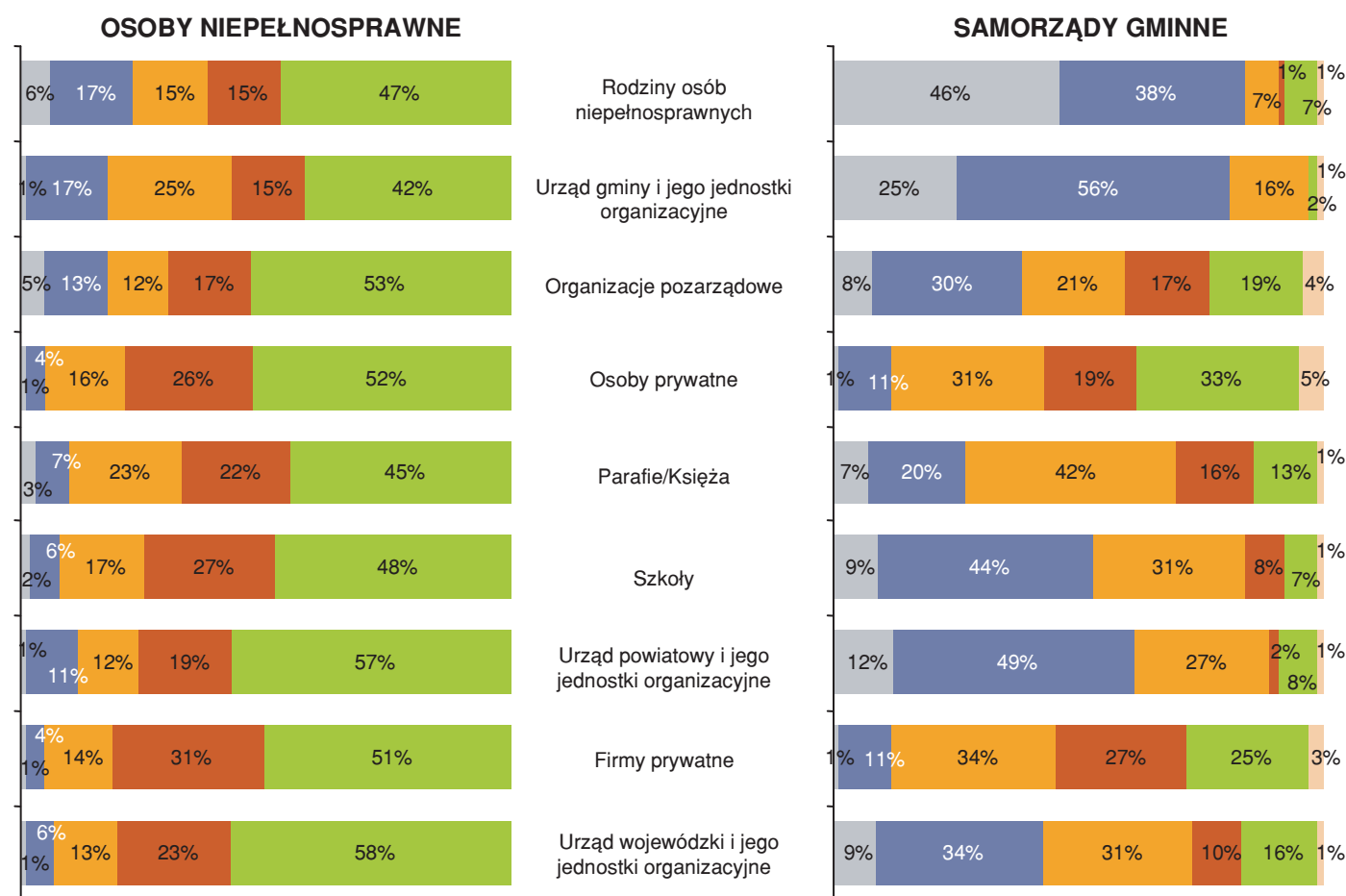
Ze względu na niedokładność szacunków dostarczonych przez gminy odsetki niepełnosprawnych szukających pomocy w urzędach gminy oraz urzędach powiatów nie dają łącznie 100%. Nie posiadając żadnej wiedzy w tym zakresie, nie mogliśmy arbitralnie przypisać liczb tak, aby sumowały się do pełnych 100%.

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Choć samorządy gminne, zarówno w skali kraju, jak również w skali województwa podkarpackiego, są bez wątpienia najważniejszym, nie licząc rodziny, źródłem wsparcia dla niepełnosprawnych, to na pewno nie są źródłem idealnym. Przedstawiciele samorządów gminnych wydają się być jednak innego zdania. Podczas gdy pozytywne oceny wystawia im jedynie 18% niepełnosprawnych, same nie wahają się chwalić swoimi sukcesami. Samorządy gminne oceniając swą pomoc stawiają ją prawie na równi z pomocą świadczoną przez rodzinę osoby niepełnosprawnej.

Widać wyraźnie, że samorządy gminne w przypadku niemal wszystkich ocenianych źródeł mają skłonność do przeszacowywania pomocy jaką otrzymują osoby niepełnosprawne. Szczególnie duże rozbieżności widać w przypadku **oceny roli jednostek powiatowych**.

Kto na terenie Pana(i) gminy pomaga osobom niepełnosprawnym? Proszę ocenić, jak dużo w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym robią następujące organizacje i osoby?

Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

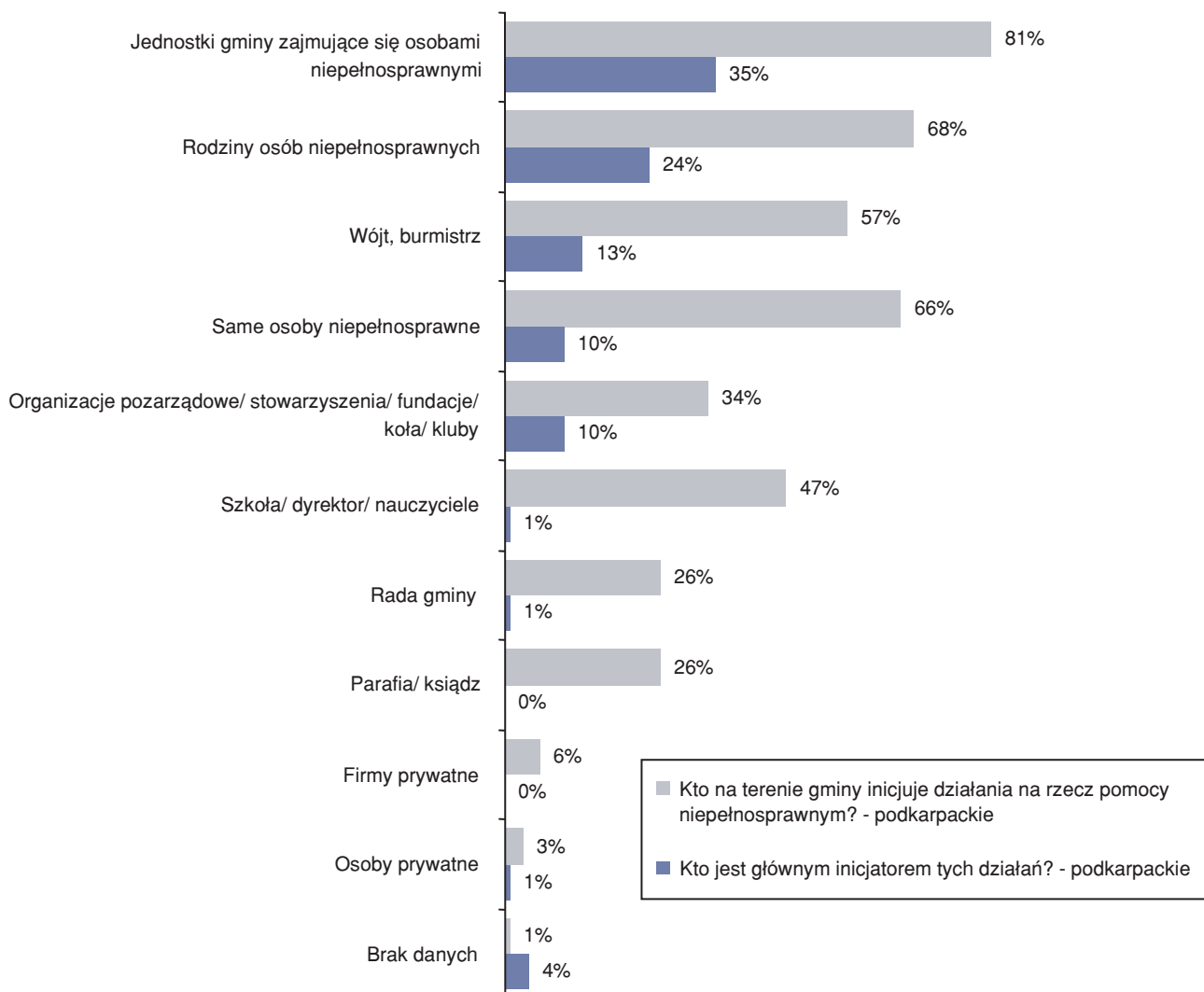
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W świetle opinii samych osób niepełnosprawnych zdecydowanie przesadzona wydaje się również przypisywana sobie przez samorzady gminne rola w inicjowaniu działań na rzecz tej grupy. W województwie podkarpackim tendencja ta, choć słabsza, niż w całym kraju jest jednak nadal wyraźna. 35% samorządów województwa podkarpackiego twierdzi, że są głównymi inicjatorami działań na rzecz osób niepełnosprawnych, zaś kolejne 13% wskazuje, iż rolę tę pełni wójt lub burmistrz (w skali kraju odsetki te wynoszą odpowiednio 46% i 17%).

INICJATORZY DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W GMINIE

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Należy zaznaczyć, że dostęp do instytucji i organizacji wsparcia jest silnie zróżnicowany ze względu na typ gminy. Województwo podkarpackie nie odbiega pod tym względem od całego kraju. Obserwujemy dysproporcje w dostępie do instytucji i organizacji wsparcia między gminami miejskimi, a gminami wiejskimi. W najgorszej sytuacji na Podkarpaciu są niepełnosprawni mieszkańcy najmniejszych gmin bez względu na ich typ. Praktycznie korzystają jedynie z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej. Inne źródła pomocy, jeżeli w ogóle są dostępne, to przede wszystkim dla mieszkańców gmin miejsko-wiejskich oraz średnich wiejskich.

Tabela 1. Odsetek niepełnosprawnych szukających pomocy w poszczególnych instytucjach/organizacjach w ciągu ostatnich trzech lat ze względu na typ i wielkość gminy.

	Ogółem podkarpackie (N=314)	TYP GMINY			GMINY WIEJSKIE			GM. M-W I MIEJSKIE		
		miejska (N=39)	miejsko-wiejska (N=58)	wiejska (N=217)	do 6 tys. (N=115)	od 6 tys. do 10 tys. (N=49)	10 tys. + (N=53)	do 10 tys. (N=22)	od 10 tys. do 20 tys. (N=53)	od 20 tys.+ (N=22)
Gminny/Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	35%	20%	44%	44%	46%	55%	30%	51%	36%	14%
Rodzina	25%	44%	8%	21%	9%	67%	5%	0%	36%	10%
Urząd Gminy/wójt/burmistrz/radni	23%	21%	33%	19%	9%	45%	19%	0%	37%	35%
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	21%	15%	34%	18%	15%	34%	9%	5%	31%	37%
Powiatowe Centrum Pomocy	14%	18%	24%	6%	4%	7%	8%	3%	23%	38%
Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	9%	12%	1%	11%	12%	22%	0%	0%	10%	0%
Parafia/Ksiądz	8%	7%	1%	10%	3%	38%	0%	0%	6%	0%
Powiatowy Urząd Pracy	7%	17%	4%	3%	3%	5%	0%	0%	13%	10%
Organizacje pozarządowe	7%	5%	9%	6%	2%	6%	14%	0%	8%	13%
Firmy prywatne	4%	2%	0%	7%	1%	26%	4%	0%	2%	0%
Urząd Powiatowy/starosta	4%	1%	5%	4%	0%	13%	4%	0%	1%	13%
Osoby prywatne spoza rodziny	2%	5%	0%	2%	1%	6%	0%	0%	4%	0%
Ministerstwo Zdrowia	1%	0%	7%	0%	1%	0%	0%	0%	5%	4%
Urząd Wojewódzki/wojewoda	1%	0%	0%	1%	0%	4%	1%	0%	0%	0%
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)	1%	1%	0%	1%	1%	0%	0%	0%	1%	0%
Szkoła/dyrektor/nauczyciele	0%	0%	2%	0%	0%	1%	0%	0%	2%	0%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Obserwujemy geograficzne zróżnicowanie liczby osób korzystających z pomocy poszczególnych instytucji/organizacji udzielających wsparcia niepełnosprawnym.

Największy odsetek niepełnosprawnych zgłasza się do poszczególnych instytucji/organizacji w następujących województwach:

- ❑ **Gminne/Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej:** świętokrzyskie, dolnośląskie, łódzkie, zachodniopomorskie.
- ❑ **Rodzina:** mazowieckie, pomorskie, łódzkie.
- ❑ **PFRON:** dolnośląskie, małopolskie, opolskie, pomorskie, zachodniopomorskie
- ❑ **Urząd gminy:** świętokrzyskie, podkarpackie, lubelskie, kujawsko-pomorskie.
- ❑ **PCPR:** wielkopolskie, opolskie, kujawsko-pomorskie.
- ❑ **Organizacje pozarządowe:** małopolskie, wielkopolskie, opolskie.
- ❑ **Parafie, księża:** świętokrzyskie, opolskie, dolnośląskie.
- ❑ **Powiatowy Urząd Pracy:** dolnośląskie, śląskie.

W przypadku województwa podkarpackiego niepełnosprawni stosunkowo rzadko (w porównaniu do innych województw) korzystają z pomocy poszczególnych instytucji udzielających wsparcia osobom niepełnosprawnym. Osoby z tego województwa szukają pomocy przede wszystkim w Ośrodkach Pomocy Społecznej oraz wśród członków rodziny.

Tabela 2. Odsetek niepełnosprawnych szukających pomocy w poszczególnych instytucjach/organizacjach w ciągu ostatnich trzech lat ze względu na województwo.

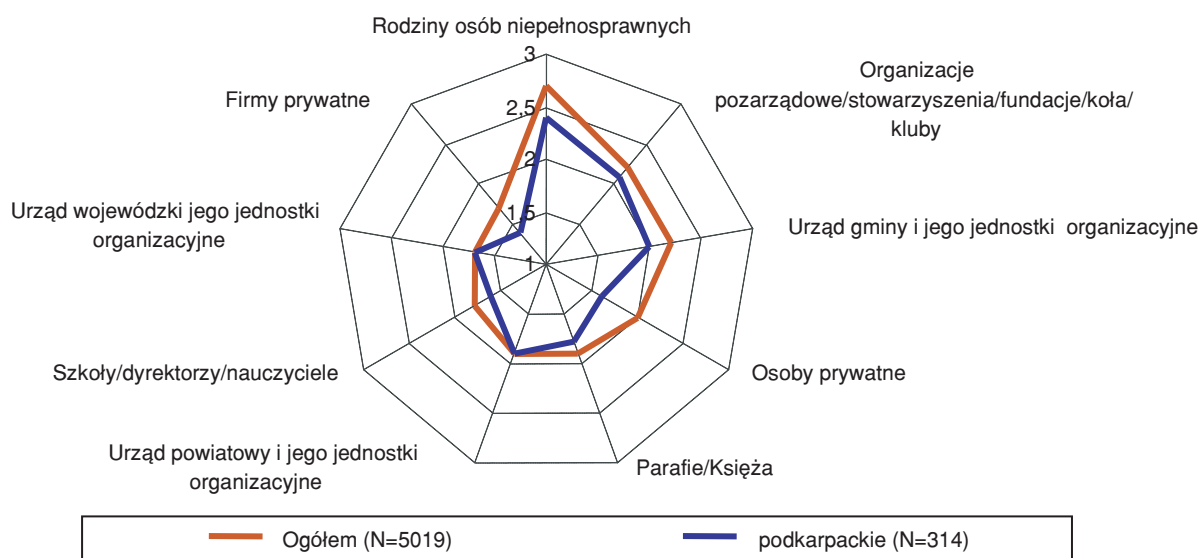
	dolnośląskie (N=314)	kujawsko-pomorskie (N=315)	lubelskie (N=314)	lubuskie (N=314)	łódzkie (N=314)	małopolskie (N=314)	mazowieckie (N=314)	opolskie (N=314)	podkarpackie (N=314)	podlaskie (N=314)	pomorskie (N=314)	śląskie (N=314)	świętokrzyskie (N=314)	warmińsko-pomorskie (N=314)	wielkopolskie (N=314)	zachodniopomorskie (N=314)
Gminny/Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	62%	47%	51%	50%	60%	53%	53%	46%	35%	50%	47%	49%	84%	54%	52%	60%
Rodzina	24%	38%	28%	21%	40%	36%	71%	33%	25%	38%	44%	33%	39%	32%	35%	29%
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	37%	13%	19%	19%	17%	33%	14%	29%	21%	25%	29%	14%	21%	15%	22%	29%
Urząd Gminy/wójt/burmistrz/radni	14%	24%	24%	10%	23%	15%	18%	16%	23%	10%	11%	16%	56%	15%	12%	15%
Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	10%	5%	10%	19%	12%	20%	15%	22%	9%	21%	27%	21%	15%	9%	19%	19%
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	14%	21%	11%	11%	12%	17%	6%	24%	14%	17%	18%	17%	9%	8%	31%	11%
Organizacje pozarządowe/stowarzyszenia/fundacje/koła/kluby	13%	9%	6%	8%	11%	22%	10%	16%	7%	7%	14%	11%	5%	4%	18%	8%
Powiatowy Urząd Pracy	20%	4%	5%	6%	8%	9%	10%	11%	7%	11%	8%	17%	11%	7%	9%	8%
Parafia/ksiądz	17%	6%	11%	3%	7%	13%	12%	17%	8%	5%	9%	5%	21%	3%	3%	5%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W przypadku województwa podkarpackiego większość instytucji świadczących pomoc osobom niepełnosprawnym została oceniona niżej, niż przeciętnie. Niepełnosprawni są zatem mniej zadowoleni z pomocy jaką oferują im te instytucje. Jedynie w przypadku urzędów wojewódzkich oraz powiatowych ocena ich skuteczności plasowała się na poziomie krajowym.

Proszę ocenić, jak dużo w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym robią następujące organizacje i osoby?

SKALA: 4=Bardzo dużo, 3=Raczej dużo, 2=Raczej niewiele, 1=Praktycznie nic

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

6. Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

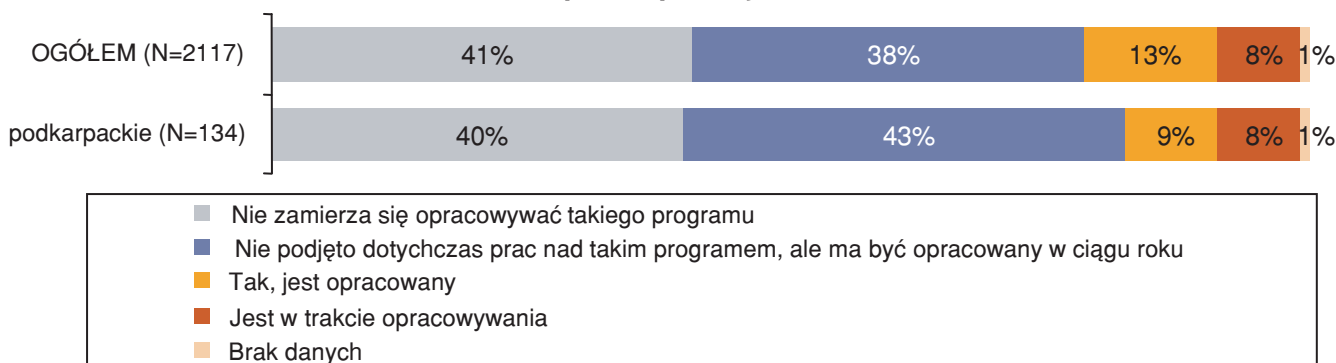

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Jednym ze wskaźników, które pozwalają ocenić działalność samorządów gminnych w zakresie realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych jest istnienie opracowanego gminnego programu działań na rzecz tej grupy.

W skali kraju, jedynie co piąta gmina ma opracowany lub jest w trakcie opracowywania gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych. W województwie podkarpackim takich gmin jest jeszcze mniej – 17%. Ponad 40% deklaruje, że taki program ma być opracowany w ciągu najbliższego roku. Kwestią otwartą pozostaje to, czy rzeczywiście tak się stanie, czy też są to tylko pożądane społecznie deklaracje – na potrzeby badania.

Czy gmina ma opracowany gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych?

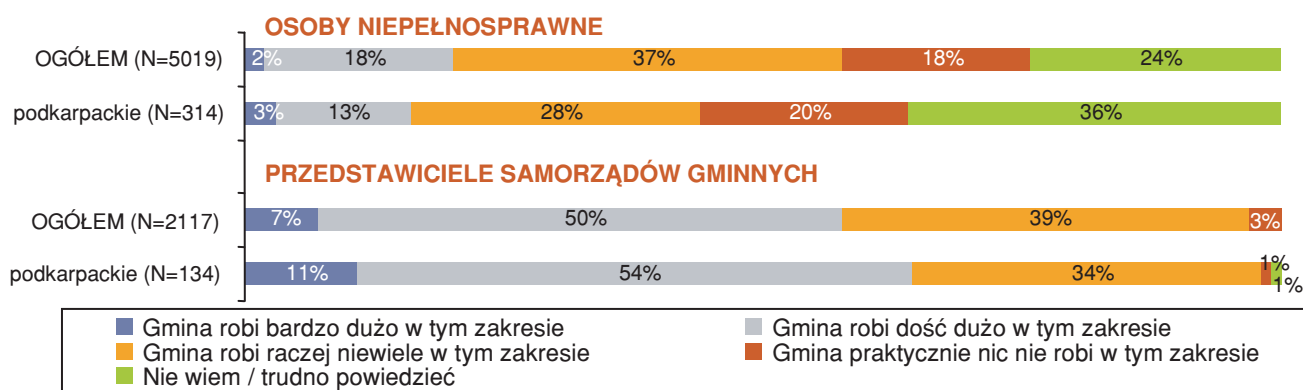
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

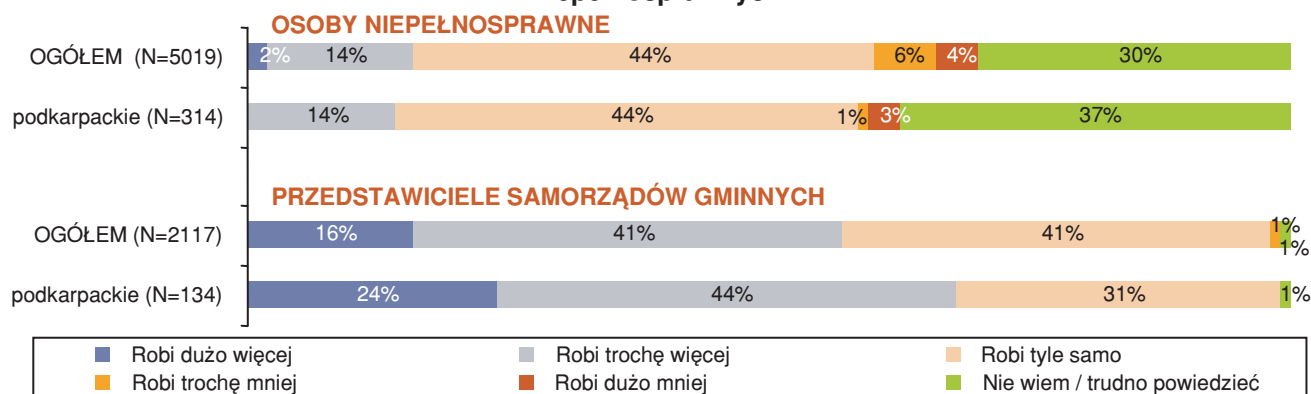
Opisane we wcześniejszej części syntezy rozbieżności w ocenie jakości pomocy świadczonej przez gminy osobom niepełnosprawnym stają się szczególnie widoczne przy bardziej wnikliwej analizie. **Osoby niepełnosprawne z dużo większą rezerwą wypowiadają się o działalności władz gminy na rzecz ich grupy, niż czynią to przedstawiciele samorządów gminnych.** Prawdopodobnie ta dotyczy w równym stopniu województwa podkarpackiego, jak i całego kraju. Warto jednak podkreślić, że przedstawiciele samorządów gminnych województwa podkarpackiego są nieco mniej krytyczni w stosunku do własnej działalności, niż ogół badanych.

Jedynie co szósty niepełnosprawny mieszkaniec województwa podkarpackiego w pozytywnym świetle postrzega działania gminne na rzecz niepełnosprawnych, podczas gdy niemal połowa przedstawicieli samorządów gminnych uważa, że gmina robi dużo w tym zakresie. Jednak co gorsza, osoby niepełnosprawne bardzo rzadko dostrzegają pozytywne zmiany w kontekście działań podejmowanych na ich rzecz przez gminę. Jedynie co siódmy przedstawiciel niepełnosprawnych mieszkańców województwa podkarpackiego deklaruje, że gmina robi więcej obecnie niż 3 lata temu. Pod tym względem przedstawiciele władz gminnych wyrażają zdecydowanie bardziej entuzjastyczne opinie.

Jak ocenia Pan(i) działania gminy na rzecz osób niepełnosprawnych?

Jak z perspektywy trzech ostatnich lat ocenia Pan(i) działania gminy na rzecz osób niepełnosprawnych?

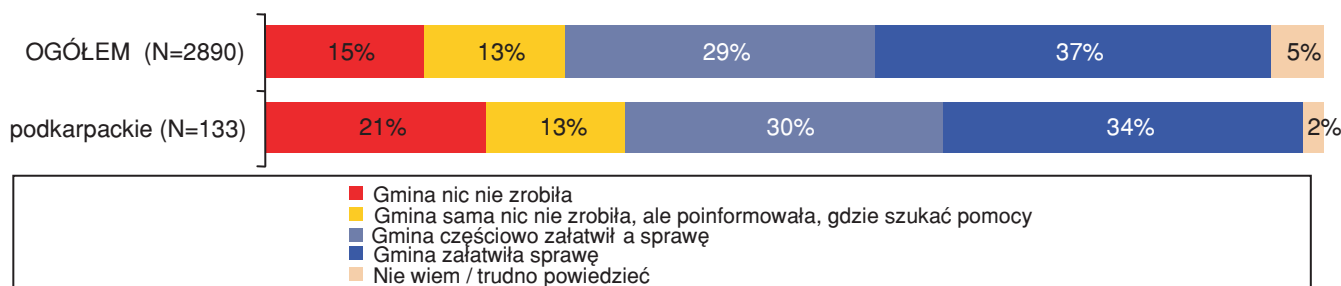

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Indywidualna satysfakcja niepełnosprawnych z pomocy uzyskanej w gminie (niezależnie od problemu), jest wyższa od ogólnej oceny wystawianej samorządom gminnym. W tym przypadku województwo podkarpackie plasuje się nieco poniżej średniej krajowej. Niespełna dwóch na trzech respondentów korzystających z pomocy jednostek organizacyjnych samorządu gminnego (w skali kraju 66%) deklaruje, iż w ich sprawie gmina coś zrobiła, jeżeli nie w całości załatwiła sprawę, to przynajmniej w części. Gminy idą pod tym względem jeszcze dalej twierdząc, iż udaje im się załatwić 70% spraw, z jakimi zgłaszają się do nich niepełnosprawni mieszkańcy.

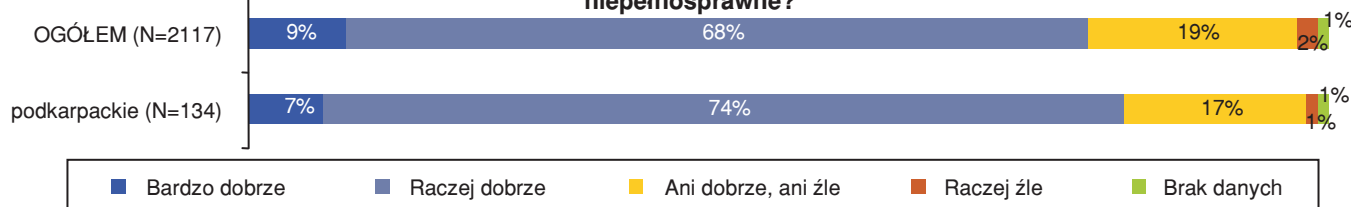
Warto zauważyć, że w województwie podkarpackim co trzeci niepełnosprawny zgłaszający się do gminy o pomoc, pomocy takiej nie uzyskał – gmina nie zrobiła nic lub wskazała tylko gdzie szukać pomocy. Jest to wynik gorszy niż w skali całego kraju.

W jaki sposób gmina załatwiła sprawę, z którą się Pan(i) do niej zgłosił(a)? (niezależnie od problemu)

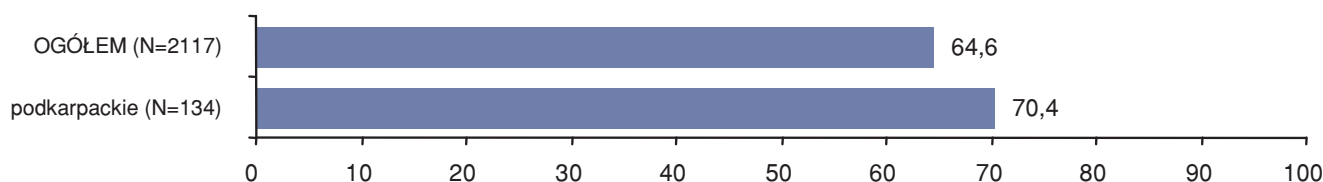
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Jak w Pana(i) opinii gmina radzi sobie z załatwianiem spraw, z którymi zgłaszają się osoby niepełnosprawne?

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Średni odsetek załatwionych przez gminę spraw, z jakimi zgłaszały się osoby niepełnosprawne

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Ocena sposobu załatwiania przez gminy poszczególnych spraw, w przypadku obu badanych grup, w województwie podkarpackim podobnie jak w skali całego kraju, pokazuje bezradność samorządów gminnych, przede wszystkim wobec problemów związanych z rehabilitacją zawodową (o czym będzie mowa w następnym rozdziale) oraz z likwidowaniem barier architektonicznych. Mimo iż gminy podejmują inicjatywy w tym obszarze, nie zawsze mogą sprostać partykularnym oczekiwaniom niepełnosprawnych, z powodu ograniczonych możliwości w tym zakresie.

Osoby niepełnosprawne skarżą się, iż istotnym problemem dla gminy jest również udzielanie pomocy bytowej (między innymi znalezienie mieszkania i przystosowanie go do potrzeb osoby niepełnosprawnej), co potwierdzają również władze gminy.

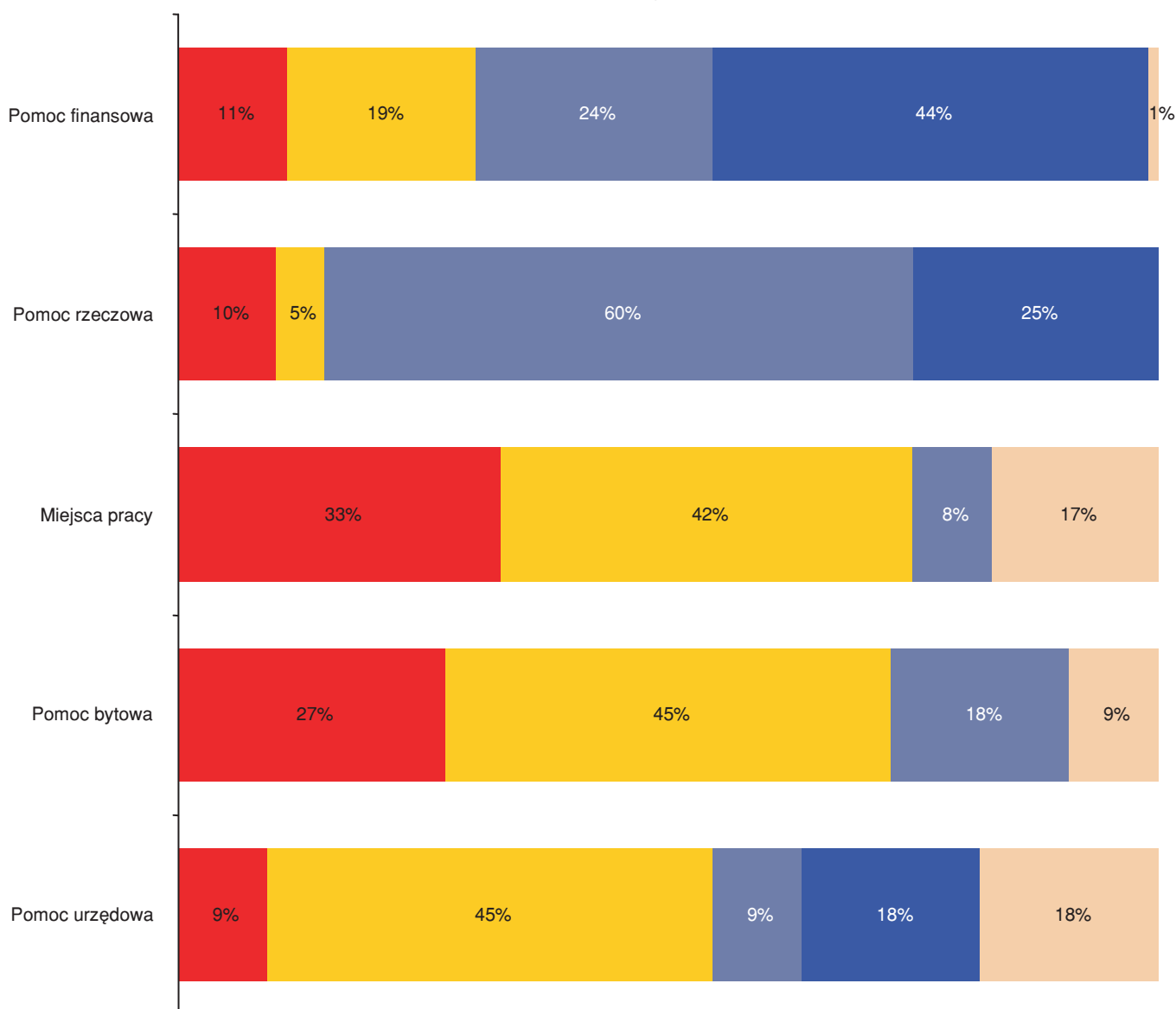
Wyniki badań wskazują, iż gminy najlepiej radzą sobie z najbardziej powszechnymi problemami, ze sprawami, z którymi najczęściej zgłaszają się do nich niepełnosprawni. W dalszej części syntezy pokażemy, że są to też najczęściej podejmowane przez gminy działania – stąd też najlepsze przygotowanie i możliwości samorządów w tym zakresie.

W opinii niepełnosprawnych, gminy województwa podkarpackiego relatywnie najlepiej radzą sobie z pomocą materialną i finansową. Potwierdzają to wyniki badania wśród przedstawicieli samorządów gminnych. Dodatkowo, za mało kłopotliwą uznają oni pomoc w załatwianiu różnego rodzaju spraw urzędowo-prawnych, co nie znajduje jednak potwierdzenia w opiniach niepełnosprawnych. W przypadku wymienionych rodzajów udzielanego niepełnosprawnym wsparcia, gminy dysponują największymi środkami oraz możliwościami, by móc je realizować.

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

W jaki sposób gmina załatwiała sprawę, z którą się Pan(i) do niej zgłosił(a)?
(odnośnie grup problemów)

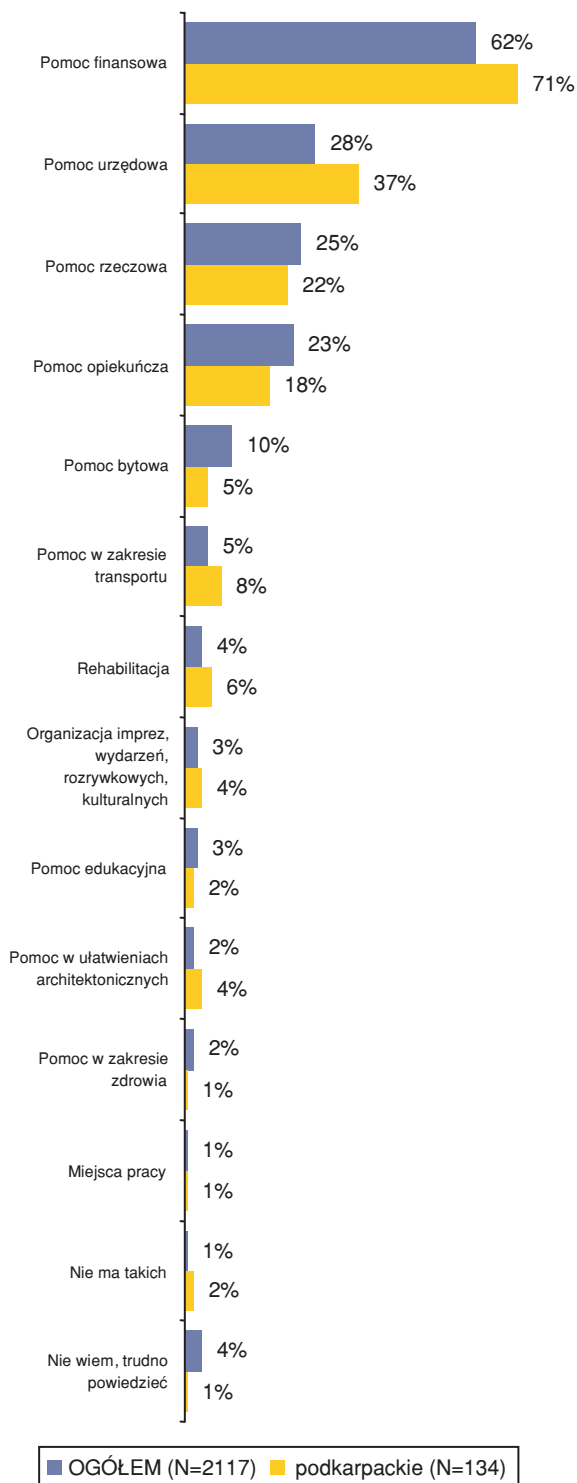

- Gmina nic nie zrobiła
- Gmina sama nic nie zrobiła, ale poinformowała, gdzie szukać pomocy
- Gmina częściowo załatwiła sprawę
- Gmina załatwiła sprawę
- Nie wiem / trudno powiedzieć

Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie. Procentowanie odnośnie problemów. N=210 problemów

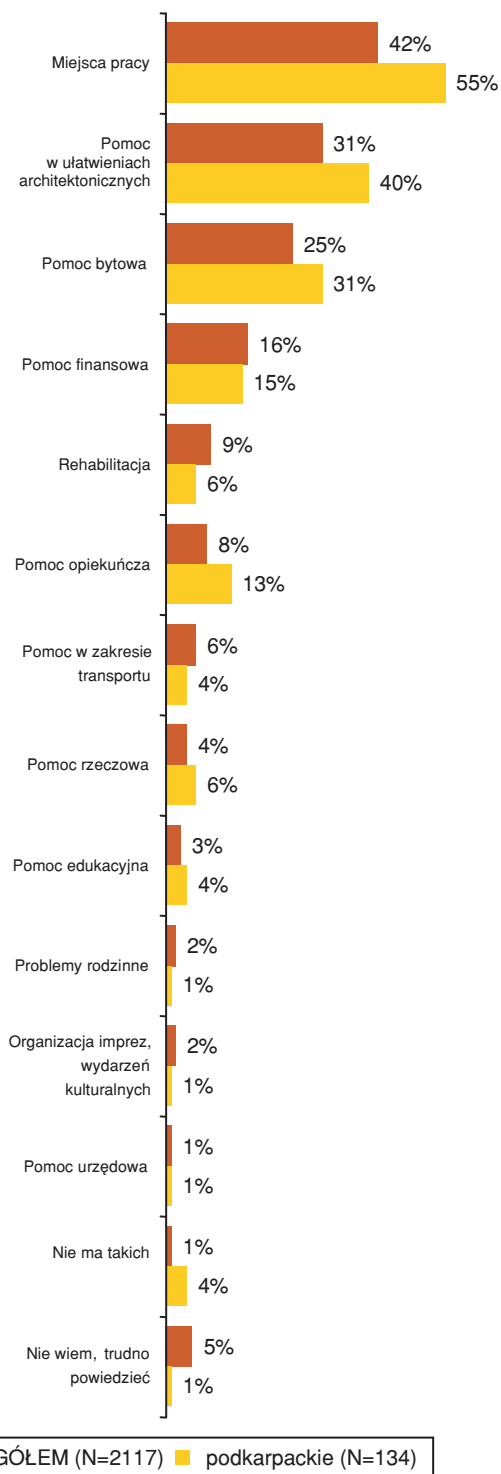
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Jakie problemy osób niepełnosprawnych są najłatwiejsze do załatwienia dla gminy? - wskazania spontaniczne

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. N=2117

Jakie problemy osób niepełnosprawnych są najtrudniejsze do załatwienia dla gminy? - wskazania spontaniczne

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

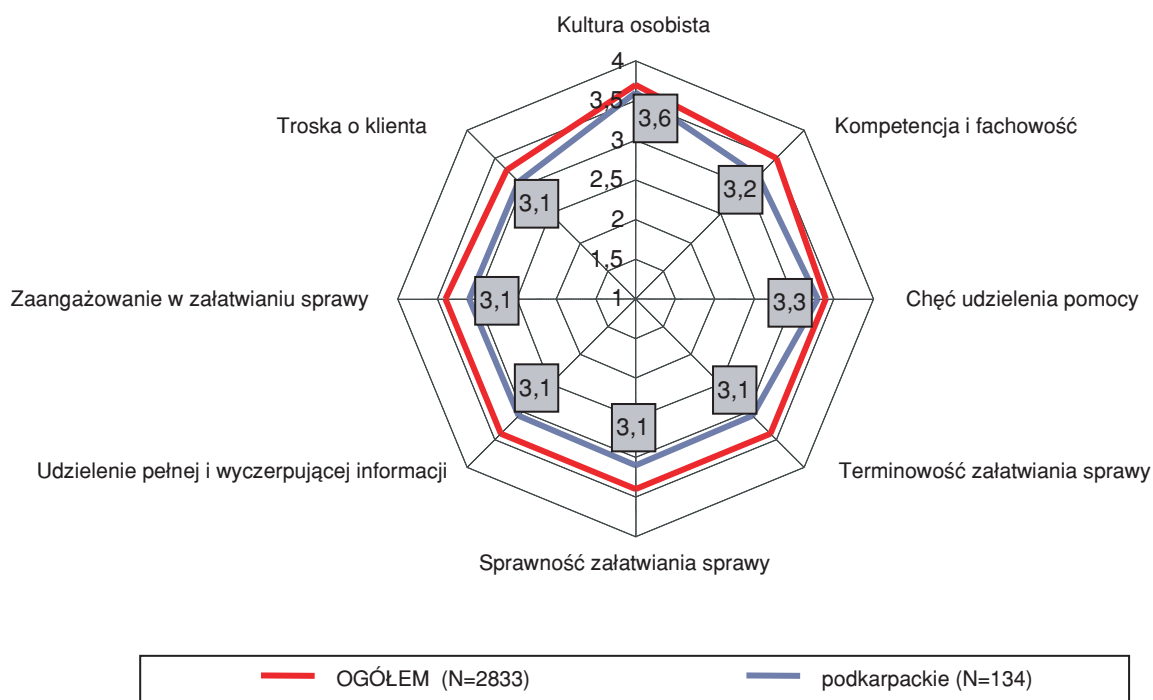
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

W województwie podkarpackim, podobnie jak w całej Polsce, w parze z dość pozytywną oceną sposobu załatwienia przez gminę spraw, z jakimi zgłaszali się niepełnosprawni, idzie pozytywna opinia na temat funkcjonowania jednostek organizacyjnych gminy.

Jednak pod względem oceny poziomu obsługi klientów, województwo podkarpackie plasuje się poniżej poziomu kraju, co obrazuje poniższy wykres.

Niepełnosprawni respondenci z Podkarpacia najbardziej doceniają kulturę osobistą urzędników oraz chęć niesienia pomocy. Pozostałe atrybuty ocenione zostały nieco niżej.

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) poziom obsługi w urzędzie gminy i jej jednostkach pod względem następujących aspektów:

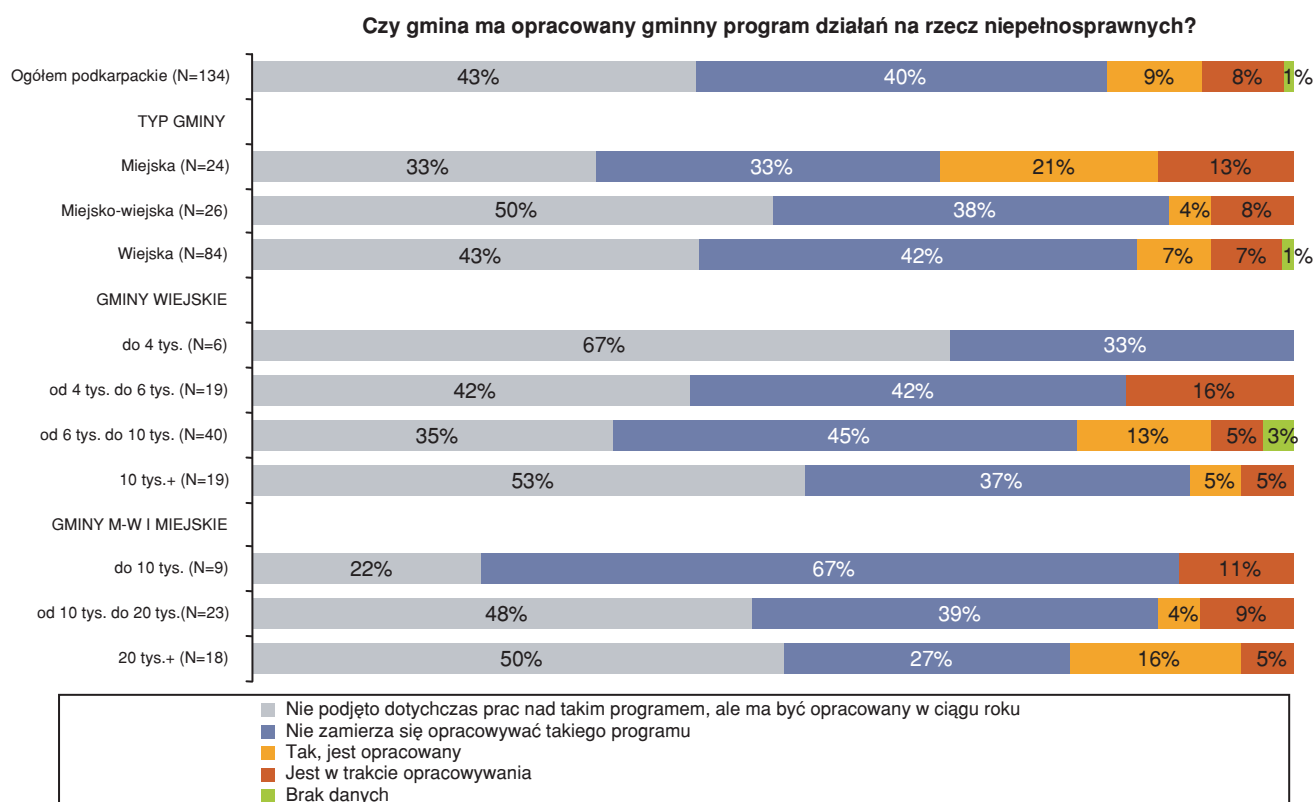

SKALA: [5] Bardzo dobrze, [4] Raczej dobrze, [3] Ani dobrze, ani źle, [2] Raczej źle, [1] Bardzo źle

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=2833

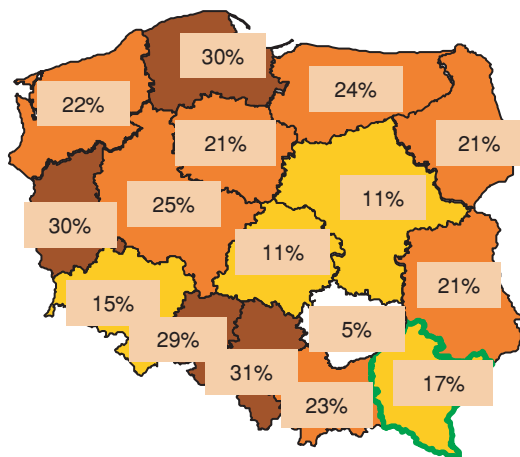
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Posiadanie gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim (podobnie jak w całym kraju) związane jest przede wszystkim z typem i wielkością gminy. Zdecydowanie najczęściej program taki mają opracowany największe gminy miejskie i miejsko-wiejskie, a więc gminy z najwyższymi wydatkami i największą liczbą osób niepełnosprawnych.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Odsetek gmin posiadających gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych (opracowany + w opracowaniu)

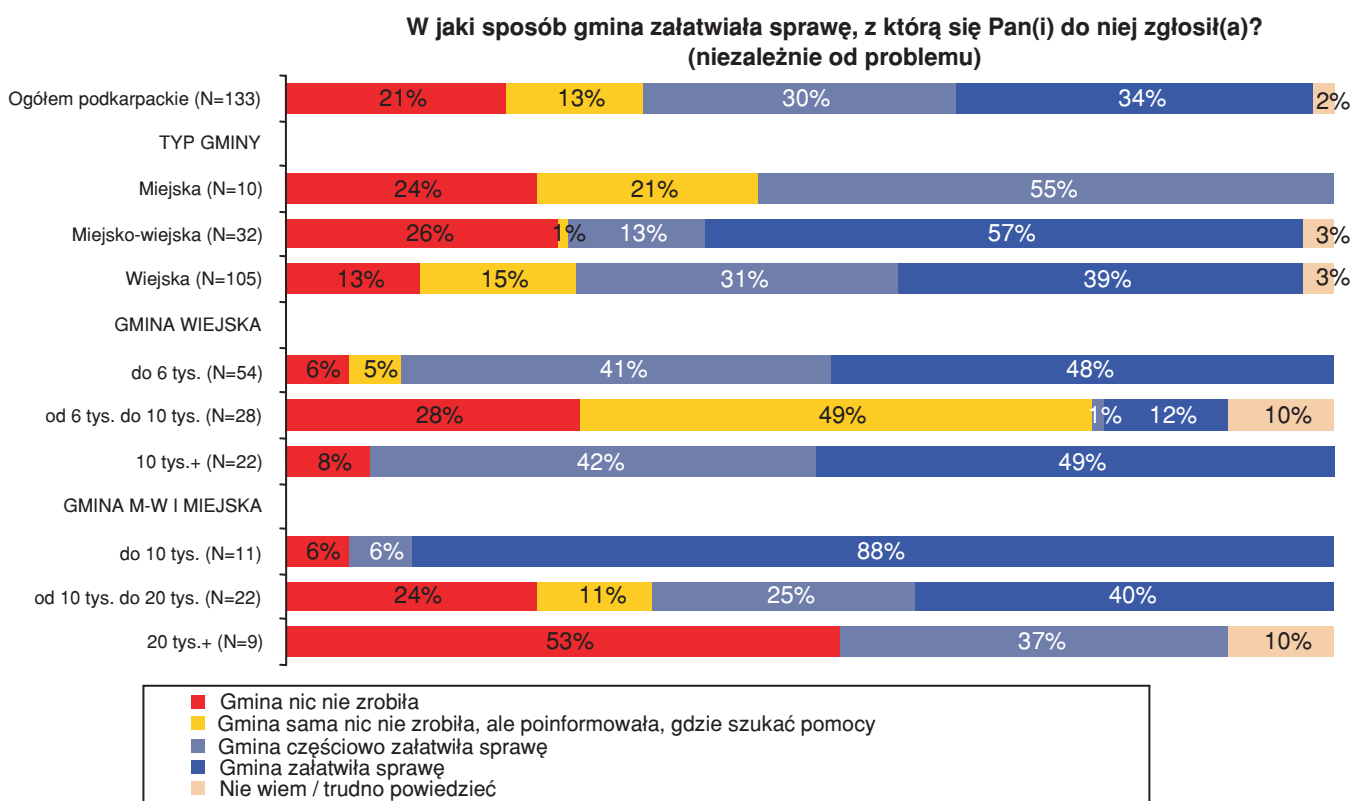
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych relatywnie częściej posiadają gminy z zachodniej części kraju, niż ze wschodniej.

Województwo podkarpackie plasuje się pod tym względem wśród województw charakteryzujących się niskim odsetkiem gmin posiadających taki program.

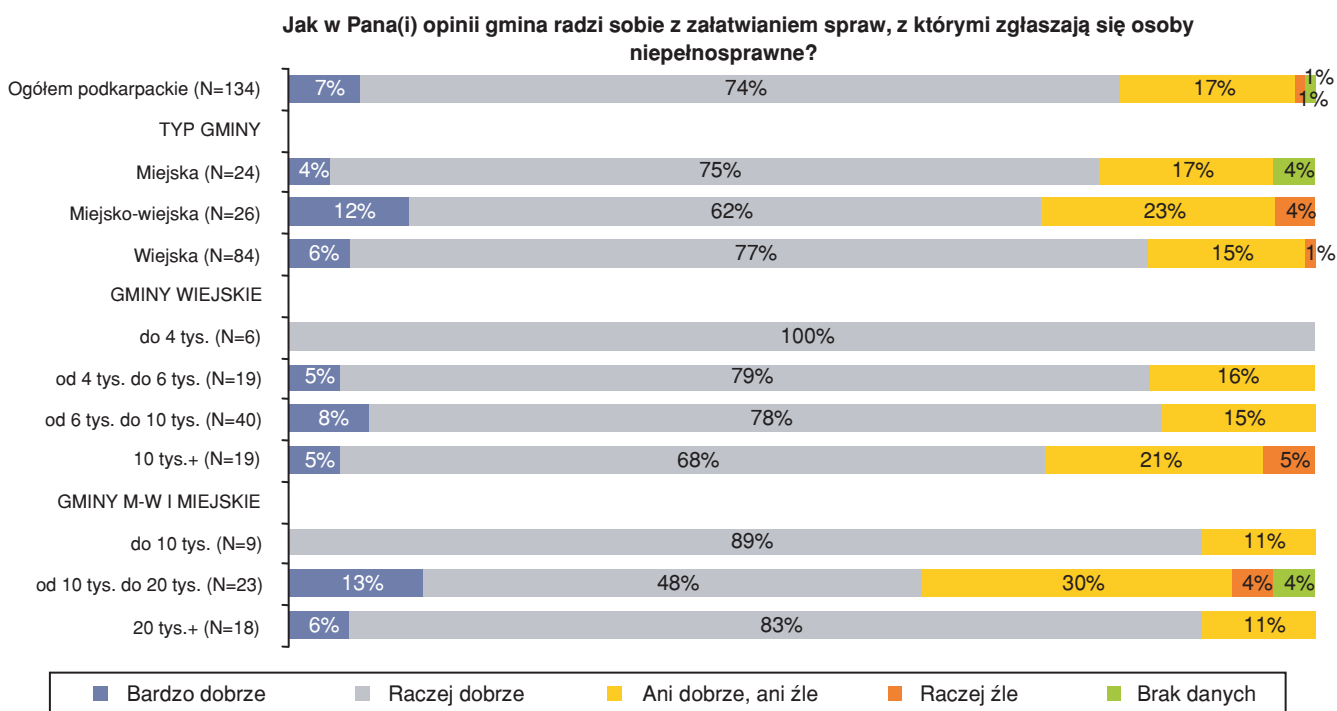
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Z deklaracji osób niepełnosprawnych wynika, że w województwie podkarpackim największą liczbę spraw we własnym zakresie załatwiają najmniejsze gminy miejskie oraz najmniejsze i największe gminy wiejskie. Najczęściej odsyłanie osób niepełnosprawnych z przysłowiowym kwitkiem, bądź odsyłanie do innej instytucji praktykowane jest w średniej wielkości gminach wiejskich. Deklaracje przedstawicieli samorządów gminnych korespondują z opiniami osób niepełnosprawnych, choć w swej wymowie są nieco bardziej optymistyczne. Samorządowcy deklarują, że około 70% spraw z jakimi zgłaszają się do nich osoby niepełnosprawne udaje się załatwić pozytywnie. Pod tym względem najlepiej prezentują się najmniejsze gminy wiejskie, najsłabiej zaś małe i średnie gminy miejskie i miejsko-wiejskie. Należy jednak pamiętać, że różnice te mogą być pochodną liczby, skali i złożoności problemów z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne, a nie pochodną sprawności gminy.

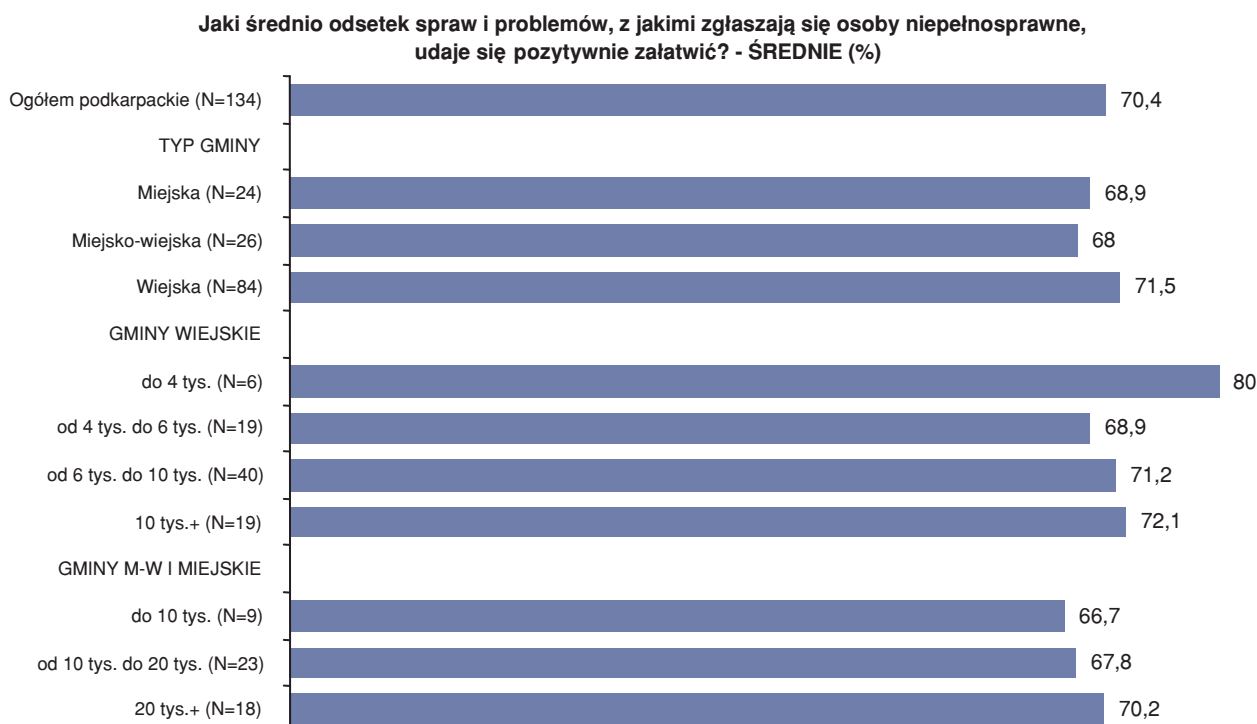

Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=133

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

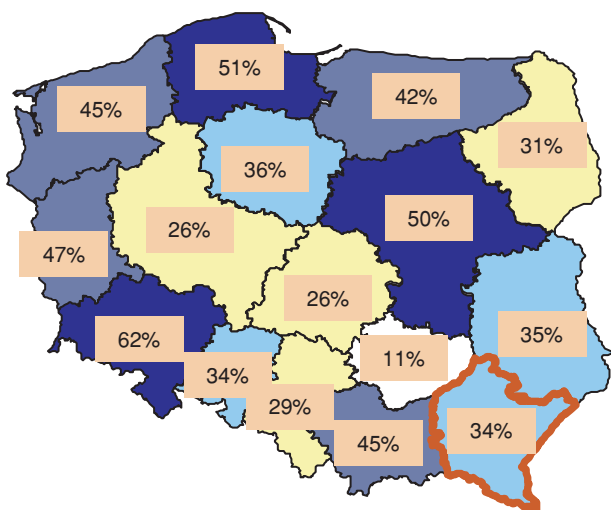

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Województwo podkarpackie to województwo, w którym istnieje stosunkowo wysoki rozdźwięk pomiędzy opiniami przedstawicieli samorządów gminnych na temat skuteczności pomocy udzielanej przez gminę osobom niepełnosprawnym, a opiniami samych zainteresowanych.

Odsetek niepełnosprawnych deklarujących, iż gmina „załatwiła sprawę”

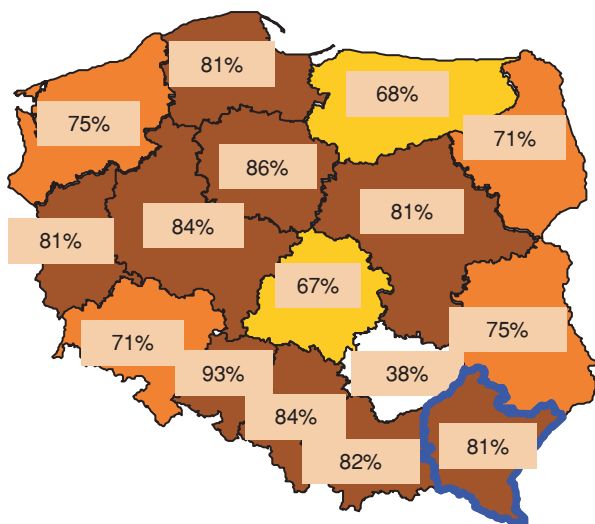

Analizując opinie osób niepełnosprawnych na temat skuteczności działań gminy w odniesieniu do ich problemów województwo podkarpackie plasuje się nieznacznie poniżej poziomu przeciętnego.

Natomiast pod względem oceny samorządów gminnych znajduje się w grupie województw o ocenie najwyższej.

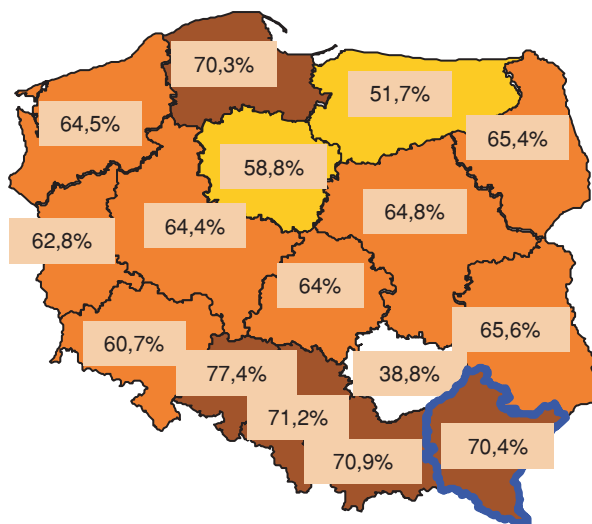
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Odsetek deklarujących, iż gmina „radzi sobie z załatwianiem spraw” osób niepełnosprawnych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Średni odsetek załatwionych spraw i problemów, z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

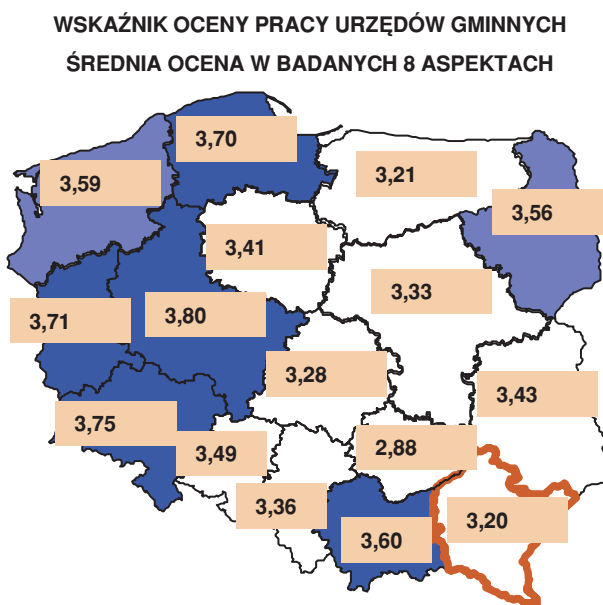
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Biorąc pod uwagę 8 następujących aspektów satysfakcji z jakości obsługi i pracy urzędników w urzędach gminnych, stworzyliśmy **wskaźnik oceny pracy urzędów gminnych**.

- Kultura osobista
- Kompetencja i fachowość
- Chęć udzielenia pomocy
- Terminowość załatwiania sprawy
- Sprawność załatwiania sprawy
- Udzielenie pełnej i wyczerpującej informacji
- Zaangażowanie w załatwianiu sprawy
- Troska o klienta

Nie obserwujemy istotnych różnic w poziomie zadowolenia ze względu na typ i wielkość gminy. Widoczne są natomiast pewne zróżnicowania regionalne. Relatywnie większą satysfakcję z funkcjonowania urzędów gminnych wyrażają mieszkańcy województw Polski północno-zachodniej. Najmniej zadowoleni są zaś mieszkańcy Polski centralnej i wschodniej.

Województwo podkarpackie należy do województw relatywnie najniżej ocenianych pod tym względem.

SKALA: [5] Bardzo dobrze, [4] Raczej dobrze, [3] Ani dobrze, ani źle [2] Raczej źle, [1] Bardzo źle
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

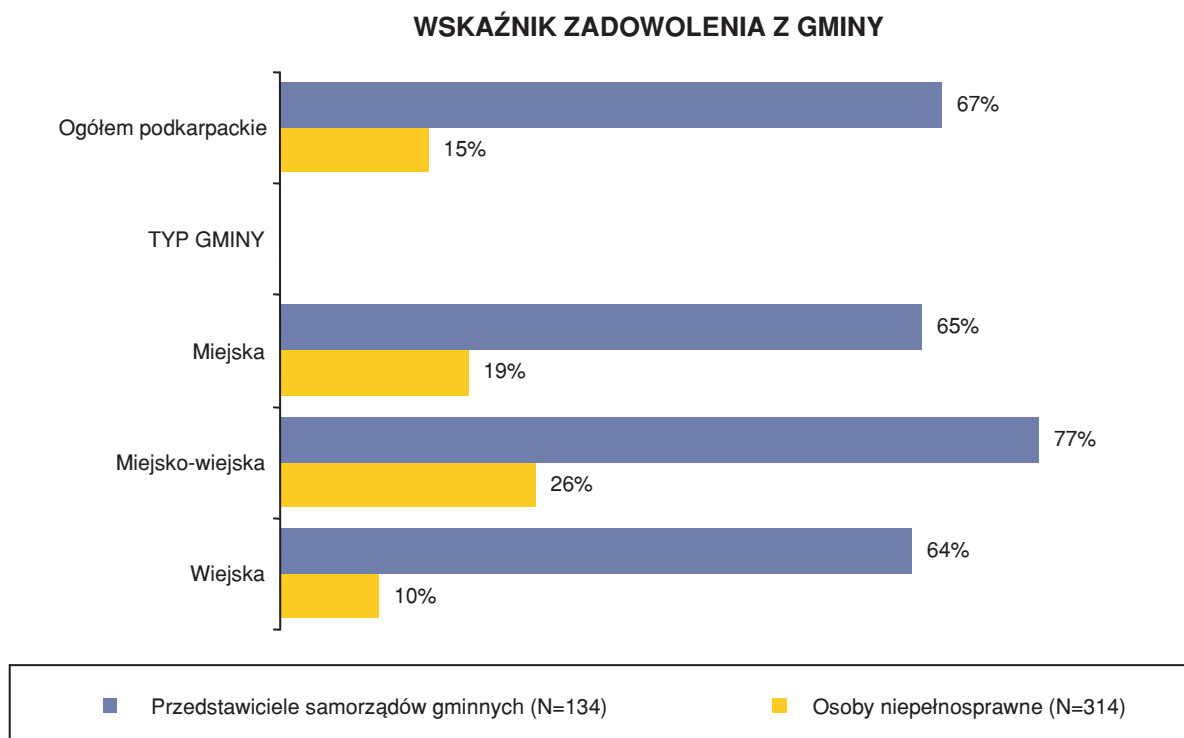

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Podsumowując tę część wyników badań dla osób niepełnosprawnych, jak i dla samorządów gminnych stworzyliśmy sumaryczny wskaźnik **ZADOWOLENIA Z GMINY**. W tym pierwszym przypadku pokazuje on, jak osoby niepełnosprawne postrzegają gminę, w drugim zaś, jak gmina postrzega samą siebie. Wskaźnik ten jest średnią arytmetyczną odsetka odpowiedzi pozytywnych w dwóch badanych aspektach:

- ❑ Oceny działań władz samorządowych na rzecz osób niepełnosprawnych (gmina robi bardzo dużo + gmina robi dość dużo)
- ❑ Oceny z perspektywy czasu działań samorządowych na rzecz osób niepełnosprawnych (gmina robi dużo więcej + robi trochę więcej)

W województwie podkarpackim zadowolenie gminy z jej działalności na rzecz osób niepełnosprawnych największe jest w gminach miejsko-wiejskich, natomiast w gminach miejskich i wiejskich wskaźnik pozostaje na znacznie niższym poziomie. Podobnie widzą działalność gmin osoby niepełnosprawne. Najlepiej oceniane są przez nich gminy miejsko-wiejskie, najsłabiej zaś samorządy gmin wiejskich.

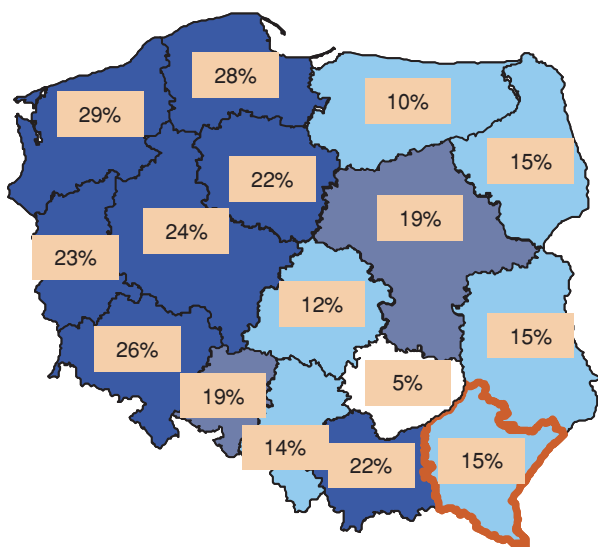

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Zadowolenie osób niepełnosprawnych z działalności gmin rozkłada się w sposób systematyczny (poniekąd zgodny z ekonomicznymi podziałami kraju) – dzieli Polskę na dwie części. Relatywnie bardziej zadowolony zachód kraju i bardziej pokrzywdzony wschód. Większość samorządów gminnych, mówiąc o swojej aktywności dobrze wpasowuje się w tę konwencję, choć należy zwrócić uwagę na pewne wyjątki. Niewspółmiernie dobre oceny w stosunku do opinii samych osób niepełnosprawnych wystawiają sobie gminy z województwa warmińsko-mazurskiego, **podkarpackiego** oraz śląskiego.

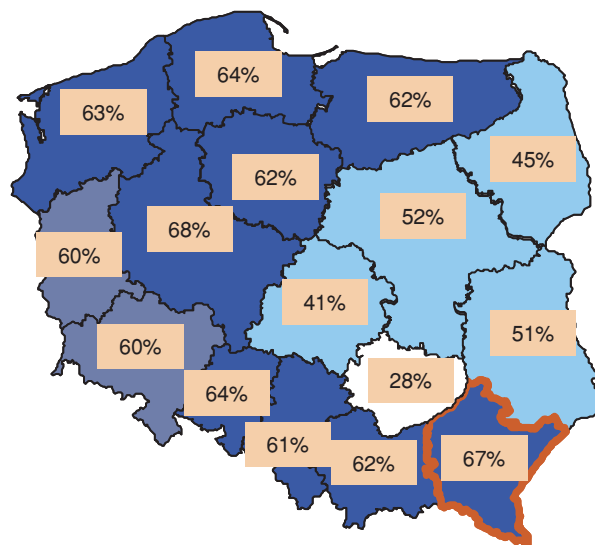
Wskaźnik zadowolenia z gminy

Osoby niepełnosprawne
ŚREDNI WSKAŹNIK: 18%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Samorządy gminne
ŚREDNI WSKAŹNIK: 57%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

6. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

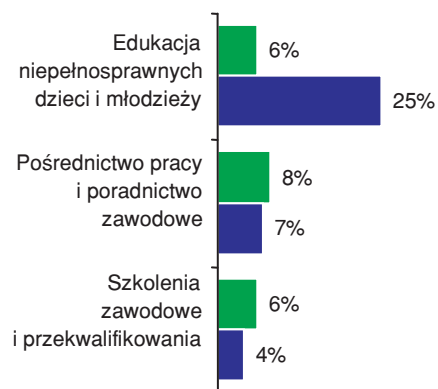
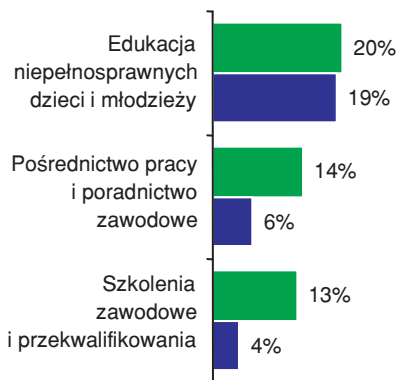
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W województwie podkarpackim, podobnie jak w innych regionach kraju, samorzady gminne rzadko angażują się w działania na rzecz aktywizacji i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Co ciekawe, osoby niepełnosprawne są przekonane o dużo większej aktywności gmin w tym zakresie, niż rzeczywistość ma to miejsce.

Warto jednak podkreślić, iż gminy na Podkarpaciu podejmują działania w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych częściej, niż przeciętnie. **Co czwarta gmina (w porównaniu z 19% w skali kraju) wspiera (finansuje lub dofinansowuje) edukację niepełnosprawnych dzieci i młodzieży.** Kwestią otwartą jest jednak, na ile gminy wskazywały tu wyłącznie działania skierowane do osób niepełnosprawnych, a na ile ogólne zadania w zakresie edukacji (np. remont szkoły).

Działania związane z pośrednictwem pracy, poradami zawodowymi, szkoleniami i kursami przekwalifikującymi podejmowało 4%-7% gmin z Podkarpacia.

Czy gmina podejmuje/ finansuje lub dofinansowuje następujące działania na rzecz osób niepełnosprawnych? (WSKAZANIA WSPOMAGANE)

■ OGÓLEM osoby niepełnosprawne (N=5019)
■ OGÓLEM przedstawiciele samorządów gminnych (N=2117)

■ PODKARPACKIE osoby niepełnosprawne (N= 314)
■ PODKARPACKIE przedstawiciele samorządów gminnych (N=134)

W konsekwencji małej aktywności gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej w województwie podkarpackim 14% niepełnosprawnych wyraziło przekonanie, iż w gminie takich działań w ogóle nie było, a 79% nie potrafiło ich wskazać. Również 60% przedstawiciele samorządów gminnych stwierdza, iż nie podejmowało tego typu działań. W województwie podkarpackim mamy zatem do czynienia z dużą zbieżnością ocen osób niepełnosprawnych i danych dostarczonych przez gminy.

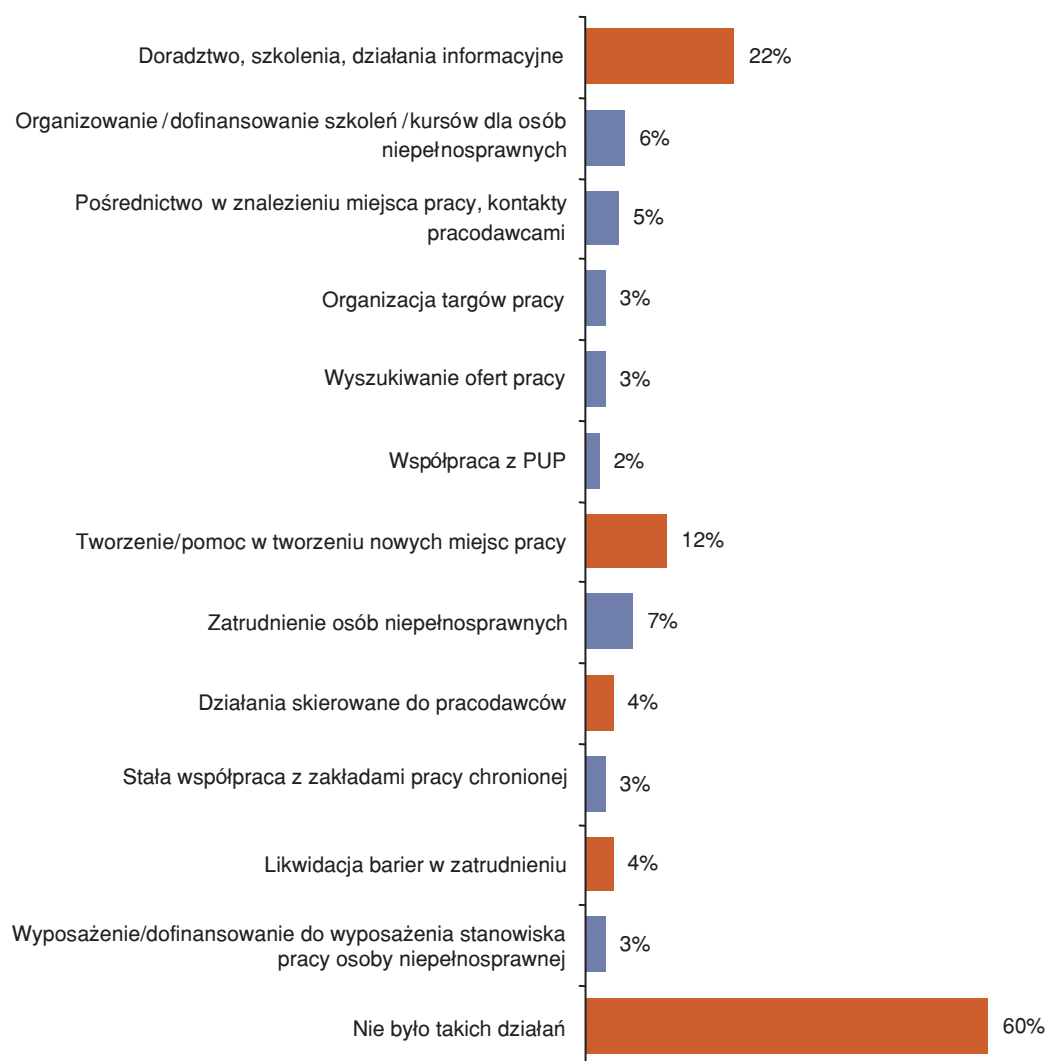
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W województwie podkarpackim aktywność w zakresie rehabilitacji zawodowej jest wyższa, niż w skali kraju – 40% gmin może pochwalić się jakimikolwiek działaniami lub inicjatywami na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych.

Co piąty podkarpacki samorząd gminny zaangażował się w działania dotyczące doradztwa, szkoleń i działań informacyjnych w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Działania te są jednak bardzo zróżnicowane. O połowę mniej gmin (12%) - podjęło działania związane z tworzeniem lub pomocą w tworzeniu miejsc pracy.

Inne działania, takie jak np. likwidacja barier w zatrudnieniu lub działania skierowane do pracodawców były podejmowane przez pojedyncze samorzady.

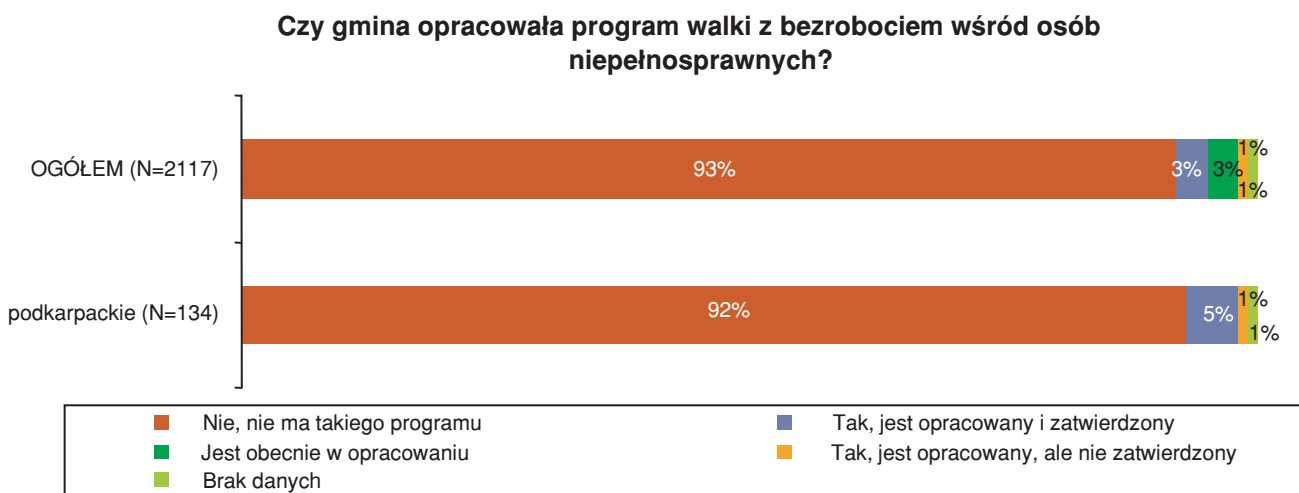
**Przykłady działań lub inicjatyw zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych?
- wskazania spontaniczne przedstawicieli samorządów**

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W porównaniu z aktywnością w zakresie rehabilitacji zawodowej jeszcze mniejsze jest zaangażowanie gmin w tworzenie instytucjonalnych ram w postaci programów lub strategii zmniejszenia bezrobocia wśród niepełnosprawnych. Na Podkarpaciu tego typu programy (opracowane lub w trakcie opracowania) posiada jedynie 6% gmin. Jest to wynik nie odbiegający od średniej krajowej.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

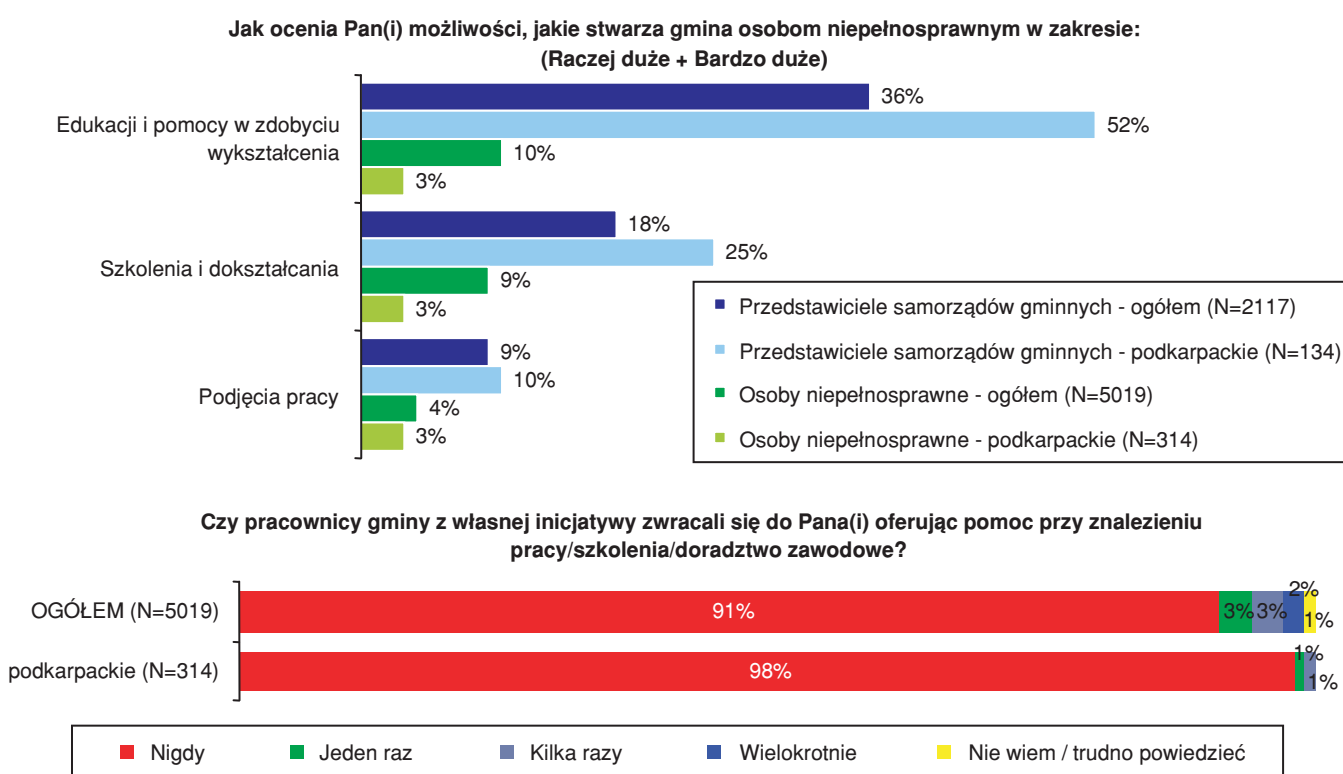
W województwie podkarpackim plany gmin związane z finansowaniem lub dofinansowaniem działań związanych z rehabilitacją zawodową osób niepełnosprawnych w 2006 roku są niższe, niż działania finansowane lub dofinansowywane w roku 2005. Gminy nie planują zwiększać swojego zaangażowania.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W stosunku do oczekiwań osób niepełnosprawnych, aktywność gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej jest na Podkarpaciu zdecydowanie za mała, zaś w przypadku większości działań na tym polu można mówić o całkowitym jej braku. Dlatego też w województwie podkarpackim zdecydowana większość niepełnosprawnych i **znaczny odsetek samorządów gminnych, negatywnie ocenia działalność gmin na rzecz możliwości podjęcia pracy i podnoszenia kwalifikacji.**

Zauważmy, że przedstawiciele podkarpackich samorządów są nieświadomi swej małej aktywności. Oceny możliwości, jakie stwarzają gminy w zakresie rehabilitacji zawodowej dokonywane przez ich przedstawicieli są dużo bardziej pozytywne, niż w skali kraju.

O niezaprzeczalnym braku zaangażowania podkarpackich gmin w aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych świadczy również fakt, że praktycznie żaden niepełnosprawny nie doświadczył zainteresowania i nie spotkał się z inicjatywą pracowników gmin w tym zakresie. 98% niepełnosprawnych twierdzi, iż nikt nigdy nie zwracał się do nich oferując pomoc przy znalezieniu pracy, szkoleń lub doradztwa zawodowego.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Trudno jest określić, czy przy uzyskaniu zewnętrznego wsparcia związanego z realizacją zadań na rzecz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych podkarpackie gminy chętniej podejmowałyby tego typu działania. Obecny brak aktywności i doświadczeń w tym zakresie znacznie utrudniłby bowiem efektywną realizację takich zadań.

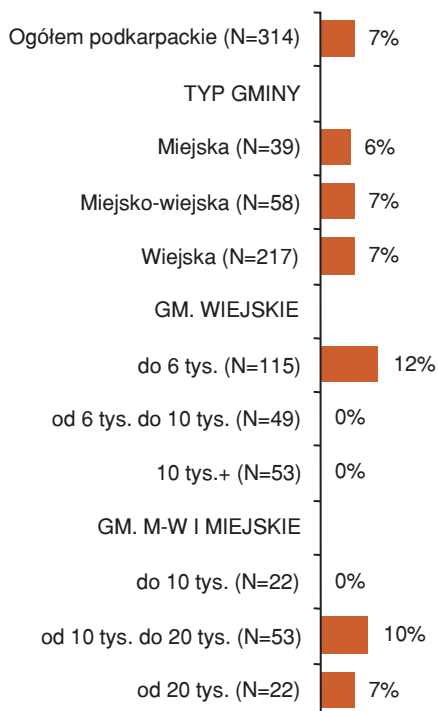
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W województwie podkarpackim jedynie częściowo obserwujemy zróżnicowanie zaangażowania gmin w działalność na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w zależności od typu gminy i jej wielkości. Zwróćmy uwagę, iż większe zaangażowanie w rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych wykazywały gminy miejskie. Skala działań w gminach miejsko-wiejskich była zaś dwukrotnie niższa, niż w gminach miejskich.

Biorąc pod uwagę wielkość gmin najwyższą aktywność w zakresie rehabilitacji zawodowej obserwujemy w najmniejszych gminach wiejskich oraz w największych gminach miejsko-wiejskich i miejskich. Najmniejszą aktywnością w tym zakresie wykazywały się gminy średniej wielkości.

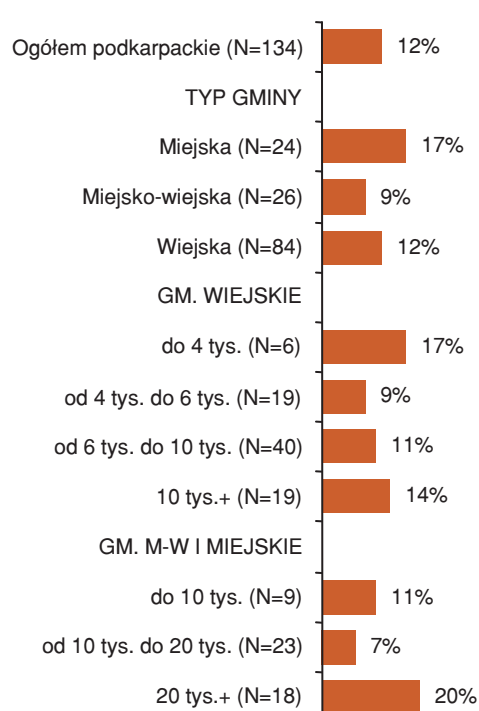
Opinie osób niepełnosprawnych co do zaangażowania gmin w działalność na rzecz rehabilitacji zawodowej nie są spójne z powyższym obrazem. Przede wszystkim niepełnosprawni bez względu na rodzaj i wielkość gminy są przekonani o dużo mniejszej aktywności, niż deklarowana przez gminy. Ponadto mieszkańcy największych gmin wiejskich oraz najmniejszych miejskich i miejsko-wiejskich, wbrew deklaracjom gmin, uważają, że samorzady w ogóle nie podejmują działań dotyczących rehabilitacji zawodowej.

PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

Badanie osób niepełnosprawnych 2006.
Województwo podkarpackie, N=314

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006.
Województwo podkarpackie, N=134

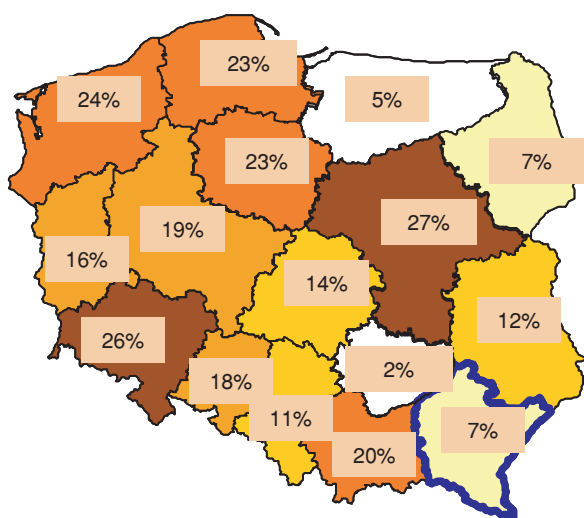
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Województwo podkarpackie należy do regionów, w których zaangażowanie gmin w działania na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych należy do najwyższych w kraju. Wraz z województwami zachodniopomorskim, pomorskim, wielkopolskim, kujawsko-pomorskim, dolnośląskim, opolskim, śląskim i małopolskim stanowi grupę „silnego zaangażowania” w północnej i południowej części Polski.

Należy jednak podkreślić, iż aktywność gmin pod względem rehabilitacji zawodowej nawet w najlepszych pod tym względem województwach nie jest satysfakcjonująca i pozostawia wiele do życzenia. Zatem choć województwo podkarpackie plasuje się pod tym względem wśród najbardziej aktywnych regionów Polski, nadal jest to niewystarczający poziom zaangażowania.

Warto również dodać, że niepełnosprawni z województwa podkarpackiego – w porównaniu z innymi regionami – nie prezentują tendencji do przeszacowywania działalności gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej. Ich opinie odzwierciedlają rzeczywisty poziom aktywności gmin.

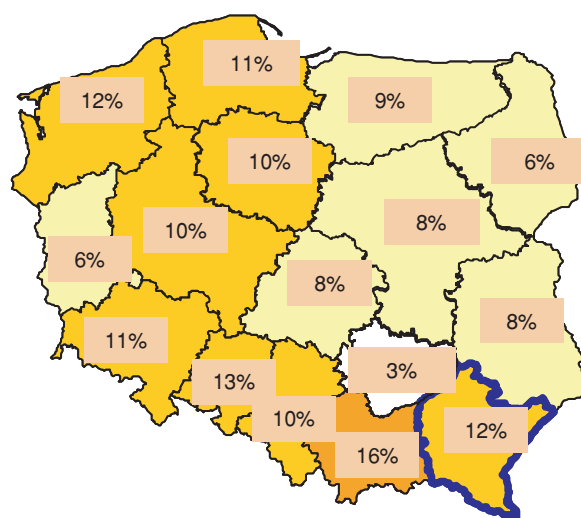
PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

ŚREDNIO 16%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ

ŚREDNIO 10%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

7. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Samorządy gminne w województwie podkarpackim przejawiają większą aktywność w zakresie poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rehabilitacji społecznej, niż miało to miejsce w przypadku działań dotyczących rehabilitacji zawodowej. Skala działań realizowanych przez gminy w zakresie rehabilitacji społecznej jest na Podkarpaciu w wielu przypadkach wyższa, niż w kraju. Dotyczy to szczególnie pomocy finansowej, materialnej i bytowej.

Wsparcie udzielane przez samorządy gminne ma charakter pomocy podstawowej – choć najbardziej potrzebnej, to jednak nieadresowanej specyficznie do niepełnosprawnych. Gminy obejmują opieką i pomocą jedynie część tej grupy – osoby kwalifikujące się najczęściej do pomocy społecznej lub socjalnej. Nie wychodzą także z inicjatywą, nie kontaktują się z osobami potrzebującymi pomocy, ale czekają, aż zainteresowani sami się po nią zgłoszą. Tutaj należy zatem upatrywać źródła negatywnych ocen zainteresowania i zaangażowania samorządów gminnych formułowanych przez niepełnosprawnych mieszkańców gmin.

Należy zwrócić uwagę, iż zarówno na Podkarpaciu, jak i w innych regionach, zasadnicza, największa część pomocy udzielanej przez gminy osobom niepełnosprawnym, czyli podstawowe wsparcie pieniężne, materialne i bytowe, nie jest adresowana specyficznie do nich. Pod względem obsługi petenta i źródła finansowania pomoc ta powinna być traktowana jako społeczna lub socjalna (która wchodzi w zakres zadań gminy). Te najprostsze działania nie wymagają od gmin zaangażowania, dobrej organizacji czy specjalnych kompetencji. I chociaż niewątpliwie osoby niepełnosprawne kwalifikują się do udzielenia im tego typu pomocy, odbywa się to kosztem innych osób – niekoniecznie niepełnosprawnych, które w podobnej sytuacji bytowej lub materialnej również uzyskałyby wsparcie. Warto dodać, iż na te najbardziej powszechne, podstawowe działania, z których jednocześnie korzysta najwięcej osób, przeznaczanych jest najwięcej pieniędzy.

Warto także zaznaczyć, iż skala tej pomocy w województwie podkarpackim jest wyraźnie wyższa, niż przeciętnie.

Do częściej udzielanych form wsparcia należy zaliczyć likwidację barier architektonicznych, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny i ortopedyczny oraz pomoc prawną i turnusy rehabilitacyjne. Pozostałe działania podejmowane są sporadycznie, przez co najwyżej 13% gmin, co przy 134 przebadanych w województwie podkarpackim gminach daje najwyżej 17 samorządów.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

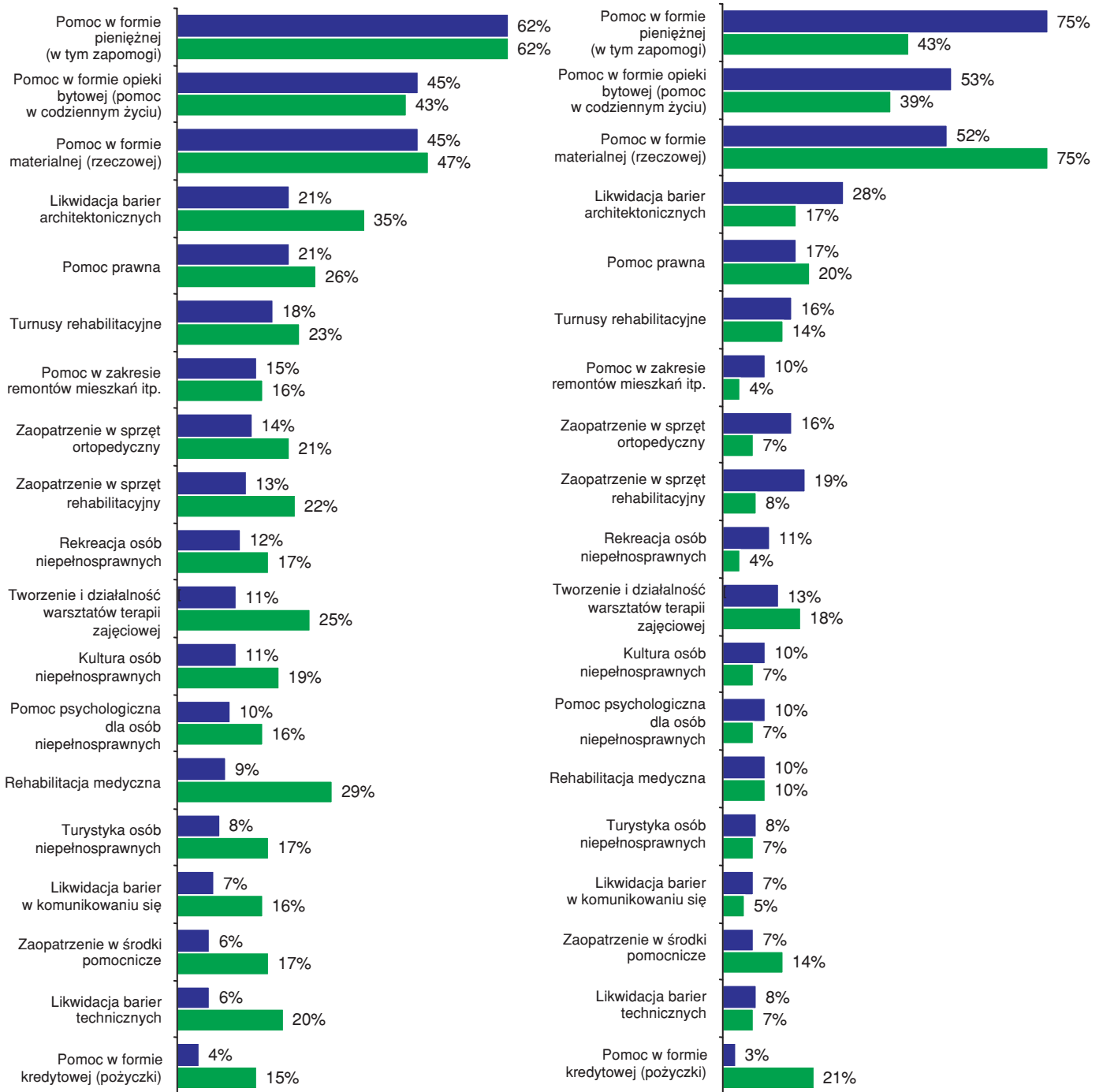
Nieliczne gminy podejmują, finansują lub dofinansowują działania z zakresu likwidacji barier technicznych i w komunikowaniu się, wsparcia w zakresie rehabilitacji medycznej i pomocy psychologicznej.

Niepełnosprawni z regionu Podkarpacia są zdania, że samorządy gminne robią mniej, niż w rzeczywistości (wedle deklaracji gmin). Jedynie w przypadku wsparcia materialnego, pomocy prawnej, warsztatów terapii zajęciowej czy zaopatrzenia w środki pomocnicze są przekonani, że gminy robią więcej, niż w rzeczywistości. Silne przekonania o podejmowaniu przez samorządy zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym są najprawdopodobniej wyrazem dużych oczekiwań tych osób wobec gmin.

Można podejrzewać, że **gdyby samorządy gminne otrzymały dodatkowe środki finansowe i wsparcie w realizacji zadań w zakresie rehabilitacji społecznej, poprawiłaby się nie tylko pomoc osobom niepełnosprawnym, ale także pozostałym mieszkańcom gminy w trudnej sytuacji materialnej lub bytowej**. Część środków, które obecnie gminy przeznaczają na pomoc niepełnosprawnym – nie tylko na zapomogi, ale też na dofinansowanie leczenia czy sprzętu – mogłaby bowiem być przeznaczona dla innych osób. Natomiast gminy mogłyby w większym zakresie dotrzeć do osób niepełnosprawnych z pomocą adresowaną specyficznie do tej grupy.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Czy gmina podejmuje/ finansuje lub dofinansowuje następujące działania na rzecz osób niepełnosprawnych? (WSKAZANIA WSPOMAGANE)

■ Przedstawiciele samorządów gminnych (N=2117)

■ Osoby niepełnosprawne (N=5019)

■ Przedstawiciele samorządów gminnych - podkarpackie (N=314)

■ Osoby niepełnosprawne - podkarpackie (N=314)

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Gdyby wziąć pod uwagę wymieniane przez samorządy gminne w województwie podkarpackim przykłady inicjatyw i działań zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie, okazałoby się, że mamy do czynienia z całkiem sporą aktywnością w tym zakresie. Tylko 18% podkarpackich gmin nie wskazało żadnych tego typu działań (15% samorządów stwierdziło, iż takich działań nie było, zaś 3% uchyliło się od odpowiedzi).

Należy podkreślić, iż **część inicjatyw podejmowanych przez gminy na rzecz osób niepełnosprawnych wpisuje się we wspomnianą wcześniej pomoc najprostszą, a więc finansową (33%), rzeczową (12%), bytową (6%) i opiekuńczą (7%)**. I choć jest to zapewne powód do chluby dla samorządów gminnych, należy jednak podkreślić, że jest to wsparcie społeczne i socjalne, które niekoniecznie adresowane jest wyłącznie do niepełnosprawnych. Trudno też tego typu doraźne działania nazwać „inicjatywą”.

Do działań skierowanych specyficznym do grupy osób niepełnosprawnych, które samorządy gminne podjęły w 2005 lub 2006 roku, należą przede wszystkim te związane z **likwidacją barier architektonicznych (31%), poprawą w zakresie transportu (17%) oraz organizacją imprez lub spotkań dla osób niepełnosprawnych (21%)**. Ponadto część gmin z województwa podkarpackiego angażowała się w działalność rehabilitacyjno-medyczną (13%), poradnictwo i działania informacyjne (12%) oraz budowę i poprawę infrastruktury (7%).

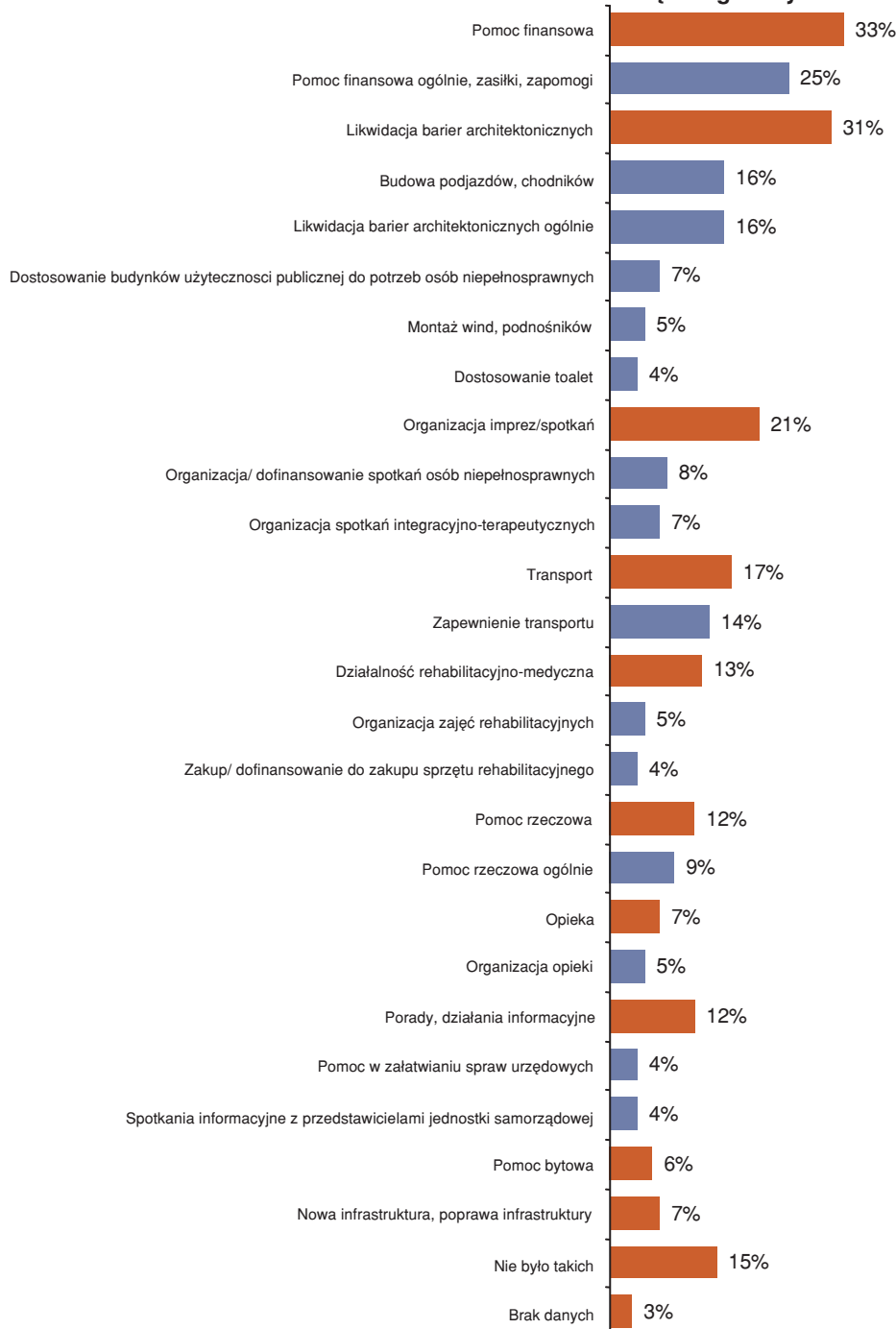
Warto także zauważyć, iż opisana powyżej aktywność samorządów pozostała niezauważona przez niepełnosprawnych. Respondenci z województwa podkarpackiego najczęściej (60%) nie umieli wskazać żadnych działań czy inicjatyw na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, zaś 10% badanych stwierdziło, iż gmina nie podejmowała żadnej aktywności w tym zakresie.

Inicjatywy gmin wskazywane były sporadycznie (wymieniało je 4-10% niepełnosprawnych). Dotyczyły one przede wszystkim działań związanych z terapią (warsztaty terapeutyczne) oraz organizacją transportu czy też imprez.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

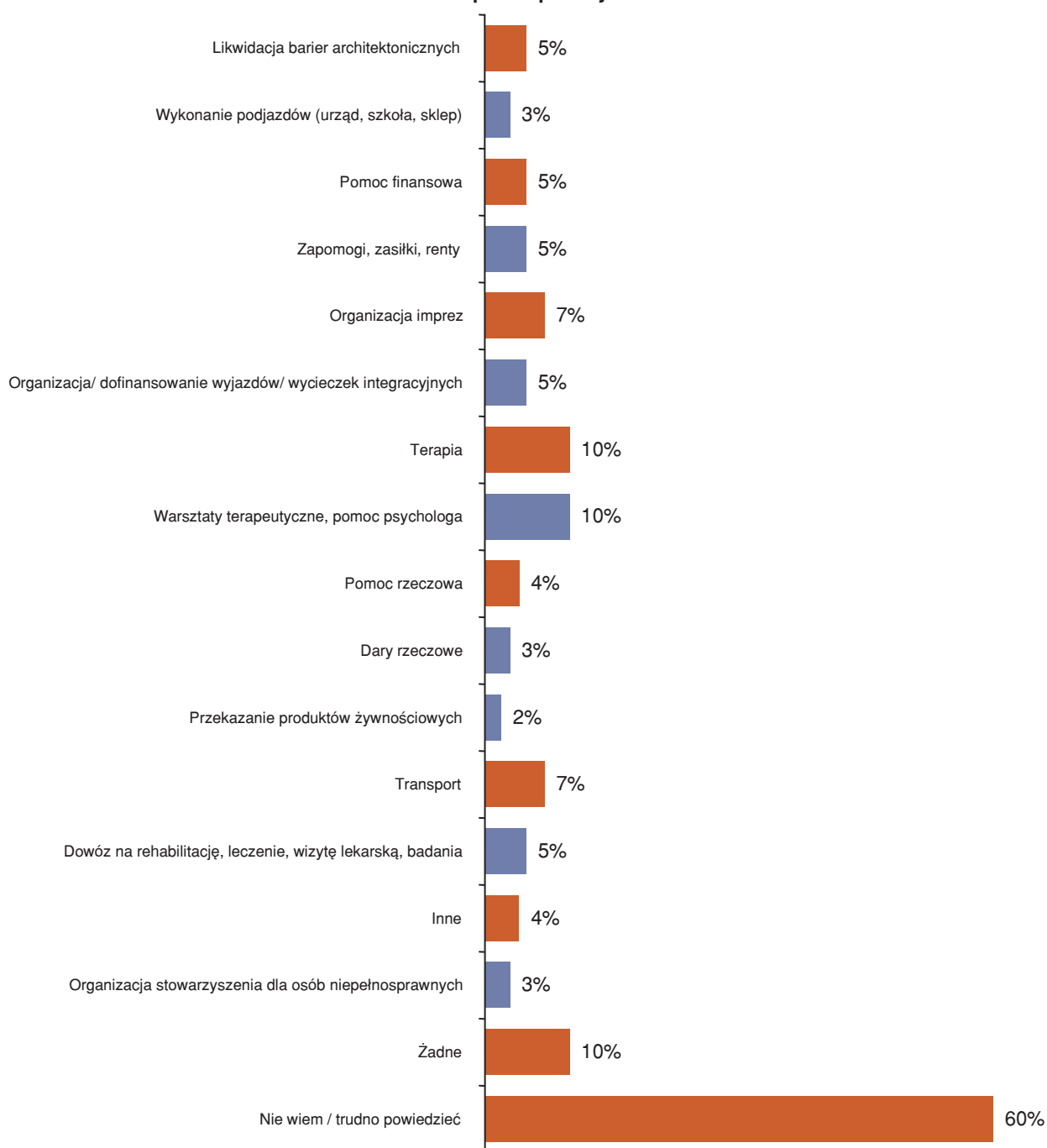
Przykłady działań i inicjatyw zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie - wskazania spontaniczne przedstawicieli samorządów gminnych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Proszę podać przykłady działań, czy inicjatyw zrealizowanych w Pana(i) gminie na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych - wskazania spontaniczne osób niepełnosprawnych

Badanie osób niepełnosprawnych 2006. Województwo podkarpackie, N=314

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W województwie podkarpackim, podobnie jak w innych regionach kraju, **obserwujemy duże rozbieżności pomiędzy deklaracjami gmin i osób niepełnosprawnych w kwestii kontaktu z urzędnikami gminy.**

Podczas gdy przedstawiciele 86% samorządów gminnych wskazują, iż pracownicy socjalni kontaktują się z osobami niepełnosprawnymi przynajmniej raz w miesiącu (w 11% gmin nawet kilka razy w tygodniu), **większość niepełnosprawnych (77%) stwierdza, iż żaden pracownik gminy nie odwiedził ich pytając o sytuację i potrzeby.** Ponadto, co najmniej 92% tej grupy deklaruje, iż pracownicy gminy nigdy nie zwracali się do nich z własnej inicjatywy pytając o jakość życia i potrzeby, oferując pomoc finansową, bytową czy materialną. Powyższą rozbieżność spotykamy także w innych województwach.

Należy także zaznaczyć, że **wedle deklaracji podkarpackich gmin częstotliwość odwiedzin pracowników socjalnych u niepełnosprawnych jest na Podkarpaciu nieco niższa, niż w całym kraju.**

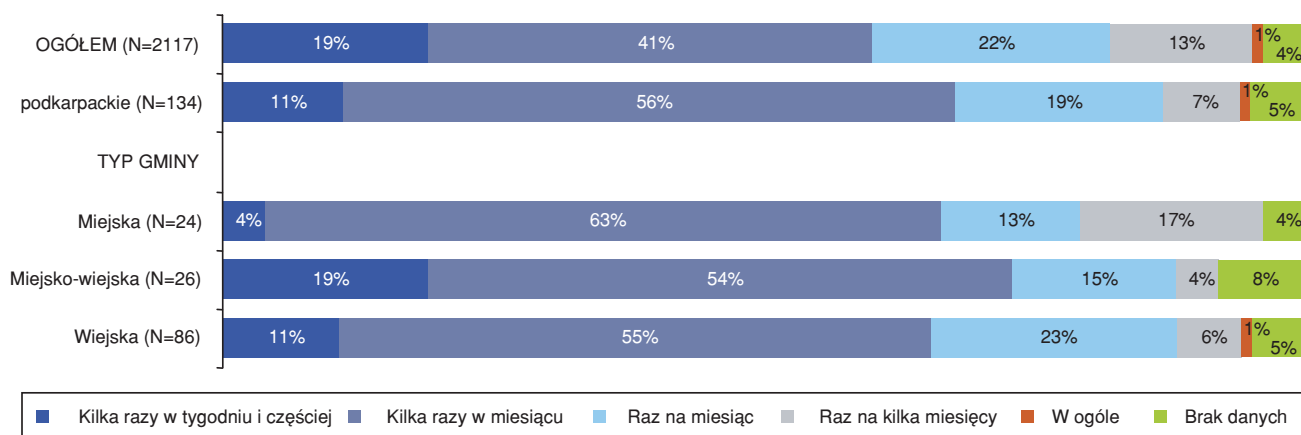
Wydaje się też, że **na częstotliwość odwiedzin u niepełnosprawnych ma wpływ typ gminy.** Wśród gmin miejsko-wiejskich obserwujemy dużo wyższy odsetek takich, w których pracownicy socjalni, według deklaracji gmin, kontaktują się z niepełnosprawnymi kilka razy w tygodniu. Podobne opinie wyrażają sami niepełnosprawni. Najczęściej odwiedzani byli mieszkańcy gmin miejsko-wiejskich. Natomiast mieszkańcy gmin miejskich w 98% przyznali, że żadne pracownik gminy nigdy ich nie odwiedził, aby ocenić ich sytuację i potrzeby.

Zauważmy, iż powyżej opisane prawidłowości pokazują, że to na osobach niepełnosprawnych spoczywa główny wysiłek i inicjatywa w uzyskaniu pomocy od urzędu gminy. Tylko nieliczne gminy samodzielnie podejmują inicjatywę w tym zakresie, większość zaś czeka, aż potrzebujące pomocy osoby same się do nich zwrócą. W przypadku osób niepełnosprawnych starania takie mogą być bardzo utrudnione. Stosunkowo częste odwiedziny u osób niepełnosprawnych, jakie wedle deklaracji mają miejsce, mogą dotyczyć tylko niektórych niepełnosprawnych mieszkańców. Większość ze swoimi problemami pozostaje sama i być może nawet nie wie, gdzie mogłaby poszukiwać pomocy.

Wyniki badania sugerują, iż omawianymi wcześniej działaniami gmin objęta jest jedynie mała część grupy osób niepełnosprawnych, czego nie oddają trafnie pytania kwestionariusza – pytaliśmy bowiem o sam fakt pomocy, a nie o skalę tej pomocy.

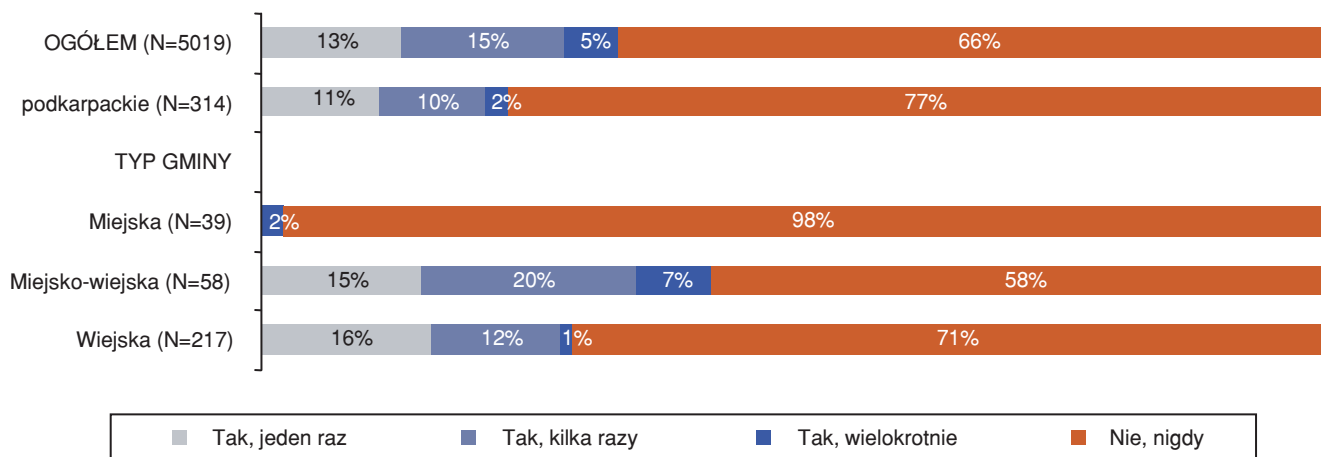
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Jak często pracownicy socjalni gminy kontaktują się z osobami niepełnosprawnymi?

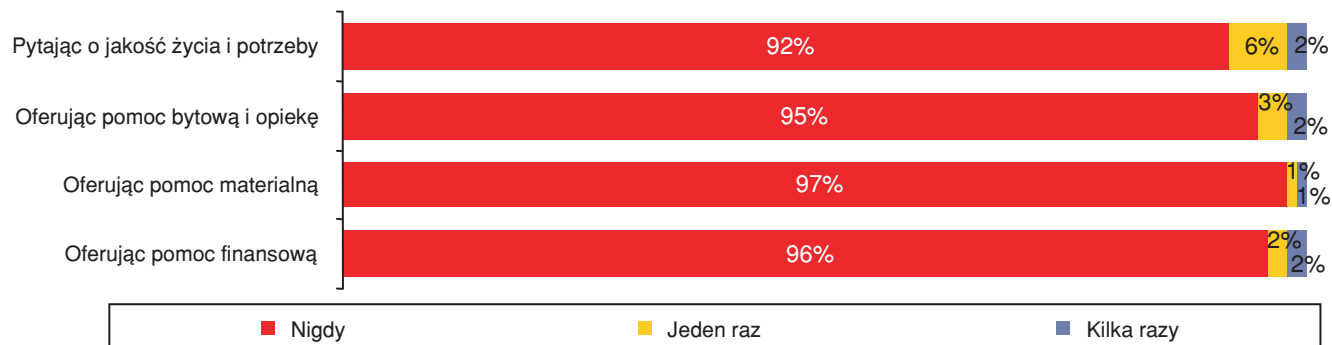
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Czy pracownicy gminy byli u Pana(i) w domu, żeby ocenić Pana(i) sytuację i potrzeby?

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Czy pracownicy gminy z własnej inicjatywy zwracali się do Pana(i)?

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, Województwo podkarpackie, N=314

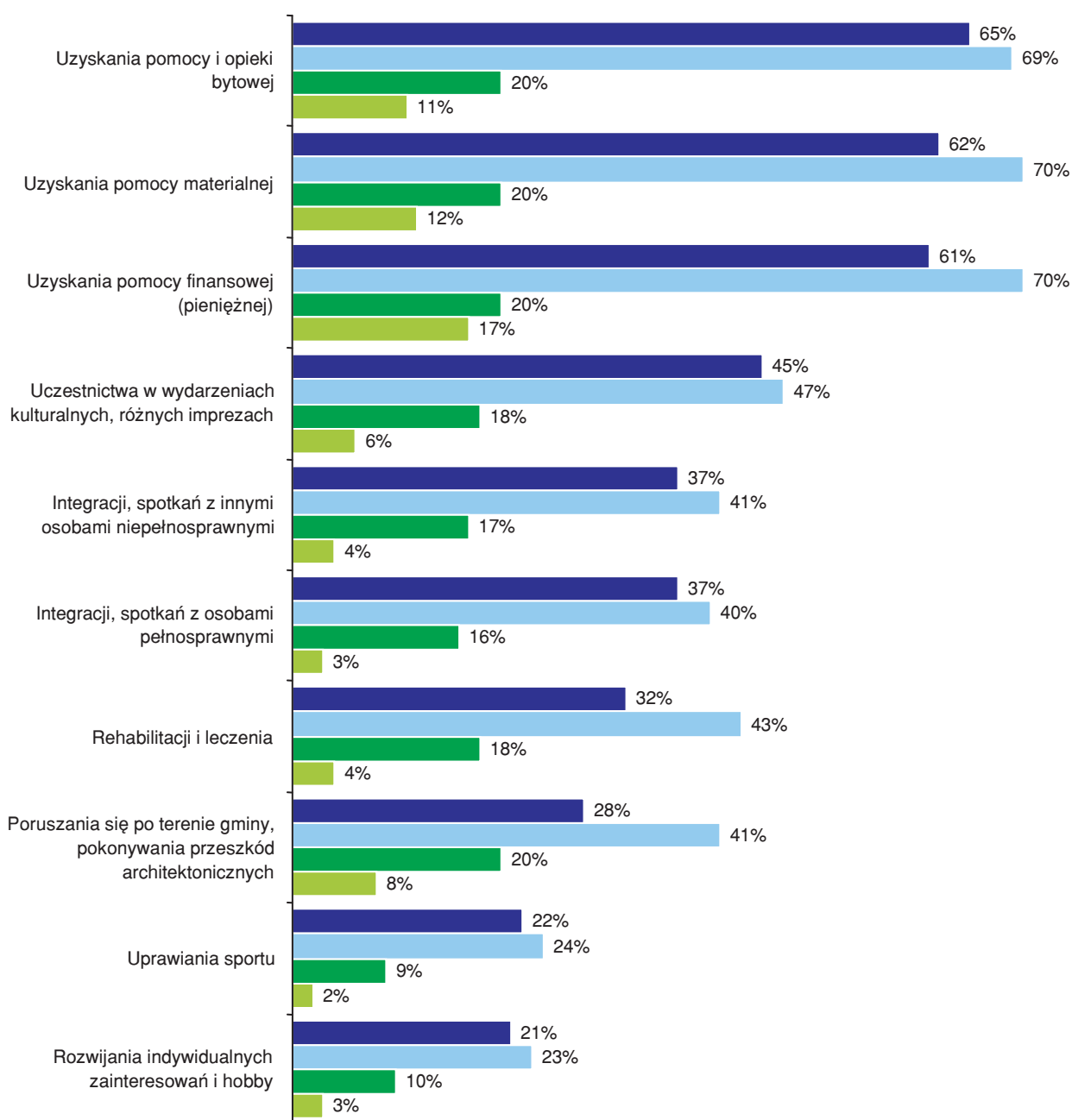
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Zwróćmy uwagę na ogromne rozbieżności ocen dotyczących rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych formułowanych przez przedstawicieli tej grupy oraz samorządy gminne. Podkarpackie zasadniczo nie odbiega pod tym względem od ogółu kraju, choć w województwie tym różnice te są jeszcze bardziej wyraźne. Niepełnosprawni gorzej, niż przeciętnie oceniają możliwości, jakie stwarzają gminy w zakresie rehabilitacji społecznej, natomiast przedstawiciele samorządów gminnych oceniają na tle całego kraju swoje możliwości wyżej.

Osoby niepełnosprawne rzadko pozytywnie oceniają działalność gmin dotyczącą rehabilitacji społecznej. W przypadku najbardziej powszechnych działań – pomocy bytowej, materialnej i finansowej jedynie 11-17% niepełnosprawnych ocenia aktywność gmin pozytywnie. Tymczasem, ponad dwóch na trzech przedstawicieli samorządów gminnych uważa, iż możliwości, jakie gminy stwarzają na tym polu są duże. W stosunku do innych działań, takich jak: uczestnictwo w kulturze, integracja społeczna, rehabilitacja i leczenie, uprawianie sportu czy hobby, poruszanie się po terenie gminy, pokonywanie przeszkód architektonicznych ocen pozytywnych jest dużo mniej.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Jak ocenia Pan(i) możliwości, jakie stwarza gmina osobom niepełnosprawnym w zakresie:
(Raczej duże + Bardzo duże)

■ Przedstawiciele samorządów gminnych - ogółem (N=2117)
■ Przedstawiciele samorządów gminnych - podkarpackie (N=134)
■ Osoby niepełnosprawne - ogółem (N=5019)
■ Osoby niepełnosprawne - podkarpackie (N=314)

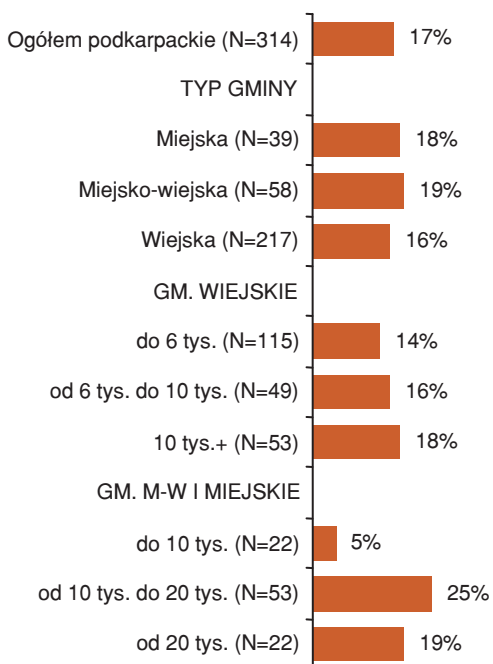
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W województwie podkarpackim obserwujemy rozbieżności pomiędzy gminami różnego typu w zakresie działalności podejmowanej na rzecz osób niepełnosprawnych, która to prawidłowość pojawiła się na poziomie kraju. Widoczne są również różnice w aktywności gmin pod względem wielkości.

Obserwujemy większe zaangażowanie gmin miejskich, niż miejsko-wiejskich i wiejskich, w działania związane z rehabilitacją społeczną. Więcej, niż co czwarta gmina miejska (26%) i jedynie co szósta gmina wiejska (16%) deklaruje, iż podejmowała działania w tym zakresie. Odsetek gmin angażujących się w zadania dotyczące rehabilitacji społecznej rośnie wraz z wielkością gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej. W przypadku gmin wiejskich, wielkość nie wpływa na aktywność samorządów gminnych pod tym względem.

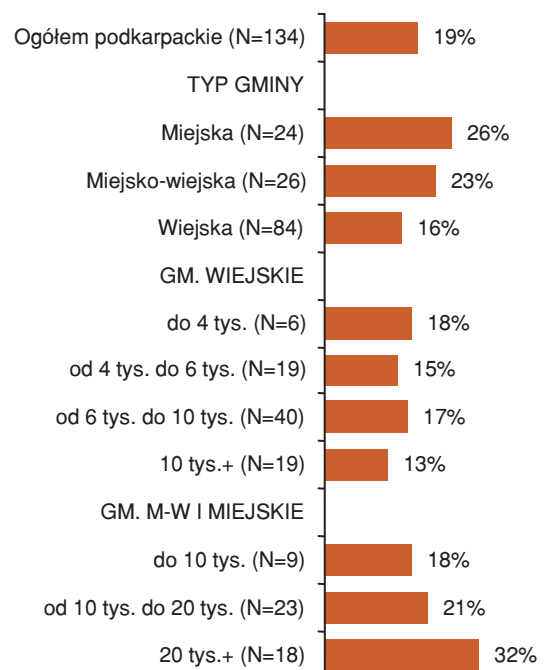
W województwie podkarpackim niepełnosprawni zauważają mniejszą lub podobną aktywność do deklarowanej przez gminy. Nie zanotowano większych różnic ze względu na typ gminy. Natomiast najsilniejsze przekonanie o zaangażowaniu gminy w działalność w zakresie rehabilitacji społecznej przejawiają mieszkańcy średnich gmin miejsko-wiejskich i miejskich, najmniej zaś osoby niepełnosprawne mieszkające w najmniejszych gminach tego typu.

PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

Badanie osób niepełnosprawnych 2006.
Województwo podkarpackie, N=314

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

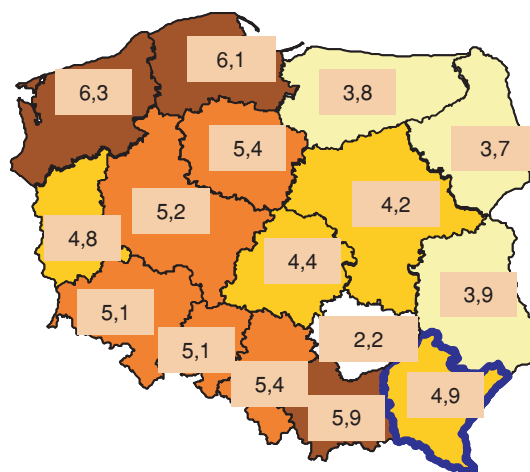
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006.
Województwo podkarpackie, N=134

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Województwo podkarpackie wpisuje się w widoczny na mapach zróżnicowań podział terytorialny na Polskę zachodnią i wschodnią. Na wschodzie kraju aktywność gmin w zakresie rehabilitacji społecznej jest wyraźnie niższa, niż w zachodniej części. Województwo podkarpackie wypada pod tym względem podobnie jak mazowieckie, łódzkie oraz lubuskie.

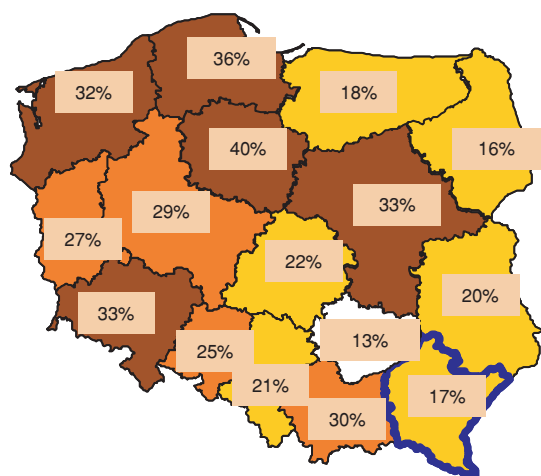
Zauważmy, że niepełnosprawni z województwa podkarpackiego, w przeciwieństwie do respondentów z innych województw, nie posiadają tendencji do przeszacowywania aktywności gmin w zakresie rehabilitacji społecznej. W województwie podkarpackim deklaracje przedstawicieli samorządów gminnych i niepełnosprawnych na temat działalności gmin zmierzającej do poprawy jakości życia ich niepełnosprawnych mieszkańców pokrywają się.

ŚREDNIA LICZBA PODEJMOWANYCH PRZEZ GMINĘ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

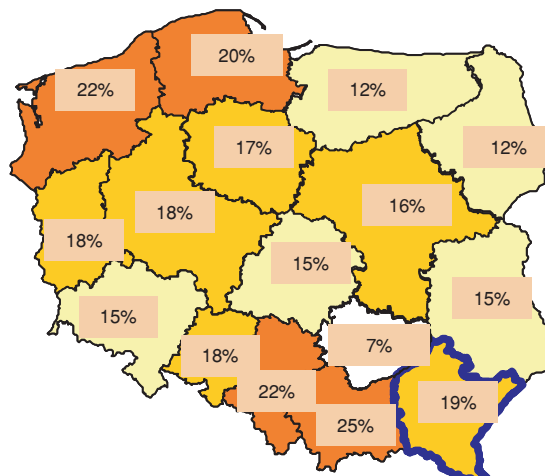
PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

ŚREDNIO 26%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ

ŚREDNIO 17%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

8. Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Wyniki badań wskazują, iż pomimo wysokich oczekiwań niepełnosprawnych wobec samorządów gminnych, jednostki te nie są obecnie odpowiednio przygotowane do świadczenia pomocy tej grupie osób – nie dysponują odpowiednim potencjałem, zapleczem, przygotowaniem i organizacją do efektywnego wsparcia osób niepełnosprawnych.

W województwie podkarpackim mamy do czynienia z podobną sytuacją. Obserwujemy także, podobne jak w innych województwach, zależności pomiędzy przygotowaniem samorządów do świadczenia pomocy, a sytuacją (wielkością, organizacją, zasobami) gminy.

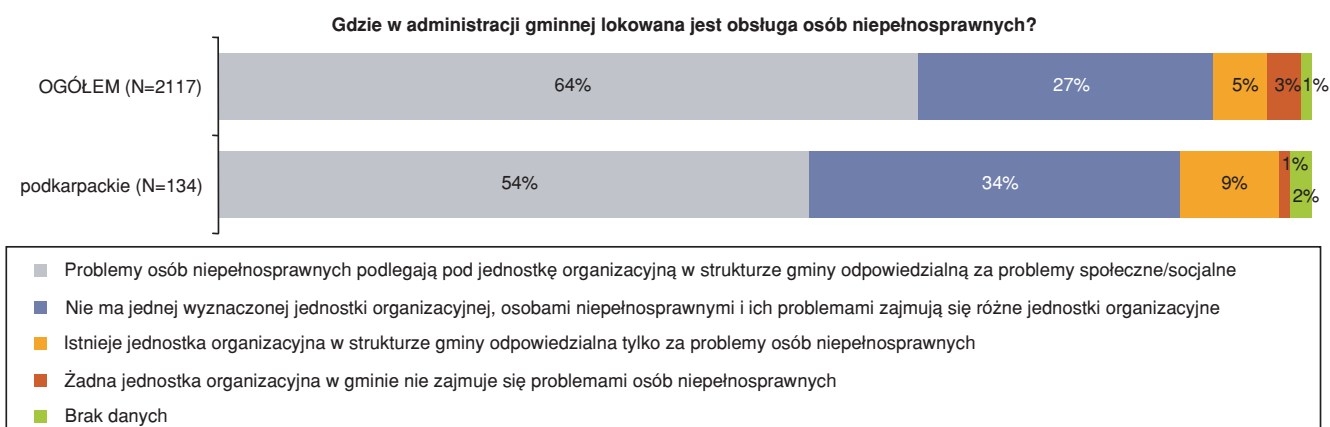
Samorzady gminne w większości nie są dobrze przygotowane do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym:

- W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych.
- Samorzady gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych.
- Urzędy gmin w ogromnej większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Brak jest w większości gmin planowania zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji. W części gmin środki te w ogóle nie są uwzględniane, ale wygospodarowywane na bieżąco.
- Samorzady gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w znacznej części z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań.

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

➡ **W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych.**

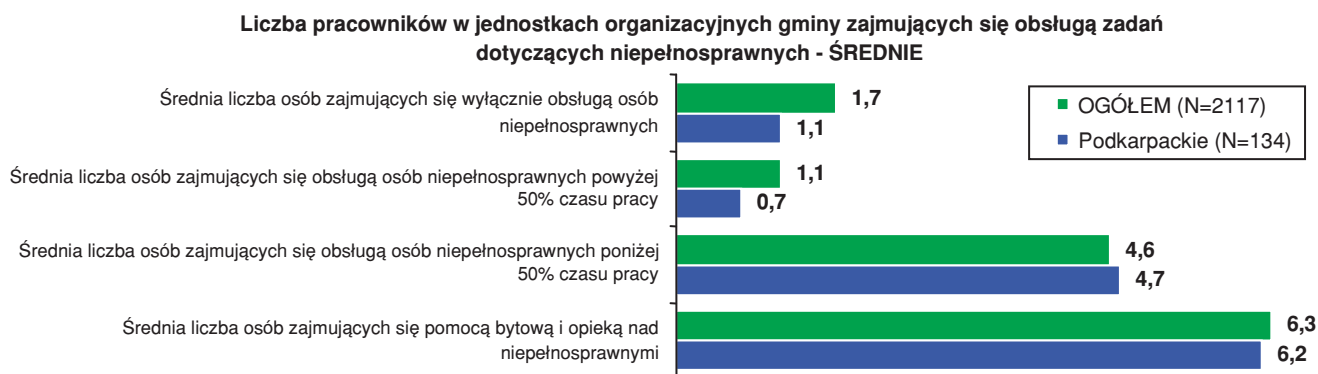
Pod względem organizacji pomocy dla osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim mamy do czynienia z sytuacją nieco odbiegającą od poziomu kraju. Rzadziej, niż przeciętnie do zadań związanych z obsługą osób niepełnosprawnych wyznaczane są jednostki odpowiedzialne za pomoc socjalną (54%). W co trzecim urzędzie gminnym, niepełnosprawnymi zajmują się pracownicy różnych komórek organizacyjnych. Co dziesiąta gmina – częściej niż w skali kraju - ma wyznaczone jednostki odpowiedzialne tylko za pomoc osobom niepełnosprawnym. Takie rozdrobienie kompetencji zapewne utrudnia udzielanie kompleksowej pomocy osobom niepełnosprawnym oraz w pewnym sensie spycha ich problemy na dalszy plan.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

➡ **Samorzłady gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych.**

Gminy na Podkarpaciu dysponują mniejszą, niż przeciętnie liczbą pełnoetatowych pracowników do obsługi osób niepełnosprawnych – najczęściej 1 etat. Podobna liczba osób jak w skali kraju zajmuje się obsługą osób niepełnosprawnych poniżej 50% czasu pracy, czy też pomocą bytową i opieką nad niepełnosprawnymi.

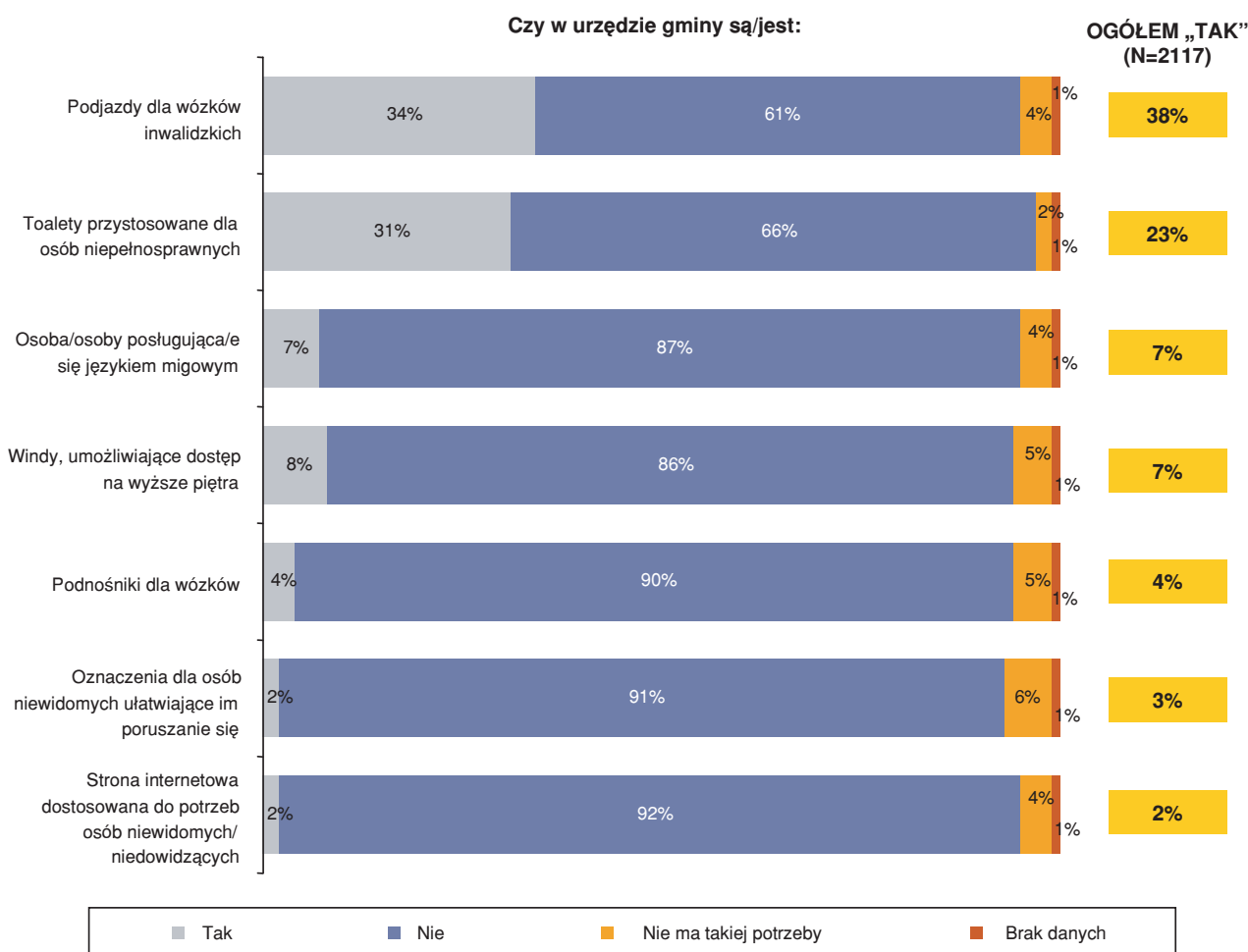
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

☞ Urzędy gmin w ogromnej większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Województwo podkarpackie nie odbiega pod tym względem od innych regionów. Również i tutaj większość urzędów gmin nie posiada podstawowych usprawnień dla niepełnosprawnych petentów.

Jedynie co trzecia gmina na Podkarpaciu posiada podjazdy dla wózków inwalidzkich. Częściej, niż przeciętnie, gminy z tego województwa posiadają toalety specjalnie przystosowane dla osób niepełnosprawnych – również co trzecia gmina. Ale już do rzadkości należą osoby posługujące się językiem migowym oraz windy, podnośniki dla wózków. Oznaczenia dla niewidomych i dostosowane do ich potrzeb strony internetowe w zasadzie są niemal nieobecne.

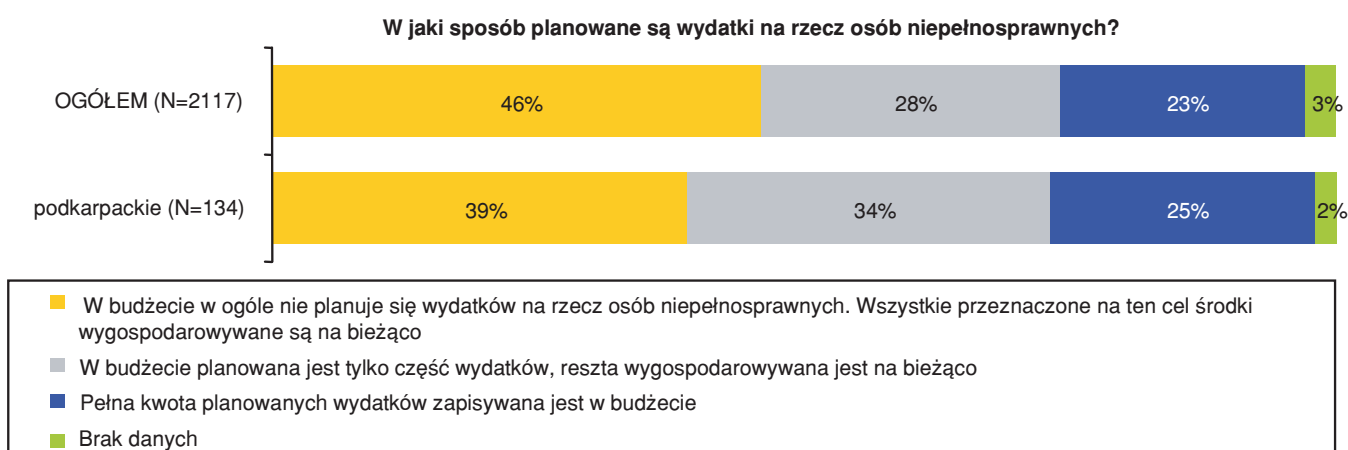

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117. Województwo podkarpackie, N=134

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

➡ Brak jest w większości gmin szczegółowego planowania wydatków czy zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

W województwie podkarpackim blisko 40% samorządów gminnych (46% w skali kraju) w ogóle nie planuje w budżecie wydatków na rzecz osób niepełnosprawnych, ale wygospodarowuje środki w miarę potrzeb. Nieco częściej, niż przeciętnie, wydatki te uwzględniane są częściowo w budżecie. Jednocześnie, tylko co czwarta gmina, podobnie jak w skali kraju, planuje pełną kwotę wydatków na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

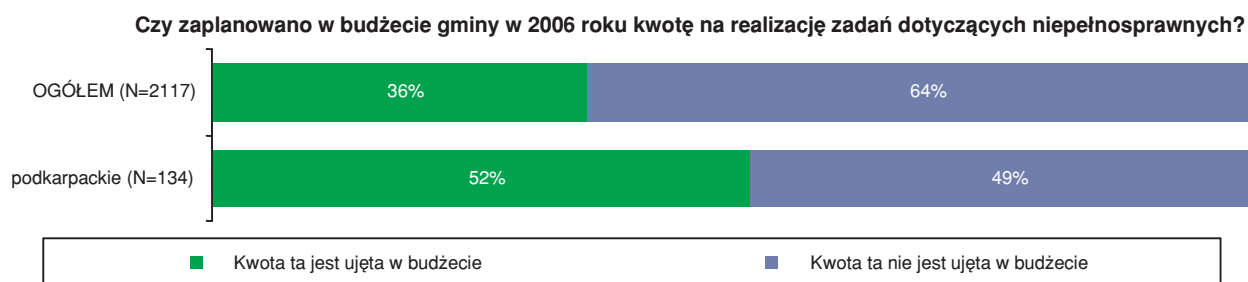
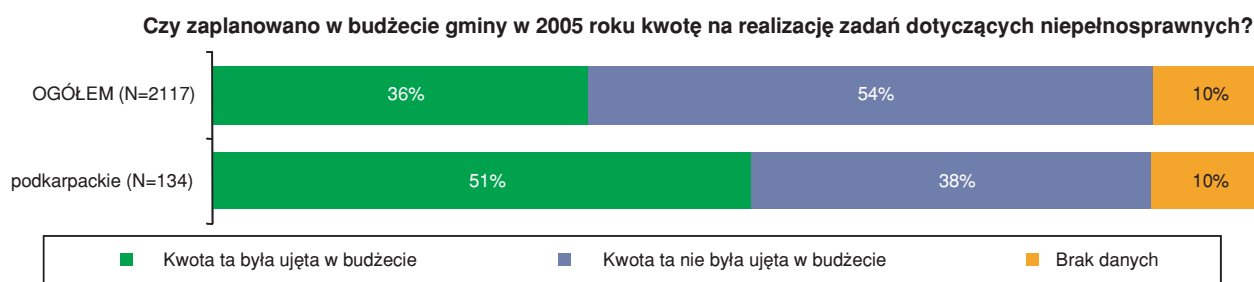
Jak wspomniano w rozdziale poświęconym aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, zdecydowana większość gmin nie posiada opracowanego gminnego programu walki z bezrobociem wśród tej grupy osób. W województwie podkarpackim sytuacja ta jest podobna. Tylko 6% gmin deklaruje, iż opracowała lub jest w trakcie opracowywania tego typu programu. Co szósta podkarpacka gmina ma opracowany (lub jest w trakcie opracowywania) gminny program działań na rzecz osób niepełnosprawnych, co jest wynikiem nieco niższym od przeciętnego.

Brak szczegółowego planowania wydatków i działań dotyczących osób niepełnosprawnych zapewne w znacznym stopniu utrudnia realizację jakichkolwiek zadań w tym zakresie, a w przypadku podejmowanych działań nie sprzyja ich efektywności.

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

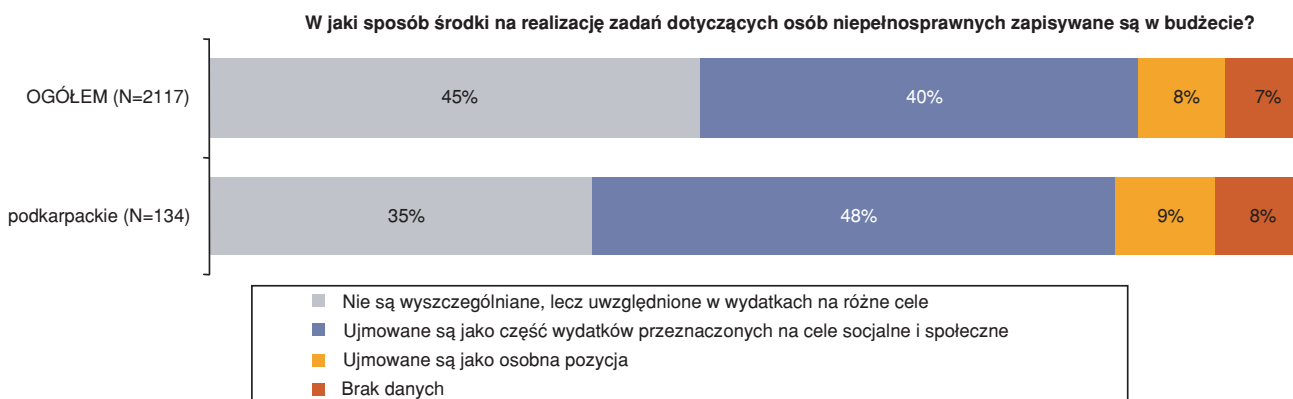
➔ **Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji.**

Sytuacja województwa podkarpackiego jest zdecydowanie lepsza, niż w skali kraju. Co druga gmina ujmowała tego typu wydatki w budżecie na rok 2005 oraz zaplanowała je w budżecie na rok 2006, podczas gdy w całym kraju była to co trzecia gmina.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

W województwie podkarpackim w zasadzie niespotykana jest praktyka ujmowania środków na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych jako osobnej pozycji w budżecie. Co trzecia gmina w ogóle nie wyszczególnia takich wydatków, ale włącza je w wydatki na różne cele (35% gmin). Więcej gmin, niż w skali całego kraju, środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych ujmuje jako część wydatków przeznaczonych na cele społeczne i socjalne (48% w województwie podkarpackim, a 40% ogółem).

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

☛ Samorządy gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w znacznej części z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań.

W przypadku województwa podkarpackiego mamy do czynienia, z podobną jak w skali kraju, strukturą źródeł środków finansowych na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych. Zdecydowaną część ciężaru pomocy biorą na siebie same gminy – przeciętnie 47,4% środków pochodzi z budżetu samorządów gminnych. Natomiast drugim, co do udziału w wydatkach, źródłem finansowania są dotacje celowe budżetu państwa (25% środków) oraz środki województwa (15% środków).

W przypadku podkarpackich gmin relatywnie mniejsze znaczenie ma sponsoring, czy fundusze unijne.

**Tabela 1. Z jakich źródeł pochodziły w 2005 roku środki finansowe gminy na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych?
PRZECIĘTNA STRUKTURA ŹRÓDEŁ ŚRODKÓW FINANSOWYCH (W %)**

	OGÓLEM (N=1704)	dolnośląskie (N=95)	kujawsko-pomorskie (N=60)	lubelskie (N=143)	lubuskie (N=38)	łódzkie (N=126)	małopolskie (N=150)	mazowieckie (N=258)	opolskie (N=47)	podkarpackie (N=121)	podlaskie (N=82)	pomorskie (N=81)	śląskie (N=129)	świętokrzyskie (N=50)	warmińsko-pomorskie (N=151)	wielkopolskie (N=314)	zachodniopomorskie (N=83)
Ze środków własnych gminy	51,82	52,97	52,3	58,55	46,97	48,03	47,55	48,12	56,83	47,43	40,98	44,12	57,45	59,92	57,8	59,81	53,72
Ze środków powiatu	8,06	5,34	5,92	6,03	0,79	8,37	15,32	6,81	2,53	5,15	7,33	7,35	8,3	9,82	12,83	7,17	13,93
Ze środków województwa	11,12	6,47	12,52	13,91	11,58	16,83	8,17	10,05	14,36	15,13	9,87	12,17	8,18	9,72	9,09	10,81	10,19
Z dotacji celowych budżetu państwa	19,78	23,93	21,2	15,36	25,45	21,9	21,43	22,67	17	25,23	26,65	25,35	14,44	9,46	14,1	13,59	16,92
Z subwencji z budżetu państwa	5,56	8,28	2,27	2,5	11,16	1,38	4,38	9,63	0,68	6,28	11,62	6,98	5,34	5,6	3,92	3,59	3,57
Ze środków sponsorów (np. darowizny)	1,13	0,92	1,2	0,35	0,16	1,83	0,58	0,73	2,66	0,33	0,12	1,2	1,2	2,74	0,43	3,34	1,17
Z funduszy Unii Europejskiej	0,51	1,24	0,33	0,21	0	0,24	1,09	0,51	1,74	0,04	1,46	0,49	0,33	0,4	0	0,33	0,3
Z kredytów, pożyczek	0,21	0,32	0	0	0	0,75	0,03	0,14	0,47	0	0	0	0,43	0,2	0,8	0,2	0,12
Z innych źródeł	1,27	0,06	3,55	2,05	1,92	0	1,43	0,26	1,55	0,88	1,95	2,31	4,29	0,1	0,94	0,75	0,18
Brak danych	20%	33%	43%	18%	30%	16%	9%	13%	23%	10%	16%	16%	18%	23%	12%	29%	19%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Podobnie jak w innych województwach, działalność gmin na rzecz osób niepełnosprawnych, o czym była też mowa wcześniej, najczęściej ograniczona jest do najprostszego wsparcia w formie pomocy materialnej, finansowej lub bytowej. Pomoc ta nie jest jednak adresowana specyficznie do osób niepełnosprawnych, ale wpisuje się w zadania społeczne i socjalne realizowane przez gminy w ramach ich ustawowych obowiązków. Oznacza to, że w pewnym sensie pomoc ta jest udzielana kosztem innych mieszkańców – co jednak nie znaczy, że nie należy się ona niepełnosprawnym (spełniają oni warunki udzielenia tej pomocy).

Przy odpowiednim dostosowaniu i finansowaniu działań aktywność gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogłaby być większa, ale należy docenić obecny wysiłek w udzielaniu wsparcia tej grupie osób.

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

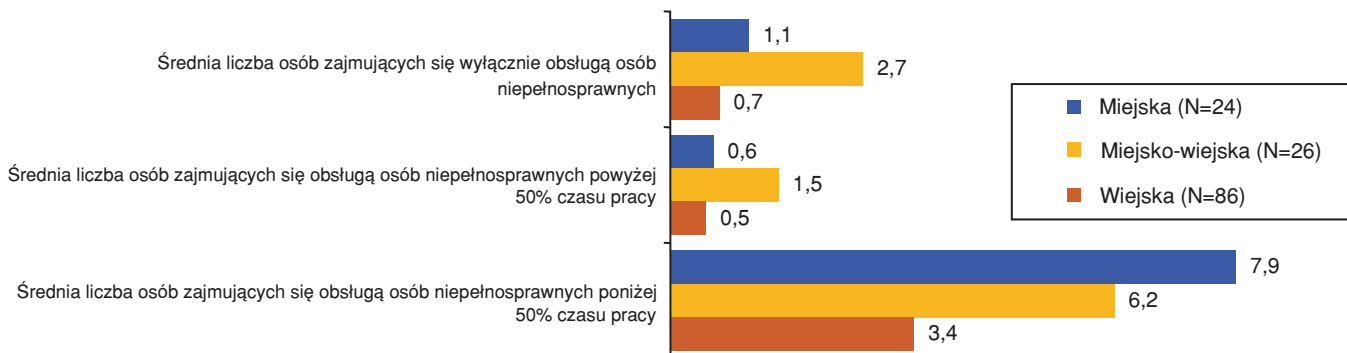
Podobnie jak w skali kraju, również w województwie podkarpackim przygotowanie i możliwości świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym są silnie związane z typem i wielkością gminy. Inaczej, niż w skali kraju relatywnie najlepiej przygotowane są gminy miejskie i miejsko-wiejskie.

❑ Obsługa osób niepełnosprawnych i liczba etatów

Pod względem organizacji obsługi osób niepełnosprawnych w urzędach gminy na Podkarpaciu gminy miejsko-wiejskie posiadają najwięcej jednostek odpowiedzialnych tylko za problemy osób niepełnosprawnych – dwukrotnie więcej, niż w pozostałych gminach.

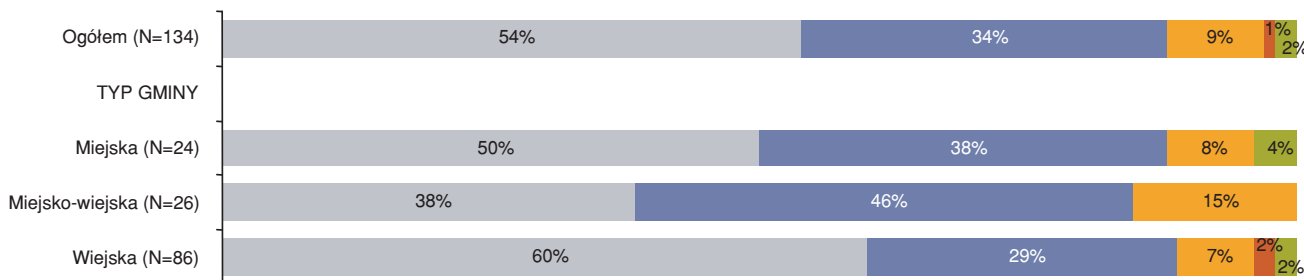
Podobnie jest ze zróżnicowaniem pod względem liczby etatów dedykowanych do obsługi niepełnosprawnych petentów. Przeciętnie najwięcej pracowników zajmujących się osobami niepełnosprawnymi (niezależnie od czasu tej pracy) posiadają gminy miejsko-wiejskie. Zbliżona sytuacja jest w gminach miejskich. Najmniej pracowników zajmujących się obsługą osób niepełnosprawnych mają gminy wiejskie.

Liczba pracowników w jednostkach organizacyjnych gminy zajmujących się obsługą zadań dotyczących niepełnosprawnych - ŚREDNIE

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Gdzie w administracji gminnej lokowana jest obsługa osób niepełnosprawnych?

- Problemy osób niepełnosprawnych podlegają pod jednostkę organizacyjną w strukturze gminy odpowiedzialną za problemy społeczne/socjalne
- Nie ma jednej wyznaczonej jednostki organizacyjnej, osobami niepełnosprawnymi i ich problemami zajmują się różne jednostki organizacyjne
- Istnieje jednostka organizacyjna w strukturze gminy odpowiedzialna tylko za problemy osób niepełnosprawnych
- Żadna jednostka organizacyjna w gminie nie zajmuje się problemami osób niepełnosprawnych
- Brak danych

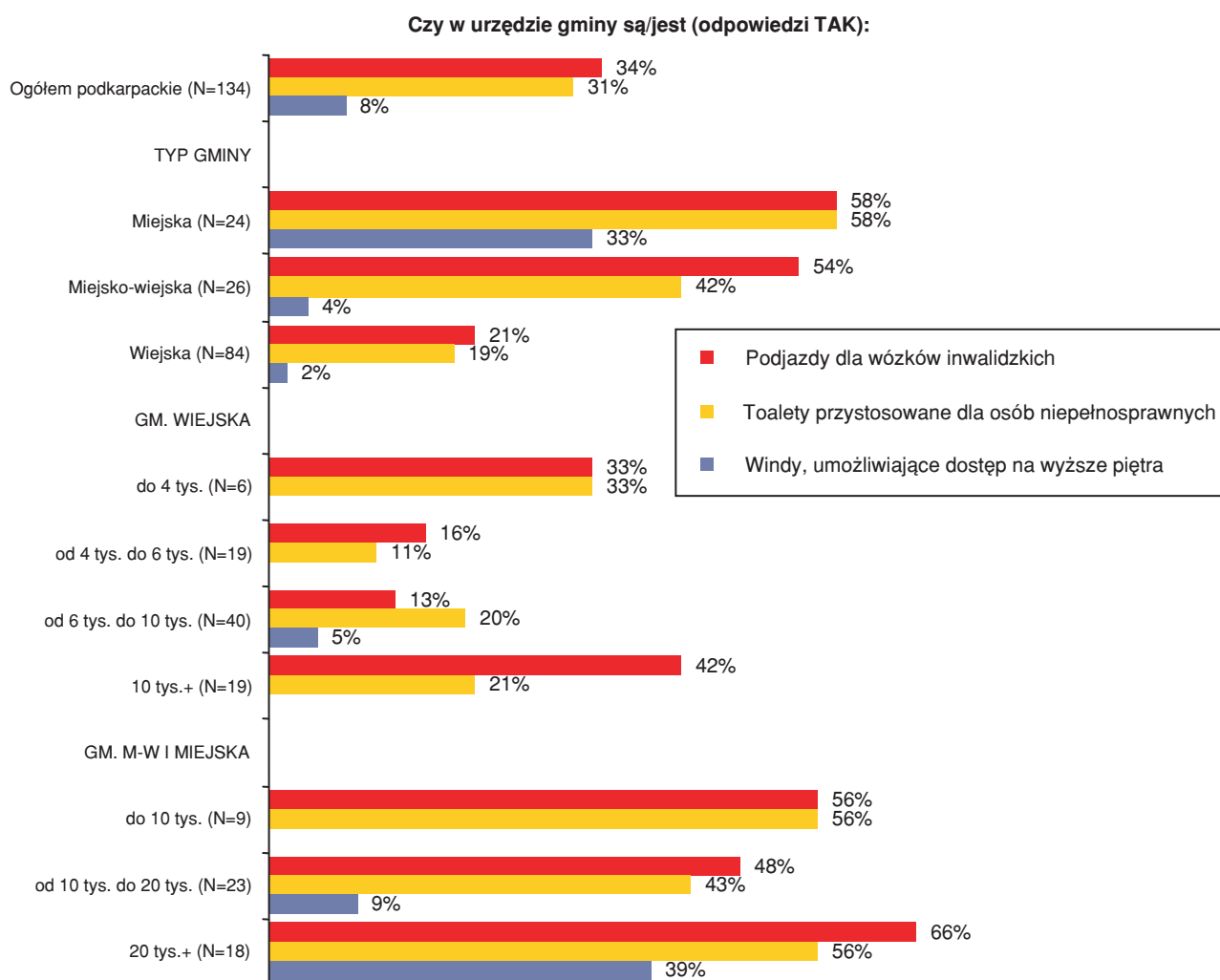
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

☐ *Dostosowanie architektoniczne*

W województwie podkarpackim obserwujemy podobne prawidłowości pod względem dostosowania architektonicznego urzędów gmin, jak w innych regionach kraju. Sytuacja jest zdecydowanie lepsza w przypadku siedzib gmin miejskich – więcej z nich posiada udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ułatwiające korzystanie z urzędu gminy. Gorzej jest w przypadku gmin miejsko-wiejskich oraz wiejskich. Warto zwrócić uwagę, że w tych drugich bardzo rzadko pojawiają się windy, umożliwiające dostęp na wyższe piętra.

W przypadku gmin wiejskich lepszą sytuację spotykamy w najmniejszych i największych gminach. Relatywnie najlepiej przystosowane do potrzeb niepełnosprawnych są największe gminy miejsko-wiejskie i miejskie.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Planowanie zadań dotyczących osób niepełnosprawnych i programy dotyczące osób niepełnosprawnych

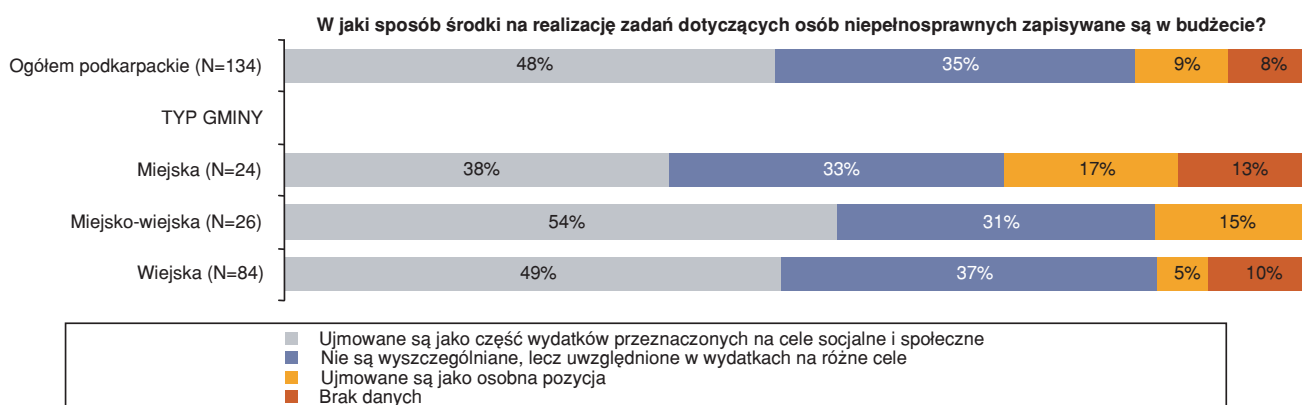
Gminy miejskie i miejsko-wiejskie zdecydowanie częściej, niż gminy wiejskie zapisują pełną kwotę planowanych wydatków w budżecie (odpowiednio 33% i 27% samorządów gminnych). Tymczasem, prawie połowa gmin wiejskich w ogóle nie planuje wydatków na rzecz niepełnosprawnych, ale środki na te cele wygospodarowuje na bieżąco.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

Uwzględnianie w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym

Co trzecia gmina nie wyszczególnia środków na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych w budżetach, ale uwzględnia je w wydatkach na różne cele. Jedynie 5% samorządów gmin wiejskich - w porównaniu z 17% gmin miejskich - ujmuje tego typu wydatki jako osobną pozycję w budżecie. W gminach miejsko-wiejskich odsetek ten jest zbliżony do gmin wiejskich i wynosi 15%.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=134

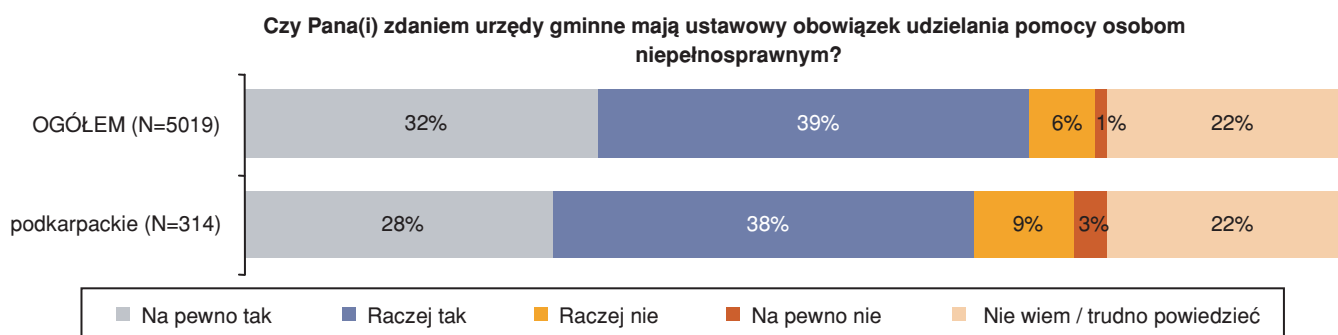
9. Preferencje organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych

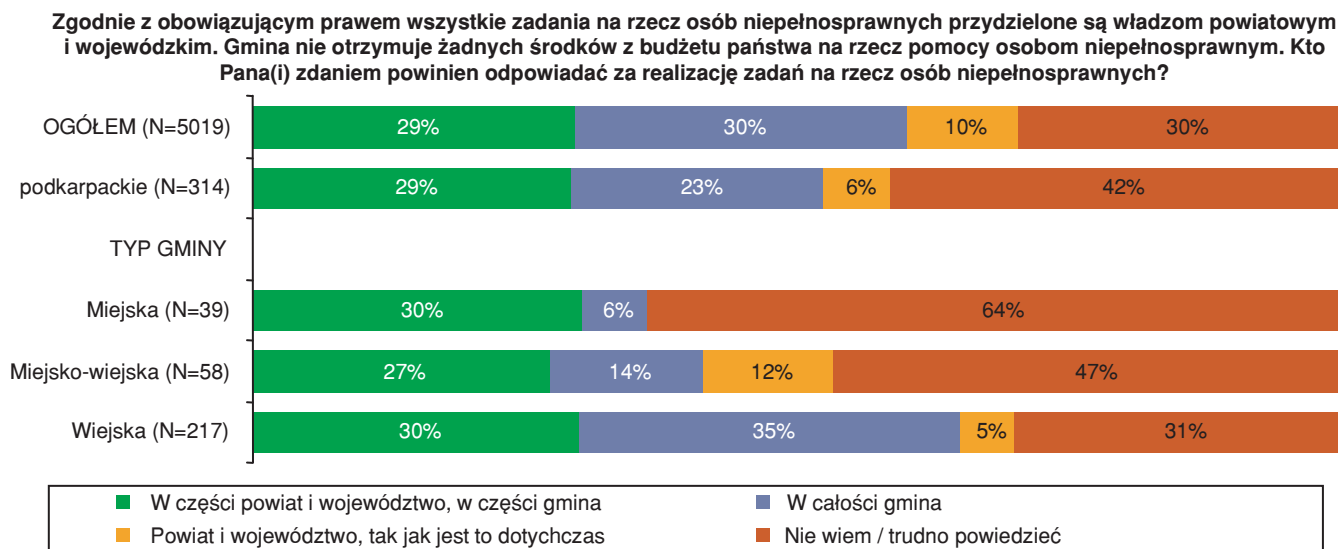
Preferencje organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Niepełnosprawni mieszkańcy województwa podkarpackiego, podobnie jak ogół niepełnosprawnych uważają, że **gminy są ustawowo zobowiązane do zapewnienia im – jako osobom niepełnosprawnym – koniecznej pomocy**. Zapewne dlatego właśnie, w stosunku do samorządów gminnych formułują oni oczekiwania pomocy i do nich zwracają się w pierwszej kolejności. W województwie podkarpackim obserwujemy nieco słabsze, niż w skali kraju, **oczekiwanie zmiany obecnego systemu wsparcia**. Mieszkańcy Podkarpacia w mniejszym stopniu życzyliby sobie, aby gminy – w całości, lub przynajmniej w części – odpowiadały za realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Postawa wobec ewentualnych zmian systemu wsparcia niepełnosprawnych jest bardzo wyraźnie związana z sytuacją respondentów. Dwóch na trzech mieszkańców wsi chciałoby, aby gmina częściowo lub całkowicie przejęła ustawowe zadania od powiatów, ponieważ jest to im instytucja zdecydowanie bliższa. W przypadku gmin miejsko-wiejskich i miejskich przeważa pogląd, iż zadania dotyczące pomocy niepełnosprawnym powinny zostać rozdzielone pomiędzy powiat i gminę.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

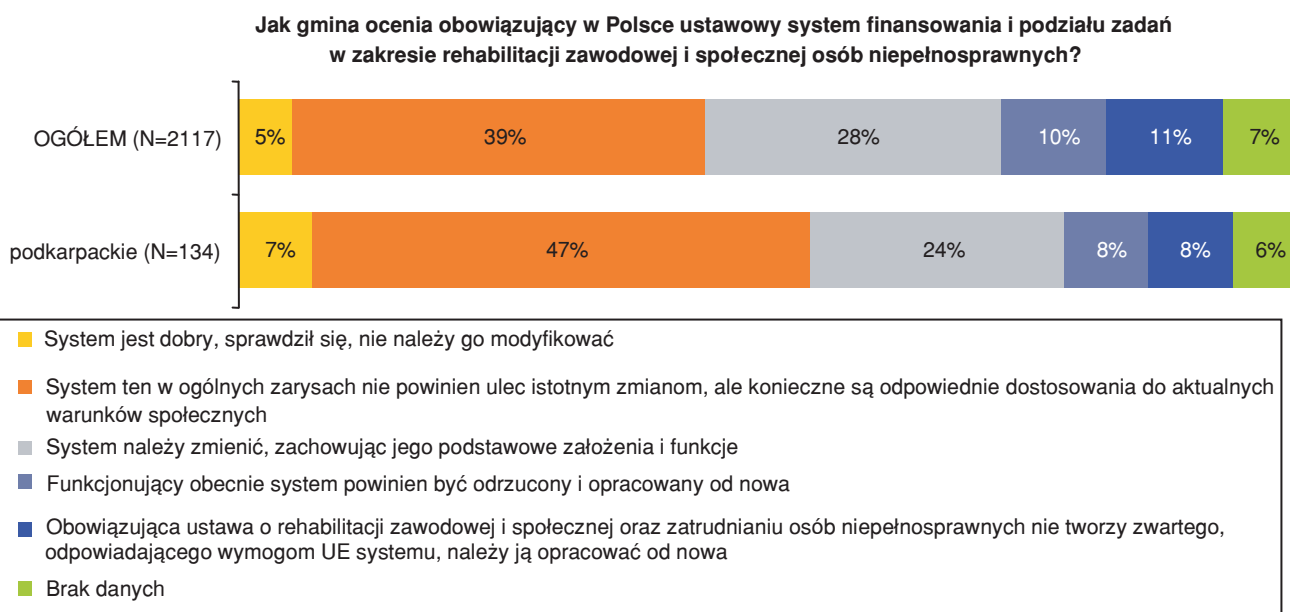
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Preferencje organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Najwygodniejszym dla osób niepełnosprawnych, szczególnie mieszkańców wsi, rozwiązaniem byłoby przejście przez samorzady gminne od powiatów przynajmniej części zadań na rzecz osób niepełnosprawnych. **Gminy widzą ten problem zupełnie inaczej.**

Gminy z województwa podkarpackiego, w przeważającej części negatywnie oceniają obowiązujący system finansowania i podziału zadań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Jedynie 7% samorządów, podobnie jak w skali kraju, ocenia go pozytywnie.

Prawie połowa przedstawicieli samorządów gminnych z Podkarpacia (częściej, niż w innych regionach) wyraża przekonanie, iż system w ogólnych zarysach nie powinien ulec istotnym zmianom, ale konieczne są odpowiednie dostosowania do aktualnych warunków społecznych.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

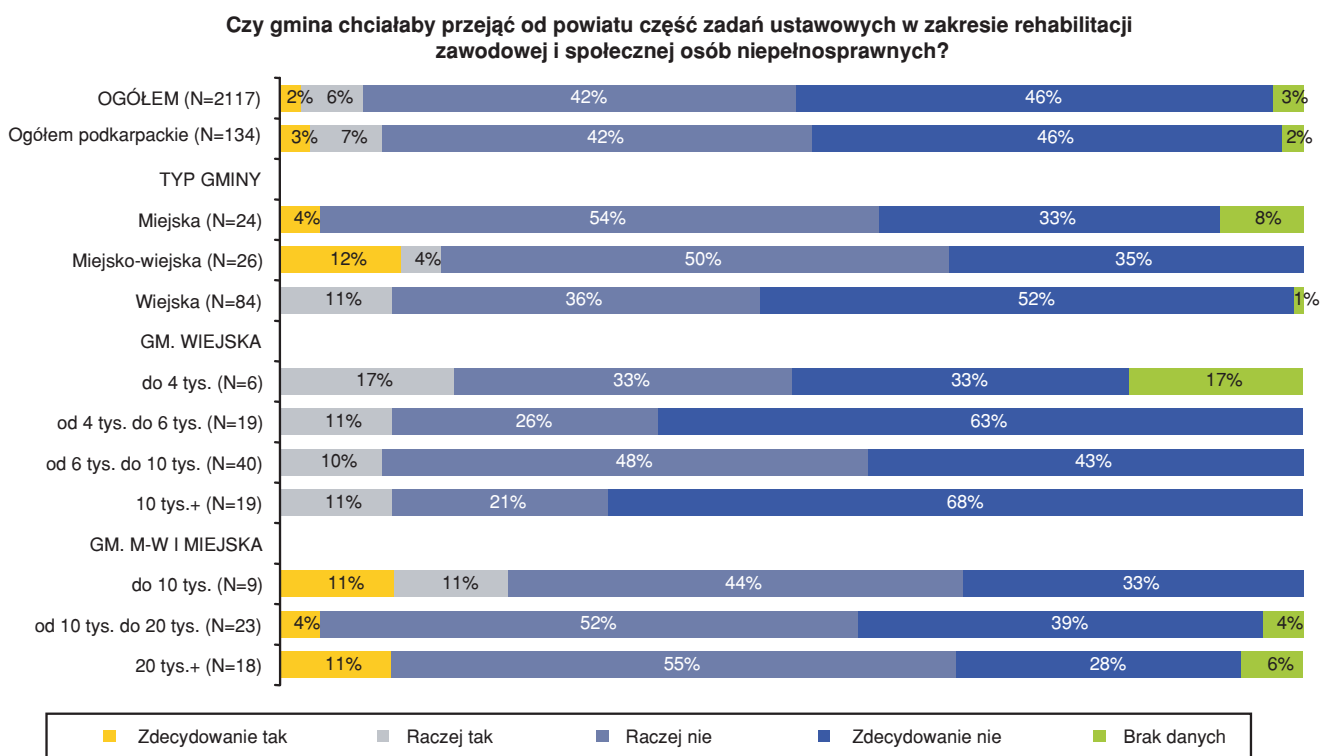

Preferencje organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Przedstawiciele samorządów gminnych z województwa podkarpackiego w ogromnej większości, podobnie jak w skali kraju, odrzucają pomysł przejścia od powiatu części ustawowych zadań dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Jedynie co dziesiąta gmina wyrażała aprobatę dla tego pomysłu.

Nie zanotowano większych różnic ze względu na typ gminy – większość z nich (85-88%) odrzuca możliwość przejścia części zadań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej od powiatu.

Należy jednak zaznaczyć, iż najbardziej zainteresowane pomysłem są gminy miejsko-wiejskie (16%), a także gminy najmniejsze (bez względu na ich typ).

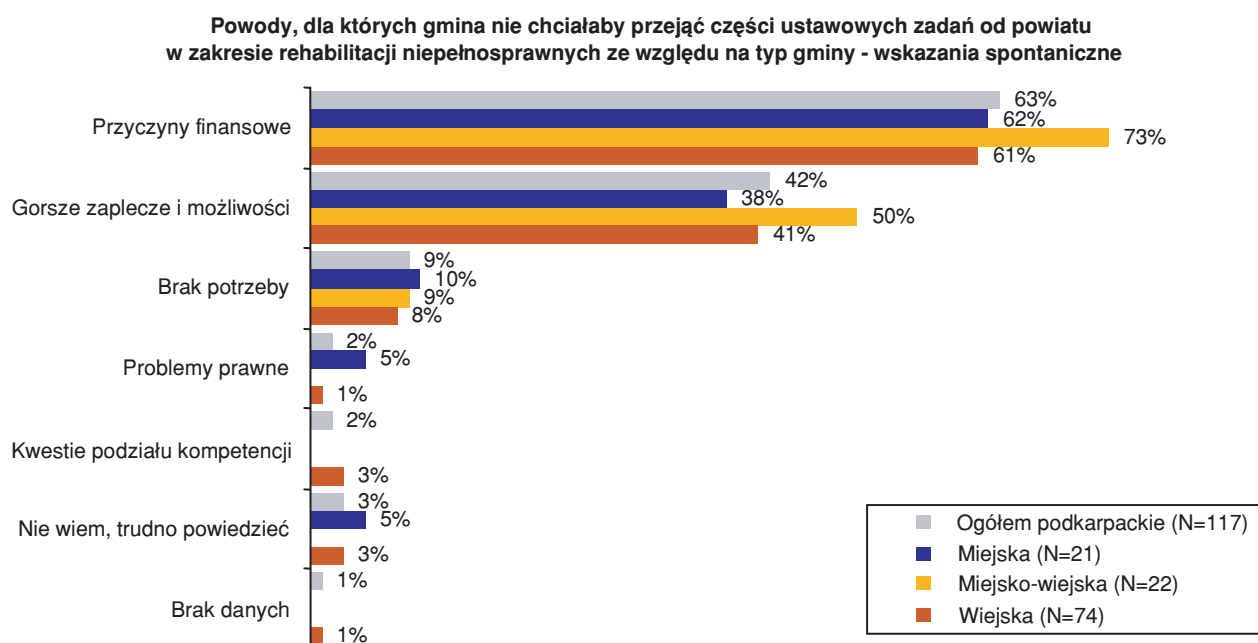

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Preferencje organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Podstawowych powodów niechęci podkarpackich gmin wobec przejęcia na siebie obowiązków związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym należy upatrywać w zapleczu, jakim dysponują samorzady. Wśród najczęściej wymienianych przeszkód znalazły się przede wszystkim **przyczyny finansowe, a także gorsze możliwości i zaplecze** (kadrowe, lokalowe etc.) gmin wobec potrzeb osób niepełnosprawnych.

Można przypuszczać, iż dysponując lepszym zapleczem i celowymi środkami finansowymi gminy wykazywałyby więcej inicjatywy w przejmowaniu zadań związanych z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych od powiatów. Tego typu wsparcie zdecydowanie poprawiłoby bowiem możliwości gmin w stosunku do zadań, które przynajmniej częściowo samorzady i tak podejmują w ramach innych działań (np. pomocy społecznej i socjalnej). Mogłoby się to też przyczynić do wyrównywania dysproporcji pomiędzy pomocą udzielaną w miastach (większą z racji bliskości powiatu) i na wsiach (gdzie częściej jest to doraźne, najbardziej podstawowe wsparcie). Dodatkowo, adresowanie tych zadań specyficznie do osób niepełnosprawnych sprzyjałoby bardziej efektywnej ich realizacji i zwiększeniu ich różnorodności.

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006. Województwo podkarpackie, N=117

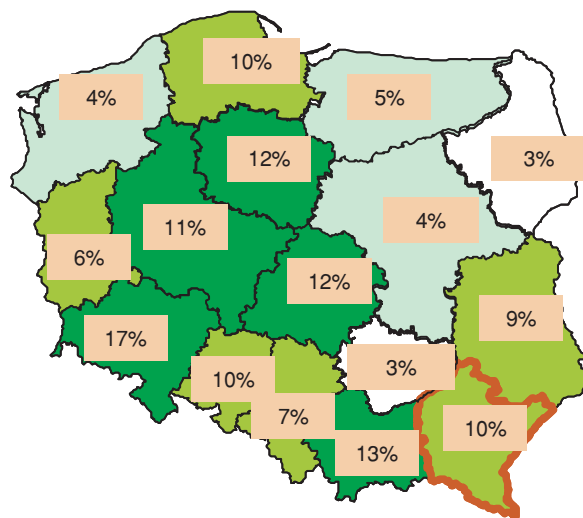
Preferencje organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Przedstawiciele samorządów gminnych z województwa podkarpackiego, obok respondentów z województw lubelskiego, śląskiego, opolskiego, lubuskiego i pomorskiego, przejawiają średnią w skali kraju skłonność do przejmowania od powiatu zadań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Jako główną przyczynę tego faktu przedstawiciele samorządów na Podkarpaciu, zdecydowanie częściej niż w skali kraju, wskazywali brak środków finansowych.

Czy gmina chciałaby przejąć od powiatu część zadań ustawowych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych?

(ZDECYDOWANIE TAK + RACZEJ TAK)

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Tabela 1. Powody, dla których gmina nie chciałaby przejąć części ustawowych zadań od powiatu w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych w poszczególnych województwach – wskazania spontaniczne

	Ogółem (N=1868)	dolnośląskie (N=112)	kujawsko-pomorskie (N=78)	lubelskie (N=157)	lubuskie (N=49)	łódzkie (N=130)	małopolskie (N=141)	mazowieckie (N=282)	opolskie (N=53)	podkarpackie (N=117)	podlaskie (N=92)	pomorskie (N=85)	śląskie (N=139)	świętokrzyskie (N=56)	warmińsko-pomorskie (N=94)	wielkopolskie (N=186)	zachodniopomorskie (N=95)
Gorsze zaplecze i możliwości	55%	72%	41%	56%	55%	58%	52%	60%	47%	42%	52%	61%	55%	63%	67%	52%	42%
Przyczyny finansowe	46%	56%	28%	44%	43%	30%	49%	48%	47%	63%	48%	35%	50%	32%	32%	61%	39%
Brak potrzeby	11%	6%	9%	16%	10%	15%	16%	10%	23%	9%	7%	7%	12%	7%	15%	10%	12%
Problemy prawne	1%	2%	3%	1%	2%	1%	0%	1%	0%	2%	7%	0%	1%	0%	2%	1%	3%
Kwestie podziału kompetencji	1%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	2%	1%	0%	2%	2%	1%	2%	0%
Inne	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	4%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	6%	4%	18%	4%	8%	9%	4%	1%	2%	3%	13%	5%	2%	11%	6%	4%	14%
Brak danych	3%	4%	14%	1%	4%	2%	0%	2%	4%	1%	1%	5%	4%	0%	2%	1%	4%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117